

Peter Drozd, Andrea Frkářová (Mrlianová), Katarína Kubovičová

MIGRÁCIA ZAHRANIČNÝCH ŠTUDENTOV DO SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Migrácia zahraničných študentov do Slovenskej republiky

Národná štúdia Európskej migračnej siete
(European Migration Network)

september 2012
Bratislava

Európska migračná sieť bola založená Rozhodnutím Rady 2008/381/ES a je financovaná Európskou úniou.

Zostavenie tejto štúdie je spolufinancované Európskou úniou a Ministerstvom vnútra SR.

Názory prezentované v tejto štúdii sú názormi autorov a nemusia predstavovať názory vlády Slovenskej republiky, Európskej komisie alebo IOM Medzinárodnej organizácie pre migráciu.

Autorský kolektív (v abecednom poradí): Peter Drozd
Andrea Frkáňová (Mrlianová)
Katarína Kubovičová

IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu
Národný kontaktný bod Európskej migračnej siete v Slovenskej republike
Grösslingová 4
811 09 Bratislava
Slovenská republika

E-mail: ncpslovakia@iom.int
Tel.: +421 2 52 62 33 35
www.emn.sk, www.emn.europa.eu

ISBN 978-80-89506-22-4

Predslov

Štúdiu zostavila v roku 2012 IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu Bratislava, ktorá je Národným kontaktným bodom Európskej migračnej siete v Slovenskej republike. Táto štúdia je vypracovaná v súlade so spoločnou štruktúrou obsahu a metodológiou stanovenou Európskou migračnou sieťou.

Obsah

Zhrnutie	10		
01. Úvod	14		
1.1 Metodológia	15		
1.2 Definície	17		
02. Národný systém vzdelávania a zahraniční študenti	21		
2.1 Štruktúra národného systému vyššieho vzdelávania	21		
2.2 Politika Slovenskej republiky vo vzťahu k zahraničným študentom	24		
2.2.1 Národný politický rámec	24		
2.2.2 Širšie zamerané strategické dokumenty	25		
2.2.3 Verejné diskusie k problematike migrácie zahraničných študentov	28		
2.2.4 Mediálne výstupy k problematike	32		
03. Legislatíva a prax Slovenskej republiky vo vzťahu k zahraničným študentom	34		
3.1 Legislatívny rámec	35		
3.2 Legislatíva a prax v SR vo vzťahu k zahraničným študentom pred začiatkom ich štúdia	37		
3.2.1 Podmienky prijatia zahraničného študenta na vysokoškolské štúdium v SR	37		
3.2.2 Opatrenia zamerané na zvýšenie záujmu zahraničných študentov študovať v SR	38		
3.2.2.1 Propagácia slovenských vysokých škôl a ciele kampane	39		
3.2.2.2 Uznávanie dokladov potrebných na prijatie zahraničného študenta na vysokú školu v SR	42		
3.2.2.3 Štipendiá, granty a iná finančná podpora zahraničných študentov z tretích krajín	47		
3.2.2.4 Rýchlejšie spracovanie žiadostí o prijatie na štúdium a zápis zahraničných študentov	61		
3.2.3 Informácie poskytované zahraničným študentom o podmienkach ich štúdia a pobytu	61		
3.2.4 Poplatky spojené so štúdiom pre zahraničných študentov	64		
3.2.5 Postup pri vydávaní víz a povolení na pobyt pre zahraničných študentov	65		
3.2.5.1 Štúdium kratšie ako 90 dní	66		
3.2.5.2 Štúdium dlhšie ako 90 dní	68		
3.2.5.3 Porovnanie podmienok na vstup a pobyt zahraničného študenta do SR pri vydávaní víz a povolení na pobyt na študijné účely	75		
3.2.5.4 Posúdenie transpozície Smernice Rady 2004/114/ES do právneho poriadku SR	75		
3.2.5.5 Zvýhodňovanie zahraničných študentov pri udeľovaní prechodného pobytu	77		
3.2.5.6 Hlavné dôvody zamietnutia žiadostí o prechodný pobyt na študijné účely	79		
3.2.6 Štatistiky a analýza údajov	80		
3.2.6.1 Štatistiky o počte zahraničných študentov v SR	80		
3.2.6.2 Štatistiky o udelených povoleniach na pobyt pre zahraničných študentov v SR	88		
3.3 Legislatíva a prax v SR vo vzťahu k zahraničným študentom počas ich štúdia	101		
3.3.1 Dĺžka pobytu a štúdia zahraničných študentov	101		
3.3.2 Zárobková činnosť a podmienky sociálneho zabezpečenia zahraničných študentov	104		
3.3.3 Podmienky vstupu a pobytu rodinných príslušníkov zahraničných študentov	108		
3.4 Legislatíva a prax v SR vo vzťahu k zahraničným študentom po ukončení ich štúdia	111		
3.4.1 Možnosti zotrvania zahraničného študenta na území SR po ukončení štúdia	111		
3.4.1.1 Iniciatívy zamerané na využitie kvalifikácie zahraničných absolventov vysokých škôl pre potreby trhu práce na Slovensku	114		
3.4.1.2 Štatistiky o zotrvaní zahraničných študentov na území SR po ukončení štúdia	115		
3.4.2 Zneužívanie povolení na pobyt určených pre zahraničných študentov	115		

Obsah

04. Medzinárodná spolupráca v oblasti migrácie zahraničných študentov	118
4.1 Multilaterálne a bilaterálne zmluvy a partnerstvá na podporu mobility zahraničných študentov	119
4.2 Spolupráca s krajinami EÚ alebo medzinárodnými organizáciami	128
4.2.1 Opatrenia uľahčujúce postupy prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zúčastňujú na programoch EÚ na podporu mobility smerom k členstvu alebo v rámci neho	129
4.2.1.1 Mobilita študentov programu Erasmus Mundus v rámci EÚ	130
4.2.1.2 Mobilita študentov neeurópskych programov v rámci EÚ	132
4.2.1.3 Štatistiky mobility zahraničných študentov v rámci EÚ	132
4.3 Ďalšie formy spolupráce v oblasti mobility	134
05. Dopady mobility zahraničných študentov v Slovenskej republike	135
06. Záver	141
Bibliografia	143

Zoznam skratiek

ACA	– Asociácia pre akademickú spoluprácu
ARRA	– Akademická rankingová a ratingová agentúra
ČŠ	– členský štát / členské štáty
EAIE	– Európska asociácia pre akademickú spoluprácu
EHP	– Európsky hospodársky priestor
EK	– Európska komisia
EMN	– Európska migračná sieť
ES	– Európske spoločenstvo
EÚ	– Európska únia
HDP	– hrubý domáci produkt
IOM	– Medzinárodná organizácia pre migráciu
ISCED	– Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelávania
LLP	– Program celoživotného vzdelávania
MIC	– Migračné informačné centrum IOM Medzinárodnej organizácie pre migráciu v SR
MH SR	– Ministerstvo hospodárstva SR
MPSVR SR	– Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MŠVVaŠ SR	– Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MV SR	– Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MZ SR	– Ministerstvo zdravotníctva SR
MZVaEZ SR	– Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
NŠP	– Národný štipendijný program
OCP PZ	– oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru
ODA	– oficiálna rozvojová pomoc
PZ	– Policajný zbor
P PZ	– Prezídium Policajného zboru
SAaIC	– Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu
SAIA, n. o.	– Slovenská akademická informačná agentúra
SAV	– Slovenská akadémia vied
SR	– Slovenská republika
SRK	– Slovenská rektorská konferencia
ÚHCP P PZ	– Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru
ÚIPŠ	– Ústav informácií a prognóz školstva
ÚJOP ČDV UK	– Ústav jazykovej a odbornej prípravy zahraničných študentov Centra ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského
ÚPSVaR	– Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
VŠ	– vysoká škola
Z. z.	– Zbierka zákonov
ZÚ SR	– Zastupiteľský úrad SR

Zhrnutie

V súčasnom období globalizácie dochádza k výraznému nárastu internacionalizácie vyššieho vzdelávania. Stále viac študentov sa snaží získať skúsenosti v zahraničí a mnoho z nich považuje štúdium na zahraničnej univerzite za významný krok pre svoju budúcu kariéru. Pre študentov z tretích krajín je to aj možnosť získať legálny pobyt v krajine svojho záujmu, ktorá môže viesť po skončení štúdia aj k zamestnaniu sa na území EÚ.

Zahranční študenti predstavujú významnú časť migrujúcej populácie do krajín EÚ. Na základe údajov z Eurostatu o vydaných povoleniach na pobyt z roku 2010 predstavuje migrácia za štúdiom tretí najčastejší dôvod prisťahovalecva do krajín EÚ.

Zahranční študenti tvoria špecifickú skupinu migrantov s vlastnými potrebami, ale aj pravidlami a podmienkami migrácie. Ich migrácia môže znamenať veľký prínos pre hostujúcu aj domovskú krajinu, a to z pohľadu rozvoja znalostí a zručností ako aj z pohľadu vplyvu na trh práce. Na druhej strane môže migrácia študentov predstavovať isté riziká v podobe zneužívania štatútu študenta v hostujúcich krajinách alebo riziko tzv. odlivu mozgov pre domovskú krajinu študenta. Z toho vyplýva, že migrácia študentov má výrazný vplyv na ďalšie sféry života ako hospodárstvo, trh práce, vzdelávací systém, migračné politiky či rozvojová politika. Do úvahy je potrebné brať aj demografické aspekty, vplyv na verejnú mienku a pod.

Európska únia, uvedomujúc si tieto súvislosti, schválila viaceré legislatívne opatrenia zamerané na migráciu zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín do EÚ. Keďže však ide o veľmi komplexnú problematiku, kde existuje aj mnoho opatrení a politík na národnej úrovni jednotlivých členských krajín, snaží sa EÚ na základe zozbieraných informácií od členských krajín o migrácii zahraničných študentov prísť s ďalšími návrhmi opatrení, ktoré by prispeli k zlepšeniu situácie v tejto oblasti – či už získavaním a podporovaním tých najlepších študentov, alebo zabránením zneužívaniu štatútu študenta pri získavaní pobytu v krajinách EÚ.

Vychádzajúc zo získaných štatistík, Slovenská republika je zatiaľ na okraji záujmu zahraničných študentov. Tak, ako je pomerne nízky celkový počet migrantov do SR, je nízky aj prílev zahraničných študentov – príslušníkov tretích krajín do SR. Príčiny môžu byť rôzne, ako napr. neatraktivnosť Slovenska ako cieľovej krajiny pre študentov, slabá propagácia slovenských vysokých škôl v zahraničí, nízky počet študijných odborov v inom ako slovenskom jazyku

a v neposladenom rade aj pomerne náročná administratíva vybavovania povolenia na pobyt a zložitosť získania pracovného povolenia a s tým súvisiaceho povolenia na pobyt po ukončení štúdia.

Zatiaľ nebol v SR spracovaný komplexný výskum na tému migrácie zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín. Predkladaná štúdia je prvou svojho druhu, a preto môže predstavovať dobrý základ pre rozvíjanie tejto témy a jej jednotlivých aspektov a zároveň môže slúžiť ako podklad na širšiu spoločenskú diskusiu na túto tému.

Štúdia sa v jednotlivých kapitolách zaoberá politickým a legislatívnym rámcom upravujúcim problematiku migrácie zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín, vstupnými podmienkami a podmienkami pobytu a zároveň poskytuje prehľad zmlúv o spolupráci s tretími krajinami v oblasti školstva aj prehľad o štipendijných programoch pre príslušníkov tretích krajín. Jednotlivé kapitoly dopĺňame aj o dostupné súvisiace štatistické údaje.

Prvá kapitola predstavuje úvod do problematiky, poskytuje informácie o hlavných cieľoch štúdie, metodológii jej spracovania a zakotvuje hlavné definície.

Druhá kapitola opisuje systém vyššieho vzdelávania v SR a poskytuje prehľad o strategických dokumentoch existujúcich v SR týkajúcich sa migrácie zahraničných študentov. Kapitola taktiež informuje o verejných diskusiách a mediálnych výstupoch na túto tému. Z popísaného vyplýva, že SR nemá jeden komplexný strategický dokument týkajúci sa výlučne migrácie zahraničných študentov, ale táto problematika je rozpracovaná v rámci iných stratégií, ako napr. migračná politika alebo dokument Minerva 2.0. Napriek tomu, že tieto dokumenty, ako aj programové vyhlásenie vlády zdôrazňujú potrebu podpory migrácie zahraničných študentov, opatrenia väčšinou ostávajú zatiaľ len v deklaratívnej rovine. Čo sa týka verejnej diskusie k tejto problematike, tá prebieha len na odbornej, nie politickej úrovni. Médiá sa tejto problematike venujú tiež viac menej len okrajovo.

Tretia kapitola štúdie poskytuje prehľad o legislatíve a praxi v SR voči zahraničným študentom pred, počas a po skončení ich štúdia a podľa toho je rozdelená do troch podkapitol. Z legislatívneho hľadiska je v SR problematika migrácie zahraničných študentov komplexne upravená. V súčasnosti¹ však uvedením nového zákona o pobyte cudzincov (účinného od 1. 1. 2012) a neaktualizovaním súvisiacej legislatívy došlo v niektorých oblastiach k právnej nekonzistentnosti, ktorá by sa však mala v dohľadnej dobe

¹ September 2012.

novelizáciou relevantnej legislatívy odstrániť. Prvá podkapitola analyzuje implementáciu opatrení súvisiacich s propagáciou slovenských vysokých škôl v zahraničí a aktivít smerujúcich k prilákaní zahraničných študentov. Tieto aktivity sa zatiaľ javia ako málo systémové a nedostatočne ciele, aby sa dosiahli synergické a multiplikačné efekty. Do budúcnosti by bolo potrebné vypracovať a implementovať marketingovú stratégiu zameranú na prilákanie zahraničných študentov. Podkapitola sa tiež venuje problematike uznávania dokladov o vzdelaní, poskytuje prehľad o štipendijných programoch a popisuje opatrenia a postupy, ktoré musí zahraničný študent absolvovať vo fáze vstupu do SR a pobytu v SR. Analýza dostupných štatistických údajov o počtoch zahraničných študentov a povolení na pobyt na študijné účely je taktiež súčasťou tejto podkapitoly a dotvára tak celkový obraz o tomto fenoméne. Druhá podkapitola poskytuje prehľad o legislatívnych možnostiach zamestnania a podnikania zahraničného študenta počas štúdia, ako aj o migrácii rodinných príslušníkov zahraničného študenta a podmienkach ich pobytu na Slovensku. Obdobiu po ukončení štúdia v SR sa venuje tretia podkapitola, ktorá popisuje možnosti zahraničného študenta zamestnať sa v SR po skončení štúdia, analyzuje štatistiky o absolventoch – zahraničných študentoch a venuje sa aj téme možného zneužívania povolení na pobyt na študijné účely zo strany zahraničných študentov.

SR zatiaľ neaplikovala výrazné zvýhodnenia pri plnení administratívnych povinností súvisiacich so vstupom a pobytom zahraničných študentov do SR. Do príslušnej legislatívy bolo zakomponované skrátenie lehoty na rozhodnutie o ne/udelení povolenia na pobyt a upustenie od platenia správnych poplatkov za podanie žiadosti o prechodný pobyt. Taktiež sa pri niektorých kategóriách a za istých podmienok nevyžaduje povolenie na zamestnanie, aj keď študentom sa zatiaľ neumožňuje po ukončení štúdia zostať v SR a hľadať si prácu. S takýmto opatrením sa však počíta v budúcnosti.

Štvrtá kapitola štúdie poskytuje prehľad o multilaterálnej a bilaterálnej spolupráci v oblasti mobility zahraničných študentov a podpory migrácie študentov z vybraných krajín, ako aj o spolupráci v rámci EÚ a európskych programov. Špecificky sa v tejto kapitole analyzuje aj transponovanie a implementácia ustanovení smernice Rady 2004/114/ES týkajúcej sa opatrení uľahčujúcich postupy prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zúčastňujú na programoch Spoločenstva zameraných na podporu mobility smerom k členstvu alebo v rámci neho. Z uvedených informácií v kapitole vyplýva, že SR posudzuje rovnako všetkých žiadateľov o povolenie na pobyt na účel štúdia v SR alebo na účel osobitnej činnosti, t. j. špecificky nezvýhodňuje účastníkov mobility programov EÚ, ale všetkým žiadateľom poskytuje rovnaké podmienky.

Piata kapitola analyzuje z viacerých hľadísk rôzne aspekty a možný dopad migrácie zahraničných študentov do SR. Keďže však, aj vzhľadom na veľmi nízky počet zahraničných študentov študujúcich v SR, SR nemá k dispozícii dostupné analýzy a štatistiky v tejto oblasti, nebolo možné reprezentatívne zhodnotiť dosah a vplyv tejto migrácie.

Šiesta kapitola sumarizuje hlavné zistenia štúdie. Zoznam použitej literatúry, odborných dokumentov a zákonov uvádzame na konci štúdie.

Úvod

Riadiaci výbor Európskej migračnej siete v rámci svojho pracovného programu na rok 2012 schválil vypracovanie štúdie zameranej na imigráciu zahraničných študentov do krajín EÚ. V tejto súvislosti vypracovala SR, rovnako ako ostatné členské krajiny EÚ, predkladanú štúdiu s názvom *Migrácia zahraničných študentov do Slovenskej republiky*. Obsah a zameranie jednotlivých kapitol vychádza zo spoločnej špecifikácie, rovnakej pre všetky krajiny EÚ. Z národných štúdií vrátane slovenskej bude vypracovaná súhrnná štúdia rovnakého zamerania na úrovni EÚ, v ktorej sa budú analyzovať hlavné zistenia zo štúdií spracovaných členskými krajinami EÚ.

Vzhľadom na mieru a charakter migrácie zahraničných študentov sa štúdia sústreďuje len na migračné trendy študentov študujúcich podľa Medzinárodnej štandardnej klasifikácie vzdelávania (ISCED) na úrovni 5 a 6, teda v podmienkach SR ide o vysokoškolské štúdium 1., 2. a 3. stupňa. Taktiež vzhľadom na zameranie Európskej migračnej siete popisuje štúdia len migráciu štátnych príslušníkov tretích krajín, teda nie občanov EÚ a EHP².

² V niektorých častiach štúdie však pre porovnanie údajov (najmä štatistických) uvádzame informácie aj o občanoch EÚ a EHP.

Hlavným cieľom vypracovania takejto štúdie na úrovni členských krajín EÚ a spoločnej súhrnnej štúdie je získať a zosumarizovať informácie z jednotlivých krajín EÚ súvisiace najmä s dvomi základnými aspektmi migrácie zahraničných študentov, ktorými sú:

- politiky a opatrenia, ktoré ovplyvňujú rozhodnutie študenta – štátneho príslušníka tretej krajiny študovať v tej ktorej členskej krajine EÚ;
- miera, do akej povolenie na pobyt na študijné účely zneužívajú štátni príslušníci tretích krajín, využívajúc tak jednu z možností získať legálny štatút vo vybranej krajine EÚ.

Cieľom je tiež nadobudnúť prehľad o dostupných štatistických údajoch v členských krajinách EÚ podporujúcich jednotlivé aspekty migrácie zahraničných študentov a identifikovať potrebu zberu ďalších štatistických údajov.

Na základe týchto informácií bude EÚ pracovať na ďalších opatreniach v oblasti mobility zahraničných študentov z tretích krajín s cieľom propagovať EÚ ako centrum excelentnosti pre štúdium a zabrániť zneužívaniu štatútu študenta na nelegálnu migráciu do krajín EÚ.

Na národnej úrovni ide o prvú štúdiu, ktorá komplexne opisuje problematiku migrácie zahraničných študentov – príslušníkov tretích krajín do SR. Preto štúdia môže predstavovať dobrý základ pre ďalšie, širšie rozpracovanie témy a jej jednotlivých aspektov a zároveň byť podkladom na odbornú diskusiu na túto tému do budúcnosti.

1.1 Metodológia

Metodicky vychádza štúdia zo spracovania a analýzy dostupných podkladov a dokumentov, z odborných konzultácií, dotazníkového prieskumu a dostupných štatistických údajov zozbieraných v období január – september 2012, pričom hlavnými zdrojmi boli najmä:

- dostupné publikácie o internacionalizácii vysokého školstva, publikácie určené pre zahraničných študentov alebo všeobecné publikácie o problematike migrácie v SR a v zahraničí, ktorú spracovali rôzne subjekty pôsobiace v danej oblasti v rámci svojej odbornej činnosti, projektov, aktivít a pod.;
- zákony a súvisiace podzákonné právne normy platné na území SR;
- strategické dokumenty SR z oblasti migrácie, vzdelávania a vedomostnej spoločnosti;

- právne akty EÚ upravujúce oblasť migrácie zahraničných študentov, ako aj iné súvisiace právne akty a strategické dokumenty;
- štatistické databázy a webové stránky zodpovedných orgánov ako Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, ako aj organizácií pôsobiacich v oblasti vzdelávania, napr. SAIA, n. o., SAAIC a pod.;
- webové stránky vysokých škôl pôsobiacich v SR;
- predchádzajúce štúdie a ad hoc otázky Európskej migračnej siete;
- informácie od expertov a odborníkov pracujúcich v oblasti školstva a migrácie či informácie z jednotlivých vysokých škôl zozbierané formou dotazníkového prieskumu a riadených rozhovorov.

V SR doteraz nebol spracovaný žiadny komplexný výskum alebo analýza problematiky migrácie zahraničných študentov – príslušníkov tretích krajín. Z tohto dôvodu museli autori štúdie pristúpiť aj k primárnemu, nielen sekundárnemu výskumu. Na základe špecifikácií štúdie bol spracovaný dotazník, ktorý bol zaslaný na jednotlivé vysoké školy, konkrétne na oddelenia pracujúce so zahraničnými študentmi, aj na relevantné ústredné orgány štátnej správy. Mnohé informácie boli získané na báze osobných stretnutí a riadených rozhovorov s predstaviteľmi Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstva vnútra SR, SAIA, n. o., ktorá pôsobí v oblasti zahraničnej študentskej mobility v SR, a SRK.

Štatistické údaje v štúdiu sú prezentované buď v dostupnej forme, v akej ich zbierali zodpovedné inštitúcie v SR, alebo, ak to bolo žiaduce a možné, boli z nich vyabstrahované iba tie údaje, ktoré si vyžadovala špecifikácia štúdie. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že mnohé štatistické údaje, ktoré požadovalo zadanie štúdie, sa v SR nezberajú, a teda nie sú k dispozícii alebo ich nie je možné vyabstrahovať z existujúcich zozbieraných údajov. Medzi ne patrí napr. neexistencia spracovania údajov a informácií o motiváciách zahraničného študenta pre príchod do SR a taktiež nie sú napr. zbierané ani informácie o ďalších krokoch študenta po ukončení jeho štúdia.

Okrem vyššie spomenutých skutočností o štatistických údajoch sa pri spracovávaní štúdie nevyskytli žiadne výrazné komplikácie, ktoré by sťažovali prácu pri jej písaní. Všetci oslovení experti a inštitúcie poskytli dostupné informácie, čím prispeli k tomu, aby štúdia podala komplexný prehľad o danej problematike v SR.

1.2 Definície

V tejto podkapitole štúdie sú uvedené definície hlavných pojmov, ktoré sa týkajú problematiky imigrácie zahraničných študentov do krajín EÚ. Definície vychádzajú z právneho poriadku SR, pričom pojmy nevymedzené slovenskou legislatívou sú v súlade so slovníkom pojmov, ktorý vydala Európska migračná sieť (EMN)³.

Ako už bolo spomenuté vyššie, cieľovou skupinou tejto štúdie sú zahraniční študenti – štátni príslušníci tretích krajín, ktorí prišli do EÚ s cieľom venovať sa vysokoškolskému štúdiu⁴. Pretože právna úprava SR neobsahuje legálnu definíciu zahraničného študenta, na účely tejto štúdie sa zvolila nasledujúca definícia tohto pojmu⁵:

Zahrančný študent – štátny príslušník tretej krajiny, ktorý získal niektorý z druhov prechodného pobytu, ktoré SR vydáva pre žiadateľov, ktorých primárnym cieľom na území SR je štúdium.

Vysoké školy v SR považujú za zahraničných študentov všetkých cudzincov – občanov EÚ, EHP, ako aj štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí na konkrétnej škole študujú vrátane osôb, ktorým bol priznaný štatút Slováka žijúceho v zahraničí, alebo študentov, ktorí na Slovensko nepricestovali primárne za účelom štúdia (napr. rodinných príslušníkov štátnych občanov SR s trvalým pobytom, osôb s prechodným pobytom na účel zamestnania alebo podnikania, ktoré sú rovnako oprávnené na území SR študovať bez ďalšieho špeciálneho povolenia na účel štúdia).

Súvisiacimi pojmami sú taktiež štátny príslušník tretej krajiny a cudzinec, ktoré slovenská legislatíva definuje nasledovne:

Štátny príslušník tretej krajiny⁶ – každý, kto nie je štátnym občanom SR ani občanom niektorého z členských štátov⁷ EÚ; iného zmluvného štátu Doho-

³ Dostupné na http://www.emn.sk/phocadownload/glossary/emn_glossary_v-jan2012.pdf.

⁴ Slovník EMN definuje v kontexte migrácie „študenta“ z tretej krajiny nasledovne, v súlade s definíciou študenta podľa článku 2 Rozhodnutia Rady 2004/114/EC: „Študent je štátny príslušník tretej krajiny prijatý zariadením vyššieho vzdelávania a prijatý na územie členského štátu, aby vykonával ako svoju hlavnú činnosť denné štúdium vedúce k získaniu kvalifikácie vyššieho vzdelania uznannej členským štátom vrátane diplomov, osvedčení alebo doktorandských titulov získaných v zariadení vyššieho vzdelávania, a ktoré môže zahŕňať prípravné kurzy pred takýmto štúdiom podľa vnútroštátnych právnych predpisov“.

⁵ Túto definíciu je možné vyvodit z 1. oddielu, 1. hlavy, 3. časti zákona o pobyte cudzincov, ktorá definuje jednotlivé druhy prechodných pobytov, ktoré SR cudzincom z tretích krajín udeľuje. Na rozdiel od Smernice Rady 2004/114/ES, ktorá definuje zahraničného študenta prostredníctvom hlavnej činnosti, ktorú bude počas svojho pobytu na území členského štátu vykonávať, právny poriadok SR kladie dôraz skôr na druh prechodného pobytu, ktorý štátny príslušník tretej krajiny získa.

⁶ Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁷ V zmysle zákona o pobyte cudzincov sa členským štátom rozumie členský štát EÚ okrem SR, iný zmluvný štát

dy o EHP alebo Švajčiarskej konfederácie; štátnym príslušníkom tretej krajiny sa rozumie aj osoba bez štátnej príslušnosti.

Cudzinec⁸ – každý, kto nie je štátnym občanom SR.

Definíciu vysokej školy upravuje slovenská legislatíva nasledovne:

Vysoká škola⁹ – vrcholná vzdelávacia, vedecká a umelecká ustanovizeň, ktorej poslaním je rozvíjať harmonickú osobnosť, vedomosti, múdrosť, dobro a tvorivosť v človeku a prispievať k rozvoju vzdelanosti, vedy, kultúry a zdravia pre blaho celej spoločnosti, a tým prispievať k rozvoju vedomostnej spoločnosti.

V súlade s Bolonskou deklaráciou rozlišuje SR nasledujúce tri stupne študijných programov¹⁰ realizovaných vysokými školami, ktoré zodpovedajú medzinárodnej klasifikácii ISCED 5 a ISCED 6 a ktoré spadajú do tematického zamerania tejto štúdie:

Vysokoškolský študijný program 1. stupňa (ISCED 5) – bakalársky študijný program: program, ktorý sa zameriava na získanie teoretických poznatkov a praktických poznatkov založených na súčasnom stave vedy alebo umenia a na zvládnutie ich použitia pri výkone povolania alebo pri pokračovaní v nadväzujúcom vysokoškolskom štúdiu.

Vysokoškolský študijný program 2. stupňa (ISCED 5) – magisterský, inžiniersky a doktorský študijný program: študijný program, ktorý sa zameriava na získanie teoretických a praktických poznatkov založených na súčasnom stave vedy alebo umenia a na rozvíjanie schopnosti ich tvorivého uplatňovania pri výkone povolania alebo pri pokračovaní vo vysokoškolskom štúdiu podľa doktorandského študijného programu.

V rámci 2. stupňa sa rozlišujú nasledujúce typy študijných programov:

Inžiniersky študijný program – program, ktorý sa zameriava na rozvíjanie tvorivosti v oblasti tvorby inžinierskych diel alebo procesov vrátane ekonomických, pričom jeho významnou zložkou sú projektové práce.

Doktorský študijný program – program, ktorý sa zameriava na štúdium v oblasti humánneho, veterinárneho alebo zubného lekárstva.

Dohody o EHP a Švajčiarska konfederácia.

8 Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

9 Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

10 Ibidem.

Magisterský študijný program – program, ktorý nepatrí do kategórie inžinierskeho alebo doktorského študijného programu.

Vysokoškolský študijný program 3. stupňa (ISCED 6) – doktorandský študijný program: študijný program, ktorý sa zameriava na získanie poznatkov založených na súčasnom stave vedeckého a umeleckého poznania a najmä na vlastnom príspevku študenta k nemu, ktorý je výsledkom vedeckého bádania a samostatnej tvorivej činnosti v oblasti vedy alebo techniky alebo samostatnej teoretickej a tvorivej činnosti v oblasti umenia.

Pod kategóriu zahraničných študentov študujúcich v rámci štúdia, ktoré spadá pod medzinárodnú klasifikáciu ISCED 4, patria v podmienkach Slovenskej republiky tieto dva typy štúdia:

Špecializačné štúdium – štúdium, v ktorom žiaci získavajú špeciálne vedomosti a zručnosti vrátane nových vedecko-technických poznatkov na výkon konkrétnych pracovných činností a pracovných funkcií, ktoré svojou pracovnou náplňou a odborným zameraním zodpovedajú predtým absolvovanému študijnému odboru na strednej odbornej škole.

Vyššie odborné štúdium – štúdium, v ktorom žiaci získavajú všeobecné vzdelanie a špeciálne vedomosti a zručnosti vrátane nových vedecko-technických poznatkov na výkon konkrétnych pracovných činností a pracovných funkcií.

V oboch prípadoch ide o formy pomaturitného štúdia, určené pre žiakov, ktorí už získali úplné stredné odborné vzdelanie alebo úplné stredné všeobecné vzdelanie, a ktorého absolvovanie vedie k získaniu vyššieho odborného vzdelania. Počty zahraničných študentov, resp. žiakov študujúcich túto formu odborného vzdelávania v SR sú zanedbateľné, pretože stredné odborné školy, ktoré pomaturitné štúdium zabezpečujú, neorganizujú študijné programy v inom ako slovenskom jazyku. Na účely tejto štúdie preto nebudeme túto skupinu brať do úvahy.

Osobitnú kategóriu štúdia podľa klasifikácie ISCED 4 tvorí postsekundárne jazykové vzdelanie na jazykovej škole (viac informácií uvádzame v podkapitole 3.2.5.4).

Jazyková škola¹¹ – škola, ktorá žiakom základných a stredných škôl, študentom vysokých škôl a dospelým poskytuje jazykové vzdelávanie v cudzích jazykoch podľa vzdelávacieho programu, organizuje vyučovanie cudzích jazykov s odbor-

11 Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

ným zameraním a pripravuje na prekladateľskú a tlmočnickú činnosť.

Zahranční výskumníci z tretích krajín, ktorí vykonávajú výskumnú činnosť, netvoria cieľovú skupinu tejto štúdie. Pre informáciu však len stručne uvádzame ich definíciu a podmienky, za ktorých môžu pôsobiť a pracovať v SR, z dôvodu ich odlišenia od študentov – doktorandov prijatých na výskum v rámci vysokoškolského štúdia.

Vedecko-výskumný pracovník z tretej krajiny – osoba, ktorá na území SR vykonáva výskum alebo vývoj na základe dohody o hostovaní¹² a na tento účel jej bol policajným útvaram¹³ udelený prechodný pobyt.

Okrem činnosti vyplývajúcej zo zmluvy o hostovaní je cudzinec z tretej krajiny, ktorému bolo udelené povolenie na prechodný pobyt na účel výskumu a vývoja, oprávnený na území SR podnikáť. Bez nutnosti získať povolenie na zamestnanie je takýto cudzinec tiež oprávnený vykonávať v pracovnoprávnom alebo obdobnom pracovnom vzťahu pedagogickú činnosť, ktorá nepresiahne 50 dní v kalendárnom roku.

12 Uzatváranie dohôd o hostovaní upravuje zákon č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov, ktorým sa do právneho poriadku SR transponovala Smernica Rady 2005/71/ES o osobitnom postupe prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vedeckého výskumu.

Dohodu o hostovaní podľa tohto zákona môže uzatvárať len právnická osoba vykonávajúca výskum a vývoj, ktorej Ministerstvo školstva SR udelilo povolenie prijímať cudzincov z tretích krajín na účely výskumu a vývoja. Dohoda o hostovaní musí obsahovať:

- meno a priezvisko štátneho príslušníka tretej krajiny a označenie prijímajúcej organizácie;
- určenie výskumného zaradenia, v ktorom bude cudzinec činnosť vykonávať;
- určenie pracovných podmienok;
- účel, dĺžku trvania, zameranie a financovanie projektu výskumu a vývoja;
- osvedčenú kópiu dokladu o odbornej kvalifikácii cudzinca;
- vyhlásenie o zodpovednosti prijímajúcej organizácie za náklady na pobyt a možné náklady súvisiace s vyhostením cudzinca, ak sa preukáže, že sa zdržuje na území SR nelegálne;
- vyhlásenie prijímajúcej organizácie alebo cudzinca, že má počas pobytu zabezpečené dostatočné mesačné finančné prostriedky na pokrytie nákladov spojených s pobytom a na cestovné náklady na spätnú cestu najmenej vo výške minimálnej mzdy;
- vyhlásenie prijímajúcej organizácie alebo cudzinca, že má počas svojho pobytu uhradené zdravotné poistenie.

13 Policajným útvaram sa v celom texte štúdie rozumie oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru (OCP PZ).

Národný systém vzdelávania a zahraniční študenti

2.1 Štruktúra národného systému vyššieho vzdelávania

Školský systém v SR tvoria tri stupne výchovno-vzdelávacích inštitúcií: primárny, sekundárny a terciárny. Vysoké školstvo je súčasťou tretieho, terciárneho stupňa a tvoria ho vzdelávacie, vedecké a umelecké inštitúcie, ktoré majú výhradné právo poskytovať vysokoškolské vzdelanie. Štúdiom sa môže poskytovať všetkým študentom dennou alebo externou formou. Dennú formu štúdia podľa zákona o vysokých školách charakterizuje denná účasť študenta na vzdelávacích činnostiach. Pri väčšine študijných programov sa vyžaduje vyučovanie s priamym kontaktom vysokoškolského učiteľa a študenta v rozsahu najmenej 18 hodín týždenne v časti akademického roka, v ktorej prebieha výučba; uvedené sa nevzťahuje na čas vykonávania odbornej praxe alebo sťaže súvisiacej so štúdiom. Externú formu štúdia charakterizuje prevažne samostatné štúdium a konzultácie.

Ako už bolo uvedené v podkapitole 1.2, vysokoškolské vzdelávanie sa realizuje v súlade s Bolonskou deklaráciou v troch stupňoch. 1. stupeň pred-

stavujú bakalárske študijné programy, ktoré štandardne trvajú 3¹⁴ až 4 roky a absolventi po ich ukončení získajú akademický titul „bakalár“ (Bc.). Po získaní tohto titulu môže študent pokračovať v štúdiu 2. stupňa, ktorý predstavujú magisterské, inžinierske alebo doktorské programy. Tie môžu trvať najmenej 1 a najviac 3 roky. V osobitných prípadoch je 1. a 2. stupeň spojený do jedného študijného programu a štúdium vtedy štandardne trvá najmenej 4 a najviac 6 rokov. Absolventi 2. stupňa alebo spojeného 1. a 2. stupňa vysokoškolského študijného programu získavajú akademický titul „magister“ (Mgr., Mgr. art.), v inžinierskom štúdiu v technických, pôdohospodárskych a ekonomických odboroch štúdia akademický titul „inžinier“ (Ing., Ing. arch.), v oblasti všeobecného humánneho lekárstva akademický titul „doktor medicíny“ (MUDr.), v oblasti zubného humánneho lekárstva akademický titul „doktor zubného lekárstva“ (MDDr.) a v oblasti veterinárneho lekárstva akademický titul „doktor veterinárskeho lekárstva“ (MVDr.). 3. stupeň vysokoškolského vzdelania predstavuje doktorandské štúdium (PhD., ArtD., ThLic., ThDr.). Dĺžka doktorandského študijného programu v dennej forme trvá minimálne 3 a maximálne 4 roky, v prípade externého štúdia trvá najviac 5 rokov¹⁵.

V rámci klasifikácie ISCED zodpovedá bakalárske a magisterské štúdium úrovni ISCED 5 a doktorandské štúdium úrovni ISCED 6.

Inštitúcie, ktoré poskytujú vysokoškolské vzdelávanie na Slovensku, môžeme rozdeliť podľa zamerania a rozsahu ich aktivít v zmysle zákona na:

- **univerzitné vysoké školy**, ktoré poskytujú študijné programy vo všetkých troch stupňoch a vykonávajú najmä základný výskum. Termín „univerzita“ sa môže používať v názve iba tohto typu inštitúcie poskytujúcej vysokoškolské vzdelávanie;
- **odborné vysoké školy**, ktoré poskytujú študijné programy najmä na úrovni 1. stupňa vzdelávania „bakalár“ a vykonávajú najmä aplikovaný výskum;
- **(iné) vysoké školy**, ktoré poskytujú vysokoškolské vzdelanie najmä v študijných programoch 1. stupňa, 2. stupňa a v študijných programoch, v ktorých MŠVVŠ SR s ohľadom na špecifiká študijného programu povolilo spojenie 1. a 2. stupňa vysokoškolského štúdia do jedného celku, a vykonávajú najmä základný výskum.¹⁶

V závislosti od spôsobu zriadenia a financovania rozlišujeme v SR štyri typy vysokoškolských vzdelávacích inštitúcií:

¹⁴ Štúdium na konzervatóriu poskytuje dvojročné pomaturitné bakalárske štúdium.

¹⁵ Zdroj: Systém vysokého školstva v SR, MŠVVaŠ SR, dostupné na <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=664> (citované 13. 6. 2012).

¹⁶ Na účely tejto štúdie nebudeme ďalej v texte rozlišovať medzi jednotlivými typmi vysokých škôl, ale pre všetky tri typy použijeme spoločné označenie „vysoká škola“ (ak to nie je špecifikované inak).

- 1) **verejné vysoké školy** sú zriadené zákonom a financované najmä zo štátneho rozpočtu. Sú verejnoprávnymi a samosprávnymi inštitúciami. V súčasnosti¹⁷ je na Slovensku 20 verejných vysokých škôl;
- 2) **štátne vysoké školy** sú taktiež zriadené zákonom a sú plne financované zo štátneho rozpočtu (sú štátnymi rozpočtovými organizáciami). Zameriavajú sa na vojenské, policajné a zdravotnícke študijné programy a ich riadenie podlieha príslušným ministerstvám (MO SR, MV SR a MZ SR). V súčasnosti¹⁸ sú na Slovensku tri štátne vysoké školy;
- 3) **súkromné vysoké školy** musia byť schválené vládou SR v mene štátu¹⁹. Sú zriadené a financované vlastnou činnosťou, môžu mať rôznu právnu formu (obchodná spoločnosť alebo nezisková organizácia). V súčasnosti²⁰ pôsobi na Slovensku 13 súkromných vysokých škôl;
- 4) **zahraničné vysoké školy** sú vysoké školy so sídlom na území členského štátu EÚ alebo štátov, ktoré sú zmluvnými stranami Dohody o Európskom hospodárskom priestore a Švajčiarskej konfederácie a poskytujú vzdelanie na základe oprávnenia na poskytovanie vysokoškolského vzdelávania na území SR podľa právnych predpisov štátu ich sídla, ktoré udeľuje ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu. Aktuálne pôsobia na Slovensku štyri vysoké školy²¹ z Českej republiky²².

Vysoké školy smú poskytovať len akreditované študijné programy²³. Hlavným vyučovacím jazykom je slovenčina, avšak existujú programy aj v iných jazykoch (najmä anglickom), ktoré sú určené hlavne pre zahraničných študentov. Akademický rok začína 1. septembra a končí 31. augusta nasledujúceho kalendárneho roku. Je zložený zo zimného (september – január) a letného (február – jún) semestra. Presnú organizáciu akademického roka definujú vnútorné predpisy vysokej školy alebo fakulty²⁴.

¹⁷ Zdroj: Systém vysokého školstva v SR, MŠVVaŠ SR, dostupné na <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=664> (citované 13. 6. 2012).

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Právnická osoba so sídlom v SR alebo so sídlom na území členského štátu EÚ alebo štátov, ktoré sú zmluvnými stranami Dohody o Európskom hospodárskom priestore a Švajčiarskej konfederácie, ktorá bola zriadená alebo založená na vzdelávanie a výskum, je oprávnená pôsobiť ako súkromná vysoká škola, ak jej vláda SR na to udelila súhlas v mene štátu. <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=414> (citované 13. 6. 2012).

²⁰ Dostupné na <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=414> (citované 10. 9. 2012).

²¹ Ibidem.

²² Údaje o zahraničných študentoch študujúcich na zahraničných vysokých školách v SR nie sú k dispozícii a v predmetnej štúdií sa neanalyzovali.

²³ Zoznam priznaných a pozastavených práv v 1. – 3. stupni vysokoškolského vzdelania je dostupný na <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=45>, http://www.minedu.sk/data/USERDATA/MSpolupraca/STIPVSR/2010/Sustava_studijnych_odborov_na_vysokych_skolach_v_SR.xls (citované 29. 6. 2012).

²⁴ Zdroj: Study in Slovakia: Study Programmes Offered in Foreign Languages. Bratislava: SAIA, n. o., 2011.

2.2 Politika Slovenskej republiky vo vzťahu k zahraničným študentom

2.2.1 Národný politický rámec

SR nemá vypracovanú ucelenú národnú politiku, ktorá by sa zameriavala výlučne na migráciu zahraničných študentov na Slovensko, resp. internacionalizáciu vysokého školstva v širšom význame. Podmienky prijatia, pobytu, jeho predĺženia napr. z dôvodu postupu do vyššieho vzdelávacieho stupňa a pod. upravujú konkrétne legislatívne opatrenia obsiahnuté najmä v zákone o pobyte cudzincov a zákone o vysokých školách, ktorých obsah je popísaný v nasledujúcej podkapitole. V tejto podkapitole sú predstavené kľúčové dokumenty širšieho politického a strategického zamerania, ktoré sa na národnej úrovni okrem iného venujú aj danej problematike, a to buď v širšej, politicko-deklaratívnej rovine, určujúcej smerovanie politiky, alebo v užšej, politicko-implimentačnej rovine, určujúcej konkrétne rozpracované opatrenia a úlohy, ktoré je potrebné vykonať.

Strešným politickým dokumentom SR za ostatné obdobie je **Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na roky 2012 – 2016**, v ktorom vláda SR v rámci svojich priorit deklaruje okrem iného aj podporu „*mobility študentov, vysokoškolských učiteľov a výskumných pracovníkov*“, ako aj podporu pre legislatívne zmeny, ktoré zabezpečia také podmienky, „*aby kvalitní študenti a výskumní pracovníci z tretích krajín prichádzali študovať a pracovať na Slovensko*“²⁵.

Výkonným orgánom implementujúcim politiku v oblasti vzdelávania v SR je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Podľa zákona o vysokých školách MŠVVaŠ SR vypracúva a každoročne aktualizuje a zverejňuje **Dlhodobý zámer vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl** (ďalej len „dlhodobý zámer ministerstva“). Dlhodobý zámer ministerstva sa vypracúva na päť až desať rokov a prerokúva ho vláda SR. V súčasnosti²⁶ je v platnosti dlhodobý zámer ministerstva do roku 2014, ktorý v rámci témy tejto štúdie indikuje zámer zvýšiť atraktivnosť slovenských vysokých škôl, a to aj prostredníctvom zintenzívnenia spolupráce so zahraničnými vysokými školami, uskutočňovaním spoločných študijných programov, ako aj zvýšením mobility medzi slovenskými a zahraničnými vysokými školami, a to študentov a vysokoškolských učiteľov.

25 Zdroj: Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2012 – 2016, dostupné na <http://www.vlada.gov.sk/znalost-na-spolocnost-vzdelavanie-a-kultura/> (citované 25. 6. 2012).
26 K 30. 6. 2012.

V dokumente sa zároveň konštatuje, že „*atraktívne študijné programy v angličtine, resp. v iných cudzích jazykoch priaznivo vplyvajú na študentskú mobilitu, a to v oboch smeroch*“²⁷.

2.2.2 Širšie zamerané strategické dokumenty

Za ostatné obdobie SR prijala a začala s implementáciou troch strategických dokumentov, ktoré majú širšie zameranie, avšak tematicky obsahujú politický zámer internacionalizácie vysokého školstva alebo podporu mobility študentov a výskumníkov rozpracovaný do úloh, z ktorých niektoré už sú čiastočne alebo úplne zrealizované, resp. sa realizujú priebežne. Sú to dokumenty Minerva 2.0 – Slovensko do prvej ligy, Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020 a Strednodobá stratégia rozvojovej pomoci na roky 2009 – 2013 a jej jednotlivé ročné Národné programy rozvojovej pomoci.

Minerva 2.0 – Slovensko do prvej ligy²⁸ predstavuje strešný koncepčný dokument, ktorý prepája rezortné iniciatívy v oblastiach vedomostnej ekonomiky ako vzdelanie, veda a výskum a inovatívne podnikanie. Obsahuje konkrétne opatrenia a dlhodobé rozvojové kroky, ktoré sú nevyhnutné pre fungovanie inovačného ekosystému. Dokument na viacerých miestach poukazuje na problém veľmi nízkej mobility zahraničných študentov/doktorandov/ výskumníkov na Slovensko, slabej medzinárodnej spolupráce a propagácie vysokých škôl na prilákanie zahraničných študentov, ako aj na prekážky spojené s obmedzenou vízovou politikou, politikou pobytu cudzincov v SR a rôznymi inými administratívnymi prekážkami zo strany cudzineckej polície, ministerstiev a zastupiteľských úradov SR v zahraničí. Uvedené problematické oblasti sú jedným z faktorov, ktoré vplyvajú na slabé miesta ekonomického a spoločenského rozvoja, akými sú napr. nedostatok špičkových ľudí v dôsledku odchodu najlepších študentov SR do zahraničia, nízky prenos moderných a vzdelávacích metód zo zahraničia, slabé prenikanie najmodernejších zahraničných trendov. Na ich minimalizáciu alebo odstránenie dokument navrhuje dve kľúčové opatrenia. Prvým je vytvorenie aktívnej migračnej politiky, ktorá by vytvorila okrem iného rámec pre príchod vysokokvalifikovaných pracovníkov, medzi ktorých patria okrem iných aj zahraniční študenti, výskumníci a vedci, ktorí by mohli „*výrazne napomôcť k oživeniu pracovného, vedeckého a vzdelávacieho prostredia a prispieť k fluktuácii nových myšlienok a procesov*“

27 Zdroj: Dlhodobý zámer vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl do roku 2014, dostupné na <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=6559> (citované 28. 6. 2012).

28 Harmonogram plnenia úloh stratégie Minerva 2.0 prijala vláda SR 30. 11. 2011. Vzhľadom na predčasné voľby a novú vládu, ktorej mandát začal v apríli 2012, nie je v čase písania tejto štúdie zrejme pokračovanie jej implementácie.

a vzniku nových pracovných miest²⁹. V rámci tohto opatrenia ďalej dokument navrhuje, aby bola vytvorená stála pracovná skupina³⁰ zo zástupcov „Ministerstva vnútra SR, cudzineckej polície, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstva zahraničných vecí SR, Ministerstva hospodárstva SR, vysokých škôl, SAV, študentov a organizácií zaoberajúcich sa mobilitou študentov a výskumníkov, ktorá by pravidelne monitorovala prekážky v mobilite a medzinárodnej spolupráci a predkladala by kompetentným orgánom návrhy na odstraňovanie týchto prekážok, ktoré by sa následne implementovali do praxe“³¹.

Druhým kľúčovým opatrením je vytvoriť stratégiu internacionalizácie vzdelávania na Slovensku, v rámci ktorej SR okrem iného:

- podporí koordináciu prezentácie slovenských vysokých škôl v zahraničí s cieľom zatriktívniť slovenský vysokoškolský priestor pre zahraničných študentov a vytvorí podmienky pre profesionálne služby vysokých škôl v oblasti internacionalizácie;
- stabilizuje financovanie Národného štipendijného programu na podporu mobility;
- podporí vytvorenie študijných programov v cudzom jazyku a spoločných študijných programov³².

Za implementáciu týchto dvoch kľúčových opatrení z Minervy 2.0 zodpovedajú MV SR a MŠVVaŠ SR v spolupráci s MH SR, MPSVaR SR, MZVaEZ SR a Útvárom splnomocnenca vlády SR pre vedomostnú ekonomiku.

Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020³³ (ďalej len „Migračná politika SR“) je základným dokumentom určujúcim smerovanie migračnej politiky SR do roku 2020, ktorý vznikol v súlade s koncepcími zámermi programu Minerva 2.0 (pozri vyššie) a ktorej realizácia je založená

29 Zdroj: Minerva 2.0 - Slovensko do prvej ligy, dostupné na <http://www.vedomostna-ekonomika.gov.sk/data/files/8240.pdf> (citované 2. 7. 2012).

30 Takáto pracovná skupina zatiaľ nie je formálne zriadená. Údaj k 30. 9. 2012.

31 Zdroj: Minerva 2.0 - Slovensko do prvej ligy, dostupné na <http://www.vedomostna-ekonomika.gov.sk/data/files/8240.pdf>, str. 28 (citované 2. 7. 2012).

32 Zdroj: Minerva 2.0 - Slovensko do prvej ligy, dostupné na <http://www.vedomostna-ekonomika.gov.sk/data/files/8240.pdf>, str. 31 (citované 2. 7. 2012).

33 Migračnú politiku SR schválila vláda SR uznesením č. 574 z 31. augusta 2011. Cieľom migračnej politiky je v súlade s vnútroštátnymi záujmami SR vytvárať zodpovedajúce podmienky najmä v oblasti legálnej migrácie so zreteľom na priority, potreby a schopnosti prijímania migrantov vrátane ich integrácie do spoločnosti, posilniť účinnosť hraničných kontrol pri pohybe osôb a boj proti nelegálnej migrácii, prispievať k prijatiu spoločného európskeho azylového systému, podieľať sa na budovaní globálneho partnerstva s krajinami pôvodu a tranzitu v záujme posilnenia súčinnosti medzi migráciou a rozvojom, a tak prispievať k zvyšovaniu kvality života obyvateľov SR.

Zdroj: Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020, dostupné na http://www.emn.sk/phocadownload/documents/migracna_politika_sr_2020_sk.pdf, str. 3 (citované 2. 7. 2012).

na koordinácii a spolupráci všetkých relevantných orgánov štátnej správy, samosprávy, mimovládnych aj ďalších organizácií. Jednotlivé úlohy sú rozpracované do akčných plánov (zatiaľ na obdobie rokov 2012 – 2013), pričom pre potreby tejto štúdie sú relevantné akčné plány vypracované MŠVVaŠ SR a MPSVR SR. Tie si za cieľ na obdobie rokov 2012 – 2013 stanovili nasledujúce úlohy a relevantné opatrenia:

- v rámci cieľa migračnej politiky aktualizovať legislatívno-právne podmienky vytvárajúce flexibilnejšie formy pre vstup a pobyt migrantov na realizáciu štúdia a ekonomickej činnosti pre súčasné, ale aj novo definované skupiny ekonomických migrantov navrhuje MPSVR SR do konca roka 2012 opatrenie, aby „zahraniční študenti, ktorí ukončili úspešne štúdium na strednej alebo vysokej škole akreditovanej vo vzdelávacom systéme na území SR, mali možnosť zostať na území SR aspoň 3 mesiace, aby si mohli nájsť zamestnanie. Táto skupina cudzincov by spadala do skupiny cudzincov, u ktorých sa povolenie na zamestnanie nevyžaduje, a tým by sa im poskytla možnosť prístupu k zamestnaniu takmer bez obmedzení“³⁴;
- MŠVVaŠ SR si v rámci vyššie spomínaného cieľa Migračnej politiky stanovuje opatrenie „zabezpečiť možnosť prístupu cudzincov k vysokoškolskému štúdiu v SR. Zároveň chce zabezpečiť, aby sa zvýšil počet hodín, počas ktorých môžu študenti vysokoškolského štúdia pracovať popri štúdiu, aspoň na dvojnásobok súčasného stavu.“³⁵

Obe opatrenia sa majú zrealizovať v priebehu rokov 2012 a 2013 novelizáciou príslušných opatrení do relevantných zákonov.³⁶ Gestormi zodpovednými za implementáciu prvého spomínaného opatrenia sú MPSVaR SR, MZ SR, MŠVVaŠ SR, UPSVaR a MV SR. Gestormi druhého opatrenia sú MŠVVaŠ SR, MV SR a MPSVR SR.

Strednodobá stratégia rozvojovej pomoci na roky 2009 – 2013, ktorej gestormi je MZVaEZ SR, upravuje poskytovanie rozvojovej pomoci SR. Definuje konkrétne zábery, základné pravidlá, princípy, ciele, nástroje a partnerov slovenskej rozvojovej pomoci, ako aj sektorové a teritoriálne priority pomoci. V súlade so Strednodobou stratégiou sa každoročne vypracováva

34 Zdroj: Akčný plán Migračnej politiky Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020 v časovom, vecnom a finančnom plnení spracovaný a schválený na podmienky jednotlivých subjektov, dostupné na http://www.rokovania.sk/html/m_Mater-Dokum-144306.html (citované 5. 7. 2012).

35 Ibidem.

36 Podľa informácie MPSVR navrhuje ministerstvo realizovať časť tohto opatrenia prostredníctvom novely zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti ustanovením – „povolenie na zamestnanie sa nevyžaduje u štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý úspešne absolvoval štúdium na strednej škole alebo štúdium na vysokej škole na území SR“. Účinnosť novely zákona spolu s novelou zákona o pobyte cudzincov sa predpokladá od 1. mája 2013. Navrhované opatrenie MŠVVaŠ SR sa bude s MPSVR SR prerokovávať až v roku 2013 pri nasledujúcej novelizácii zákona o službách zamestnanosti.

Národný program oficiálnej rozvojovej pomoci SR, ktorý určuje programové, projektové a geografické priority rozvojovej pomoci SR na príslušný rok a identifikuje nové globálne výzvy a odpovede na ne³⁷. Významnou súčasťou dvojstrannej rozvojovej spolupráce, ktorá má tematické prepojenie na túto štúdiu, sú vládne štipendiá, ktoré sa každoročne schvaľujú v Národnom programe rozvojovej pomoci pre uchádzačov z rozvojových krajín o štúdium v SR. V roku 2012 budú poskytnuté štipendiá vlády SR pre 48 nových uchádzačov z rozvojových krajín a pre 178 študentov, ktorí študujú vo vyšších ročníkoch na verejných vysokých školách v SR so štipendiom vlády SR.³⁸

Osobitnou kategóriou strategického dokumentu, ktorý však nemá celonárodný, ale inštitucionálny charakter, je **dlhodobý zámer rozvoja vysokej školy**, ktorý musí mať spracovaný každá vysoká škola v SR. Ako vyplynulo z dotazníkového prieskumu spracovateľov štúdie medzi vysokými školami, v tomto dokumente majú vysoké školy v užšej alebo širšej podobe rozpracovanú aj tému internacionalizácie, podpory mobility, medzinárodnej spolupráce a pod. Najčastejšie spomínané strategické ciele v dlhodobých zámeroch vysokých škôl možno zhrnúť do nasledovných bodov:

- zvyšovať počet zahraničných študentov a cudzojazyčných študijných programov;
- zlepšiť podmienky mobility pre zahraničných študentov;
- posilniť výučbu jazykov vrátane slovenčiny pre zahraničných študentov v rámci prípravy na štúdium v slovenčine;
- posilniť a skvalitniť existujúce študijné programy najmä v angličtine;
- vytvárať spoločné študijné programy so zahraničnými univerzitami, ktoré by postupne viedli k zavedeniu a uznávaniu spoločných titulov vo forme dvojitych či spoločných diplomov;
- rozvíjať existujúce a vytvárať nové partnerstvá v zahraničí atď.

2.2.3 Verejné diskusie k problematike migrácie zahraničných študentov

Verejné diskusie na politickej úrovni

Spracovatelia štúdie za sledované obdobie rokov 2006 – 2011 na Slovensku nezaznamenali žiadnu verejnú diskusiu na vrcholnej politickej úrovni, ktorá by sa týkala migrácie zahraničných študentov na Slovensko alebo interna-

37 Zdroj: Platforma mimovládnych rozvojových organizácií, dostupné na <http://www.mvro.sk/sk/kniznica/category/1-dokumenty> (citované 5. 7. 2012).

38 Zdroj: Platforma mimovládnych rozvojových organizácií, dostupné na <http://www.mvro.sk/sk/kniznica/category/1-dokumenty> (citované 5. 7. 2012). Viac o vládnych štipendiách z rozvojovej pomoci je uvedené v podkapitole 3.2.2.3.

cionalizácie vysokého školstva v SR. Pri príprave nového zákona o pobyte cudzincov a Migračnej politiky s výhľadom do roku 2020, ktoré ako už bolo spomenuté vyššie, zahŕňajú aj oblasť migrácie zahraničných študentov, boli do pripomienkového konania pracovných verzií týchto dokumentov zahrnuté okrem štátnych orgánov aj neziskové organizácie a iné odborné inštitúcie. V prípade pripomienok k novele zákona bolo vznesených vyše 600 pripomienok vrátane takých, ktoré súviseli so zjednodušením pobytu študentov na Slovensku počas štúdia aj po ňom. Niektoré z nich boli prijaté a ich obsahu sa budeme detailnejšie venovať v ďalších kapitolách týkajúcich sa legislatívy³⁹.

V súvislosti s voľbami 2010 zorganizovala SAIA, n. o., v máji verejnú panelovú diskusiu expertov na vzdelávanie kandidujúcich politických strán⁴⁰ pod názvom Internacionalizácia vysokých škôl ako nástroj pozitívnej zmeny. Toto diskusné fórum ponúklo zástupcom politických strán možnosť predstaviť svoju víziu rozvoja medzinárodnej spolupráce slovenských vysokých škôl a vedeckých inštitúcií v prípade, že budú po voľbách vo vláde. Účastníci panelovej diskusie sa zhodli na tom, že „*internationalizácia je jedným z nástrojov zvyšovania kvality nielen vzdelávania, ale aj vedeckej a výskumnej činnosti. Zapojenie sa do medzinárodných projektov, spolupráca so zahraničnými učiteľmi a výskumnými pracovníkmi či obojsmerné mobility študentov a doktorandov zvyšujú renomé inštitúcie v Európe a vo svete, a tým jej atraktivitu*“⁴¹. Účastníci sa ďalej zhodli v názore, že problémom je aj „*absencia národnej stratégie, ktorá by pomohla nastaviť transparentné kritériá a priority v tejto prierezovej oblasti, súvisiacej s rastom vysokých škôl na Slovensku*“⁴².

Diskusie na odborných fórach

Za obdobie posledných troch rokov sa verejná diskusia na túto tému rozvíjala na viacerých odborných fórach, ktoré sa venovali akademickej mobilite a internacionalizácii vysokého školstva.

V oblastiach týkajúcich sa problematiky pobytu cudzincov – zahraničných študentov na Slovensku zohrávala úlohu organizátora a hlavného facilitátora SAIA, n.o., ktorá okrem svojej poradenskej a informačnej činnosti realizuje aj odborné semináre, workshopy a verejné diskusie s cieľom rozvinúť alebo posilniť spoluprácu a výmenu skúseností medzi zainteresovanými subjektmi.

39 Navrhované opatrenia vznesené počas pripomienkového konania a výsledok ich (ne)zpracovania do návrhu zákona sú dostupné na http://www.rokovanie.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokument-135926?prefixFile=m_ (citované 5. 7. 2012).

40 Oslovených bolo osem politických strán, ktoré sa podľa prieskumu verejnej mienky mali šancu dostať do parlamentu. Ponuku prijalo 6 z nich.

41 In: Výročná správa SAIA, n. o., 2010, str. 4, dostupné na <http://www.saia.sk/sk/pages/o-nas/vyrocné-spravy-o-cinnosti/> (citované 5. 7. 2012).

42 Ibidem.

Za všetky možno spomenúť jej výročné konferencie pod názvom Deň akademickej mobility a internacionalizácie⁴³. V rámci nich sa pravidelne diskutuje o problematike pobytu zahraničných študentov, doktorandov, výskumných pracovníkov a vysokoškolských učiteľov s predstaviteľmi ÚHCP P PZ, prezentujú sa na nich možnosti štipendijnej podpory a diskutuje sa o možnostiach a nástrojoch na zlepšenie atraktivity Slovenska pre zahraničných študentov a výskumníkov. Cieľom podujatí je poskytnúť pracovníkom vysokých škôl a výskumných organizácií, ktorí sa profesionálne venujú medzinárodnej spolupráci a internacionalizácii svojich inštitúcií, diskusiu s kľúčovými aktérmi štátnej správy a neziskového sektora o aktuálnych problémových oblastiach ich pôsobenia, ako aj poskytnúť informácie o nových politikách, zmenách v legislatíve a podporných programoch na Slovensku.

Je potrebné spomenúť aj odborný seminár Mobilita výskumných pracovníkov a čo všetko s ňou súvisí, ktorý bol súčasťou Dňa akademickej mobility a internacionalizácie v roku 2010 a venoval sa problémom a výzvam mobility doktorandov a výskumníkov. Seminár vytvoril platformu na diskusiu o problémoch slovenských výskumníkov odchádzajúcich do zahraničia, ale najmä poukázal na administratívne prekážky pri prijímaní zahraničných výskumníkov, ktoré znižujú atraktivitu Slovenska pre túto cieľovú skupinu.

SAIA, n. o. zároveň v súvislosti so svojím zapojením do európskej siete EURA-XESS organizuje aj série seminárov v univerzitných mestách po Slovensku, a to nielen pre doktorandov a výskumníkov, ale aj pre pracovníkov zahraničných oddelení, ktorí pracujú aj so zahraničnými študentmi. Na semináre sú pozývaní ako prednášajúci aj predstavitelia oddelení cudzineckej polície, čím sa vytvára možnosť priameho kontaktu medzi cudzineckou políciou a vysokými školami. Zároveň sa rozvíja platforma na riešenie praktických problémov súvisiacich s vybavovaním povolenia na pobyt pre cudzincov.

Ďalším miestom odbornej verejnej diskusie na danú tému bol tematický workshop k iniciatíve Mládež v pohybe. Bol súčasťou série konferencií a workshopov organizovaných k prijatej stratégii Európa 2020, ktorých hlavným organizátorom bol Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť v spolupráci so zastúpením EK na Slovensku. Hlavným cieľom plánovaných podujatí k stratégii Európa 2020 bolo vytvoriť „*platformu na diskusiu, ktorá by predstaviteľom akademického, vládneho, mimovládneho, ako aj privátneho sektora umožnila prehodnotiť súčasné politiky a navrhnúť, akým spôsobom by tieto mali byť vylepšené*“⁴⁴. Aj tematický workshop Mládež v pohybe tak vytvoril priestor

43 Prvá konferencia sa pod názvom Internacionalizácia ako nástroj na posilnenie kvality vzdelávania a výskumu uskutočnila v decembri 2010 a druhá konferencia Deň akademickej mobility a internacionalizácia II o rok neskôr v decembri 2011.

44 Zdroj: <http://www.governance.sk/index.php?id=1739> (citované 7. 7. 2012).

na diskusiu medzi kľúčovými aktérmi z rôznych štátnych a neštátnych inštitúcií vrátane zástupcov EK, zameraný na internacionalizáciu vysokých škôl ako nástroja na zvýšenie ich kvality. Prezentácie workshopu⁴⁵ aj následné závery pomenovali problémové oblasti pri budovaní kvality slovenského vysokoškolského vzdelávania, ktorými sú najmä masifikácia vzdelávania, slabá prepojenosť na prax, nízky dôraz na vlastnú kvalitu, nízka mobilita študentov zameraná skôr na odchod slovenských študentov ako príchod zahraničných študentov a slabá otvorenosť vysokých škôl. Z tejto diskusie vyplynuli závery a navrhované opatrenia, ktoré spracoval do odborného príspevku zástupca SAIA ako garant tohto podujatia. V ňom poukazuje na nevyhnutnosť vytvorenia stratégie internacionalizácie na národnej aj inštitucionálnej úrovni, na odstraňovanie prekážok pri mobilite zahraničných študentov na úrovni legislatívy aj na úrovni vysokých škôl, na aktívny marketing a koordináciu, resp. vytvorenie spoločnej prezentácie slovenských vysokých škôl v zahraničí pod hlavičkou Slovenska, na vytváranie profesionálneho zázemia na samotných vysokých školách, na budovanie profesionálne vybavených zahraničných oddelení, ako aj trvalých kontaktov bez vplyvu zmeny vedenia školy, čo je nevyhnutným predpokladom na úspešné etablovanie sa vysokej školy v medzinárodnom vzdelávacom priestore⁴⁶.

Téme internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania sa venuje aj SAAIC, ktorá je okrem iného aj Národnou agentúrou Programu celoživotného vzdelávania EÚ a zároveň kanceláriou programu Erasmus Mundus. Aj keď v rámci aktivít SAAICu ide prevažne o mobilitu v rámci EÚ, okrajovo sa ich aktivity dotýkajú aj cudzincov z tretích krajín. Z aktivít za posledné roky by sa dal pre potreby tejto štúdie vyzdvihnúť národný seminár z 13. mája 2010 pod názvom Internacionalizácia vysokoškolského vzdelávania na Slovensku, ktorý sa venoval do značnej miery aj vysokým školám a zahraničným študentom z tretích krajín. Z národného seminára sú dodnes aktuálne jeho závery, či už odporúčania pre aktivity na národnej, ale aj na inštitucionálnej úrovni, ako napr. potreba vypracovať stratégiu rozvoja a podpory internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania a zapojenia slovenských vysokých škôl do medzinárodnej spolupráce, potreba vypracovať metodiku hodnotenia kvality internacionalizácie vysokých škôl⁴⁷ a jej zohľadnenie pri hodnotení činnos-

45 Spracované z príspevku k workshopu, ktorý bol uverejnený v záverečnej publikácii po ukončení všetkých workshopov a konferencií: Fedák, M., Ako ďalej so slovenským vysokým školstvom, In: Európa 2020 – inteligentná, udržateľná a inkluzívna Európa – odporúčania pre Slovensko, dostupné na <http://www.refernet.sk/images/news/files/europa-2020-inteligentna-udrzatelna-a-inkluzivna-europa.pdf>

46 Spracované podľa a dostupné na <http://www.refernet.sk/images/news/files/europa-2020-inteligentna-udrzatelna-a-inkluzivna-europa.pdf> (citované 7. 7. 2012).

47 Čiastočne hodnotenie v tejto oblasti realizuje ARRA, ktorá sa zameriava na hodnotenie kvality vzdelávania a výskumu na vysokých školách a vedeckých inštitúciách na Slovensku. V rámci hodnotení vysokých škôl používa dve kritériá súvisiace s mobilitou – podiel zahraničných študentov na vysokej škole a od roku 2012 aj kritérium vyslaných študentov do zahraničia v rámci vybraných mobilitných programov.

tí vysokých škôl a pri akreditáciách (nielen z hľadiska zapojenia vo výskumných, ale aj z hľadiska zapojenia v medzinárodných vzdelávacích aktivitách), vypracovať metodiku prípravy a akreditácií spoločných študijných programov, potreba vytvoriť a upevniť inštitucionálne a finančné podmienky pre mobilitu študentov, ako aj riešiť administratívne a vízové problémy spojené s pobytom študentov z krajín mimo EÚ v SR.

2.2.4 Mediálne výstupy k problematike

Mediálne výstupy k danej téme sa v denníkoch alebo v odbornej tlači, príp. na webových portáloch objavujú len sporadicky. Ich zameranie má väčšinou popisný charakter, ktorý konštatuje stav a dôvody veľmi nízkeho počtu zahraničných študentov študujúcich na Slovensku. Ako najčastejšie dôvody sa uvádzajú nízky ranking slovenských vysokých škôl, malý počet študijných programov v cudzom jazyku, slabá flexibilita študijných programov a ich otvorenosť voči študentom, nízka propagácia vysokých škôl a komunikácia s verejnosťou.

* * *

Z uvedených informácií možno zhrnúť, že politické a strategické dokumenty SR vypracované na národnej úrovni obsahujú najmä smerovanie politiky a následne opatrenia, ktoré majú napomôcť k implementácii lepších podmienok pre imigráciu zahraničných študentov, resp. internacionalizáciu vysokého školstva a vedy v SR. Zámery jednotlivých vysokých škôl v tejto oblasti sú rozpracované v rôznej miere do cieľov a opatrení v závislosti od možností a skúseností tej ktorej vysokej školy so štúdiom zahraničných študentov, medzinárodnou spoluprácou a pod. Podľa informácií z MŠVVaŠ SR⁴⁸ SR zatiaľ neplánuje vypracovať národnú politiku zameranú na imigráciu zahraničných študentov, resp. internacionalizáciu vysokého školstva a vedy, ktorá by zastrešovala túto problematiku. V prvej polovici roka 2013 však plánuje vypracovať novú koncepciu stratégie vysokého školstva, ktorá predpokladá aj zahrnutie témy internacionalizácie vysokých škôl.⁴⁹

Z uvedeného tiež možno konštatovať, že na Slovensku je téma migrácie zahraničných študentov skôr sporadickou témou odborných diskusií, ktorú rozvíjajú najmä zainteresovaní odborníci (z vysokých škôl, agentúr administrujúcich mobilitu, MŠVVaŠ SR). Podľa dostupných informácií boli v oblasti iniciácie a facilitácie odborných verejných diskusií aktívne najmä SAIA, n. o. a SAAIC.

⁴⁸ Riadený rozhovor so zástupcami odboru vysokoškolského vzdelávania a sekcie medzinárodnej spolupráce MŠVVaŠ SR.

⁴⁹ Informáciu poskytl MŠVVaŠ SR.

Mediálne zastúpenie tejto témy je veľmi nízke, čo je spôsobené aj veľmi nízkym počtom zahraničných študentov na Slovensku. Všetky tieto verejné odborné alebo mediálne výstupy sa však zhodujú v konštatovaniach, že mobilita študentov patrí k jedným z dôležitých prvkov ďalšieho osobnostného, inštitucionálneho a ekonomického rastu jednotlivca a spoločnosti a má byť preto integrálnou súčasťou strategických a implementačných dokumentov vypracovaných na národnej aj inštitucionálnej úrovni.

03

Legislatíva a prax Slovenskej republiky vo vzťahu k zahraničným študentom

Kapitola sa zameriava na legislatívu a implementáciu opatrení, ktoré sa týkajú zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín pred, počas a po skončení ich štúdia, so zreteľom na podmienky prijatia zahraničných študentov na vysokoškolské štúdium, opatrenia zamerané na zvýšenie ich záujmu študovať v SR, poplatky za štúdium, postup pri vydávaní víz a povolení na pobyt, možnosti ich zamestnania sa a prístupu k sociálnemu zabezpečeniu a možnosti zotrvania študentov na území SR po skončení štúdia. Táto kapitola zároveň popisuje podmienky vstupu a pobytu rodinných príslušníkov zahraničných študentov, problematiku zneužívania povolení na pobyt na študijné účely a uvádza dostupné štatistiky, ktoré analyzujú počty a toky zahraničných študentov v SR.

Keďže je väčšina týchto opatrení založená na legislatívnom a politickom prostredí v tejto oblasti, uvádzame na úvod legislatívny rámec, ktorý poskytuje prehľad o právnych predpisoch v tejto oblasti na Slovensku.

3.1 Legislatívny rámec

Kľúčovým právnym predpisom upravujúcim oblasť migrácie zahraničných študentov je zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o pobyte cudzincov“), ktorý od 1. januára 2011 nahradil pôvodnú právnú úpravu pre oblasť migrácie v SR – zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších prepisov.

V súvislosti so zahraničnými študentmi upravuje zákon okrem iného podmienky vstupu, vycestovania a pobytu zahraničných študentov a ich rodinných príslušníkov na území SR, ich povinnosti súvisiace s pobytom, ako aj prípadné sankcie za porušenie týchto povinností. Okrem uvedeného upravuje zákon aj povinnosti ubytovateľov pri hlásení pobytu cudzinca a povinnosť škôl kooperovať pri zamedzovaní možného zneužitia statusu študenta na nelegálnu migráciu prostredníctvom povinnosti hlásiť každé prerušenie, zanechanie, ukončenie alebo vylúčenie zo štúdia zahraničného študenta príslušnému policajnému útvaru.

Zákon o pobyte cudzincov tiež upravuje problematiku vydávania víz na účely vstupu cudzincov na územie SR, čím zároveň dopĺňa ďalšiu dôležitú právnú normu upravujúcu vstup cudzincov na územie SR, ktorou je Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009, ktorým sa ustanovuje vízový kódex Spoločenstva (vízový kódex), a to predovšetkým v súvislosti s procesom vydávania schengenských, no najmä národných víz (typ „D“), ktoré predstavujú v niektorých prípadoch najjednoduchšiu cestu k začatiu štúdia v SR.

Druhým kľúčovým zákonom v súvislosti s tematickým zameraním štúdie je zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vysokých školách“). Ten upravuje podmienky pre prijatie na vysokoškolské štúdium v SR, definuje jednotlivé študijné programy, stupne vysokoškolského vzdelania a definuje podmienky pre uznávanie kvalifikácie zahraničných študentov. Zákon o vysokých školách spolu so zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“) stanovujú princípy, ciele, podmienky, rozsah, obsah, formy a organizáciu výchovy a vzdelávania v školách a v školských zariadeniach na Slovensku.

Dôležité otázky týkajúce sa zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín upravuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a do-

plnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“). Zákon presne definuje, za akých podmienok môže ktorá kategória cudzincov (v závislosti od druhu povolenia na pobyt) vstúpiť na pracovný trh v SR. Je však potrebné upozorniť, že zákon o službách zamestnanosti nadväzuje na pôvodnú právnu úpravu pobytu cudzincov, t. j. zákon č. 48/2002 Z. z., ktorý upravoval podmienky zamestnávania cudzincov podrobnejším spôsobom ako v súčasnosti platný nový zákon o pobyte cudzincov. Filozofia novej právnej úpravy totiž vychádzala z premisy upraviť len podmienky vstupu a pobytu cudzincov na území SR, pričom otázky zamestnávania cudzincov ponechala v tom čase už pripravovanej osobitnej právnej úprave. Legislatívny proces prípravy tohto zákona v oblasti zamestnávania cudzincov však nebol v čase písania tejto štúdie stále ukončený, čo spôsobilo, že v súčasnej dobe platný právny stav v oblasti zamestnávania cudzincov, tak ako je opísaný v tejto štúdii, obsahuje niekoľko nedostatkov. Je možné predpokladať, že prijatím novej právnej úpravy, resp. novely zákona o službách zamestnanosti,⁵⁰ sa tento právny stav zmení. Vplyvom takto nekonzistentnej právnej úpravy na zamestnávanie študentov z tretích krajín a ich rodinných príslušníkov sa zaoberá podkapitola 3.3.3.

Zákon o službách zamestnanosti spolu so zákonom č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako aj zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov predstavuje legislatívny základ pre potieranie nelegálnej práce ako jedného z možných dôvodov zneužívania štúdia na nelegálnu migráciu do krajín EÚ. Tieto zákony definujú pojmy nelegálna práca a nelegálne zamestnávanie, upravujú povinnosti cudzincov a ich zamestnávateľov pri vstupe cudzieho štátneho príslušníka na trh práce či kontrolné mechanizmy a sankcie za porušenie právnych predpisov v oblasti zamestnávania cudzincov.

Prístup zahraničných študentov a ich rodinných príslušníkov k zdravotnej starostlivosti a sociálnemu zabezpečeniu v SR upravuje zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako aj množstvo ďalších zákonov upravujúcich jednotlivé štátne sociálne dávky, ktorými štát kompenzuje určité životné udalosti, ktoré môžu mať nepriaznivý vplyv na sociálnu situáciu žiadateľa. Prevenciu, riešenie alebo zmiernenie už vzniknutej nepriaznivej situácie fyzickej osoby alebo rodiny, riešenie krízovej sociálnej situácie a zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojenie

⁵⁰ Podľa informácií z MPSVR sa novela zákona o službách zamestnanosti pripravuje.

jovanie základných životných potrieb osôb, ktoré sa dočasne dostali do sociálnej núdze, rieši SR prostredníctvom sociálnych služieb, ktoré upravuje zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

3.2 Legislatíva a prax v SR vo vzťahu k zahraničným študentom pred začiatkom ich štúdia

Medzi opatrenia zamerané na zahraničných študentov a implementované pred začiatkom ich štúdia patria okrem opatrení, ktorých cieľom je zvýšiť záujem zahraničných študentov študovať v SR, aj poskytovanie informácií o podmienkach štúdia v SR a ich pobyte, poplatkoch za štúdium, legislatívnych postupoch pri vydávaní víz a povolení na pobyt pre zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín. Implementácia týchto opatrení sa odráža aj v súvisiacich štatistických údajoch o stave a tokoch zahraničných študentov v SR, ktoré uvádzame na záver tejto podkapitoly.

3.2.1 Podmienky prijatia zahraničného študenta na vysokoškolské štúdium v SR

Právo študovať na verejnej vysokej škole v SR zvolený študijný program majú bez rozdielu občania SR, občania ostatných členských štátov EÚ, ako aj občania tretích štátov bez ohľadu na ich vek, pohlavie, sexuálnu orientáciu, manželský stav a rodinný stav, rasu, farbu pleti, zdravotné postihnutie, jazyk, politické alebo iné zmysľanie, príslušnosť k národnostnej menšine, náboženské vyznanie alebo vieru, odborovú činnosť, národný alebo sociálny pôvod, majetok, rod alebo iné postavenie.

V súlade so zásadou zákazu diskriminácie sa od všetkých uchádzačov o štúdium vyžaduje splnenie rovnakých podmienok na prijatie na štúdium.

V závislosti od stupňa študijného programu je základnou podmienkou prijatia:

- v prípade bakalárskeho študijného programu ISCED 5 (prípadne programu, v ktorom bol spojený študijný program 1. a 2. stupňa) získanie úplného stredného vzdelania alebo úplného stredného odborného vzdelania,
- v prípade inžinierskeho, magisterského a doktorského študijného programu ISCED 5 absolvovanie študijného programu 1. stupňa a
- v prípade doktorandského študijného programu ISCED 6 absolvovanie študijného programu 2. stupňa.

Doklad o ukončení vzdelania dosiahnutého v zahraničí musí byť uznaný príslušnou inštitúciou na Slovensku. (Uznávaníu dokladov zo zahraničia sa venujeme podrobnejšie v podkapitole 3.2.2.2.)

Ďalšie podmienky prijatia na štúdium si určujú samotné vysoké školy. Väčšinou ide o overovanie schopností uchádzača prostredníctvom prijímacej skúšky. Povinne sa absolvovanie prijímacej skúšky vyžaduje u uchádzačov o doktorandské štúdium. Spôsob overovania schopností uchádzača upravujú vysoké školy alebo jednotlivé fakulty vo svojich interných predpisoch. Osobitné podmienky prijatia na štúdium môže upravovať dohoda vysokých škôl organizujúcich spoločný študijný program.⁵¹

V prípade akademických mobilit sa od zahraničných študentov z tretích krajín prichádzajúcich študovať na Slovensko vyžaduje, aby k prihláške na štúdium doložili aj doklady preukazujúce priebeh štúdia na vysielajúcej vysokej škole.

3.2.2 Opatrenia zamerané na zvýšenie záujmu zahraničných študentov študovať v SR

Pre SR je v súvislosti s mobilitou typický nepomer medzi odchádzajúcimi slovenskými študentmi a prichádzajúcimi zahraničnými študentmi, ktorý je v neprospech prichádzajúcich zahraničných študentov. Záujem zahraničných študentov o štúdium v SR nepodporuje ani fakt, že SR nemá zastúpenú ani jednu vysokú školu v rebríčkoch najlepších svetových univerzít.⁵² Od akademického roku 2008/2009 dochádza zároveň v SR postupne k poklesu počtu slovenských študentov, čo naznačuje, že vysoké školy a univerzity budú musieť zápasieť o študentov a snažiť sa prilákať aj študentov zo zahraničia.⁵³

Aj preto bol v roku 2011 prijatý strategický dokument Minerva 2.0, v ktorom sa ako jedno z hlavných riešení potrebných pre rozvoj vedomostnej ekonomiky uvádza vytvorenie stratégie internacionalizácie vzdelávania v SR, v rámci ktorej sa podporí otvorenosť a atraktívnosť slovenských vzdelávacích

51 Vysoká škola môže zabezpečiť študijný program aj v spolupráci s inými vysokými školami vrátane vysokých škôl v zahraničí. Študenti prijatí na takýto študijný program absolvujú na jednotlivých vysokých školách porovnateľnú časť štúdia. Spolupracujúce vysoké školy sa podieľajú na tvorbe spoločného študijného programu, rozhodovaní o prijímacom konaní a rozhodovaní o splnení podmienok na riadne skončenie štúdia.

52 Za rok 2011 pozri napr. <http://www.shanghairanking.com/ARWU2011.html> alebo <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2011-2012/top-400.html>.

53 Fedák, M., Ako ďalej so slovenským vysokým školstvom?, In: Kolektív autorov: EURÓPA 2020 – inteligentná, udržateľná a inkluzívna Európa, Odporúčania pre Slovensko, Európska únia, 2011, dostupné na <http://www.refernet.sk/images/news/files/europa-2020-inteligentna-udrzatelna-a-inkluzivna-europa.pdf> (citované 13. 6. 2012).

inštitúcií prostredníctvom opatrení zameraných okrem iného na koordináciu prezentácie slovenských vysokých škôl v zahraničí, informovanosť o grantoch na rôznych portáloch vrátane portálu Study in, stabilizáciu Národného štipendijného programu na podporu mobilit, zvýšenie slovenského príspevku do medzinárodného programu CEEPUS a podporenie vytvárania študijných programov v cudzom jazyku a spoločných študijných programov⁵⁴.

Medzi hlavné opatrenia, ktoré svoju pozornosť sústreďujú na zvýšenie a podporu záujmu zahraničných študentov študovať v SR a môžu pôsobiť motivačne, patria:

- propagácia vysokých škôl a ciele kampane,
- uznávanie dokladov potrebných pre prijatie zahraničného študenta na vysokú školu v SR,
- štipendiá, granty a iná finančná podpora zahraničných študentov z tretích krajín.

Tieto opatrenia sa implementujú najmä na úrovni MŠVVaŠ SR, jednotlivých vysokých škôl, akademických agentúr, asociácií a organizácií zameraných na medzinárodnú mobilitu a i.

3.2.2.1 Propagácia slovenských vysokých škôl a ciele kampane

Propagácia slovenských vysokých škôl sa vo všeobecnosti deje najmä prostredníctvom účasti zástupcov rôznych inštitúcií na zahraničných výstavách, veľtrhoch a vzdelávacích kongresoch. Konkrétne ciele kampane zamerané špecificky len na vybrané konkrétne tretie krajiny, resp. na konkrétne skupiny zahraničných študentov, slovenské vzdelávacie inštitúcie systematicky nerealizujú. MŠVVaŠ SR a niektoré vysoké školy však v závislosti od podmienok grantového/štipendijného programu mobility, do ktorého sa zapojili, môžu mať zadané prioritné krajiny pôvodu zahraničných študentov (napr. krajiny západného Balkánu a Východného partnerstva EÚ, krajiny spadajúce pod štipendiá Medzinárodného vyšehradského fondu⁵⁵ a pod.).

Propagácia slovenského vysokoškolského priestoru ako celku sa realizuje na národnej úrovni tromi cestami. Prvou z nich sú propagačné aktivity priamo zo strany MŠVVaŠ SR. Ministerstvo sa zúčastňuje na výstavách a veľtrhoch zameraných na vzdelávanie a podporu mobility. Krajiny si vyberá podľa uzat-

54 Pozri podkapitolu 2.2.2 a dokument Minerva 2.0 – Slovensko do prvej ligy, dostupné na <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=20088> (citované 13. 6. 2012).

55 Albánsko, Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Gruzínsko, Kosovo, Macedónsko, Moldavsko, Čierna Hora, Rusko, Srbsko a Ukrajina. <http://visegradfund.org/scholarships/incoming/> (citované 13. 6. 2012).

vorených bilaterálnych dohôd v oblasti školstva.⁵⁶ Prioritné krajiny v oblasti bilaterálnej spolupráce určuje vedenie MŠVVaŠ SR po konzultácii s MZVaEZ SR. V roku 2012 boli do tejto kategórie zaradené Čína, Turecko a Srbsko.⁵⁷ SR sa snaží budovať bilaterálnu spoluprácu najmä s krajinami, ktoré majú záujem o výmenu študentov, lektorov a expertov v oblasti školstva, prípadne o štúdium slovenského jazyka, a ktoré SR zároveň dokážu recipročne ponúknuť štipendijné miesta na študijné, resp. výskumné pobyty pre študentov zo SR. Prioritne sa teda rozvíja bilaterálna spolupráca s krajinami, ktoré možno považovať za atraktívne z hľadiska možnosti spolupráce v danej oblasti.⁵⁸ Na účely propagácie slovenského vysokoškolského priestoru zriadilo MŠVVaŠ SR aj stránku www.studyin.sk a vydáva aj vlastné propagačné materiály (viac informácií je uvedených v podkapitole 3.2.3).

Druhou cestou propagácie z národnej úrovne sú aktivity SAIA, n. o., ktorá má na základe zmlúv s MŠVVaŠ SR propagovať slovenský vysokoškolský a výskumný priestor, štipendiá, granty a možnosti štúdia na Slovensku a v zahraničí. V súvislosti s týmto zadaním SAIA, n. o. každoročne pripravuje informačno-propagačné materiály (pozri podkapitolu 3.2.3) a aktívne sa zúčastňuje medzinárodných vzdelávacích veľtrhov v zahraničí. V roku 2011 po konzultácii s MŠVVaŠ SR boli ako cieľové krajiny mimo EÚ pre propagáciu v rámci medzinárodných veľtrhov zvolené Turecko (Turecké medzinárodné vzdelávacie trhy, Istanbul), Rusko (veľtrh Vzdelávanie a kariéra, Moskva), Ukrajina (medzinárodný veľtrh Vzdelávanie v zahraničí, Kyjev) a Čína (China Education Expo, Šanghaj). V roku 2012 boli zvolené Turecko (Turecké vzdelávacie trhy, Istanbul), Brazília (International Education Brazil EXPO, Sao Paulo), Čína (China Education Expo, Peking) a Rusko (veľtrh Vzdelávanie a kariéra, Petrohrad). V minulosti bola SAIA, n. o. zapojená aj do propagačných aktivít zastrešovaných EK – séria veľtrhov European Higher Education Fairs/Asia Link, kde sa SAIA, n. o. aktívne zúčastnila veľtrhov v Číne, Indii, Indonézii a Vietname. SAIA, n. o. realizuje propagáciu aj prostredníctvom tlačových konferencií, médií (televízia, rozhlas, denná tlač, týždenníky a i.), na internetovej stránke v rôznych jazykoch, ako aj na rôznych seminároch, informačných dňoch, medzinárodných konferenciách doma i v zahraničí (napr. valné zhromaždenia a konferencie Asociácie pre akademickú spoluprácu/ACA, ktorej je SAIA, n. o. členom a na ktorých sa zúčastňujú zástupcovia z celého sveta, výročné konferencie Európskej asociácie pre medzinárodnú spoluprácu/EAIE).

⁵⁶ Pri výbere krajín, s ktorými MŠVVaŠ SR uzatvára bilaterálne dohody v oblasti školstva, sa MŠVVaŠ SR riadi dokumentom Zameranie zahraničnej politiky SR na príslušný rok, ktorý každoročne vydáva Ministerstvo zahraničných vecí SR, ako aj požiadavkami na uzatvorenie bilaterálnych dohôd, s ktorými prichádzajú partnerské ministerstvá zo zahraničia.

⁵⁷ Informácie poskytl MŠVVaŠ SR.

⁵⁸ Ibidem.

V propagácii SR ako destinácie pre vysokoškolské vzdelávanie pôsobí aj SAAIC, ktorá sa, okrem iného, v rámci akcie 3 programu Erasmus Mundus, zameranej na opatrenia posilňujúce atraktivitu EÚ ako destinácie pre vysokoškolské vzdelávanie, podieľala na troch projektoch⁵⁹, z ktorých jeden aj koordinovala.

Propagáciu slovenského vysokého školstva ďalej zabezpečujú individuálne aj zastupiteľské úrady SR v zahraničí, ktoré oslovujú rôzne organizácie v krajinách, kde pôsobia (existujú napr. pravidelné aktivity Veľvyslanectva SR v Macedónsku, s ktorým úzko spolupracuje tamojšia organizácia propagujúca štúdium v zahraničí Mladí Info, alebo v roku 2012 to bolo Veľvyslanectvo SR v Kanade, ktorého zástupca bol pozvaný na účasť na tamojšom vzdelávacom veľtrhu). Väčšinou nejde o pravidelné a ciele aktivy. V takýchto prípadoch sa zvyknú veľvyslanectvá obracať buď na MŠVVaŠ SR, alebo na SAIA, n. o. so žiadosťou o spoluprácu a poskytnutie propagačných materiálov, keďže samotné MZVaEZ SR nedisponuje rozsiahlymi informáciami o vysokom školstve na Slovensku.

Samotné vysoké školy nemajú systematicky rozpracované svoje marketingové stratégie zamerané na študentov zo zahraničia, a to s výnimkou škôl, ktoré majú už tradične vysoký počet zahraničných študentov (napr. vysoké školy a fakulty zamerané na lekárske, farmaceutické vedy a na veterinárstvo). Viaceré vysoké školy sa propagujú na zahraničných veľtrhoch vzdelávania prostredníctvom agentúry SAIA, n. o. a na propagáciu využívajú vlastné propagačné materiály, brožúry a webovú stránku v cudzích jazykoch, najčastejšie v anglickom jazyku. Niektoré vysoké školy využívajú služby agentúr v krajinách pôvodu s cieľom získať na svoje štúdium zahraničných študentov.

Potrebné informácie majú vysoké školy zverejnené aj na vlastných webových stránkach. Zo všetkých 36 vysokých škôl (verejných, štátne a súkromné) má väčšina na webovej stránke v anglickom jazyku uvedené informácie týkajúce sa danej inštitúcie, ponúkaných študijných programov v slovenskom a v cudzom jazyku, no sporadicky sa vyskytujú aj stránky v nemeckom, francúzskom a v ruskom jazyku. Celkovo 13 vysokých škôl a univerzít nemá svoju webovú stránku v inom ako slovenskom jazyku. 2 vysoké školy majú do anglického jazyka preložené len vybrané sekcie webových stránok. Niektoré

⁵⁹ Projekt Enhancing Cross-regional Cooperation with Erasmus Mundus (ECCE Mundus), dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/projects/action_3_national_structure/a3_ns_2011_eccemundus.pdf, projekt EMAP 2 – Erasmus Mundus Active Participation Vol. 2, dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/projects/action_3_national_structure/emap2_03-2010.pdf a projekt EMAP – Erasmus Mundus Active Participation, ktorý sama koordinovala, dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/projects/action_3_national_structure/emap_ns_project_2009_final.pdf (citované 5. 7. 2012).

vysoké školy zároveň využívajú na propagáciu svojich študijných programov rôzne zahraničné portály⁶⁰. Z dotazníkového prieskumu vyplynulo, že za ďalší dôležitý spôsob propagácie považujú slovenské vysoké školy rôzne projektové spolupráce⁶¹, partnerstvá a konzorciá so zahraničnými inštitúciami, v rámci ktorých dochádza k sieťovaniu, osobným kontaktom medzi študentmi a učiteľmi partnerských inštitúcií, a tak k celkovému zviditeľneniu školy v zahraničí. „Dobré meno školy“ šíria aj úspešní absolventi pochádzajúci z tretích krajín, ktorí o svojich skúsenostiach informujú v krajine pôvodu.

3.2.2.2 Uznávanie dokladov potrebných na prijatie zahraničného študenta na vysokú školu v SR

Uznávanie dokladov potrebných na prijatie zahraničného študenta na vysokú školu môže tiež pôsobiť pre zahraničných študentov motivačne, pokiaľ nie je spojené so zdĺhavou či nejasnou procedúrou, resp. s vysokými správnymi poplatkami.

Ako bolo uvedené v podkapitole 3.2.1, základnou podmienkou prijatia na štúdium na vysokej škole v SR v závislosti od druhu a formy štúdia je buď:

- získanie úplného stredného vzdelania alebo úplného stredného odborného vzdelania (v prípade záujmu o bakalárske štúdium),
- absolvovanie vysokoškolského študijného programu 1. stupňa (v prípade záujmu o štúdium študijného programu 2. stupňa) alebo
- absolvovanie vysokoškolského študijného programu 2. stupňa (v prípade záujmu o doktorandské štúdium).⁶²

Zahranční študenti teda pred prijatím na vysokú školu na vybraný stupeň štúdia predložia doklad o ukončenom vzdelaní zo strednej školy, resp. zkladajú potrebný stupeň vzdelania z vysokej školy (1. alebo 2.). Pokiaľ bilaterálna zmluva medzi SR a treťou krajinou neupravuje podmienky odpustenia vyššieho overovania úradných dokumentov, doklad o vzdelaní musí byť z dôvodu posúdenia pravosti buď opatrený apostilou, a teda musí byť overený príslušným orgánom krajiny, v ktorej bol doklad vydaný⁶³, alebo musí byť superlegalizovaný konzulárnym úradom⁶⁴ a uznaný SR.

60 Napr. www.studyportals.eu, www.bachelorsportal.eu a iné.

61 Ako napr. zahraničné návštevy, výmenné pobyty, vedecké projekty, hostovania. Niektoré univerzity sa tiež zapojili v rámci Erasmus Mundus do ukončenej akcie 4 (pre roky 2004 – 2008), ktorá sa orientovala na opatrenia posilňujúce atraktivitu EÚ v oblasti medzinárodnej mobility. Do projektov sa zapojili Slovenská technická univerzita v Bratislave, Žilinská univerzita, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre a SAIA, n. o.

62 Zákon o vysokých školách, dostupné na <http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/131-2002-56-2012.pdf> (citované 13. 6. 2012).

63 Platí to v prípade, keď je krajina signatárom Haagskeho dohovoru o zrušení požiadavky overovania cudzích verejných dokumentov.

64 Platí to v prípade, keď krajina, ktorá doklad o vzdelaní vydala, nie je signatárskou krajinou Haagskeho Do-

Informácie o uznávaní dokladov o vzdelaní poskytuje zahraničným študentom najmä Stredisko na uznávanie dokladov o vzdelaní, ktoré je súčasťou medzinárodnej siete UNESCO – ENIC a medzinárodnej siete EÚ – NARIC. Stredisko slúži ako kontaktný bod a je oprávnené vykonávať tieto činnosti⁶⁵:

- posudzovanie štúdia v zahraničí,
- ekvivalencia alebo prevod známok do slovenskej klasifikačnej stupnice,
- zrovnocnenie štúdia v zahraničí s príslušným ročníkom základnej alebo strednej školy v SR,
- uznávanie ukončeného vzdelania na účely výkonu povolania alebo pokračovania štúdia v SR,
- potvrdzovanie pedagogickej spôsobilosti pre pedagógov so vzdelaním získaným v SR pre zahraničné úrady,
- apostilovanie slovenských verejných listín vydaných v pôsobnosti rezortu MŠVVaŠ SR pre potreby zahraničných úradov.

Uznávanie zahraničných dokladov o ukončenom vzdelaní zo strednej školy

Uznávanie zahraničných dokladov o ukončenom vzdelaní zo strednej školy na účely pokračovania v štúdiu upravuje zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve⁶⁶. Uznať platnosť dokladu o maturitnej skúške, záverečnej skúške, absolutorií alebo o inej odbornej skúške alebo uznať platnosť záverečného vysvedčenia vydaného zahraničnou školou v SR (nostrifikovať) možno iba doklad o ukončenom vzdelaní vydaný zahraničnou školou, ktorá je svojím zameraním a obsahom vyučovania porovnateľná alebo zodpovedá štúdiu rovnakého alebo príbuzného študijného alebo učebného odboru na strednej škole. O uznaní zahraničných dokladov o riadne ukončenom vzdelaní zo strednej školy rozhoduje krajský školský úrad príslušný podľa miesta pobytu. MŠVVaŠ SR vydáva na žiadosť krajského školského úradu stanovisko o úrovni vzdelania, ktoré má charakter odporúčania a prevádza hodnotenie štúdia do slovenskej klasifikačnej stupnice.⁶⁷

Absolvent zahraničnej školy k žiadosti o uznanie dokladu o ukončenom vzdelaní pripojí overenú kópiu dokladu o maturitnej skúške, resp. o záverečnej skúške alebo o absolutorií či o inej obdobnej skúške⁶⁸. Ak z týchto dokladov

hovorí o zrušení požiadavky overovania cudzích verejných dokumentov.

65 Zdroj: <http://www.minedu.sk/index.php?rootId=415> (citované 13. 6. 2012).

66 Dostupné na <http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/596-2003.pdf> (citované 13. 6. 2012).

67 Zdroj: <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=8351> (citované 13. 6. 2012).

68 Pravosť podpisov a odtlačku pečiatky školy na origináloch dokladov musí byť overená orgánom štátu príslušným na jeho overenie alebo notárstvom v príslušnom štáte s odtlačkom pečiatky zastupiteľského úradu Slovenskej republiky v tomto štáte, ak medzinárodná zmluva neustanovuje inak.

priamo nevyplýva úspešné ukončenie celého štúdia, musí zahraničný študent pripojiť k žiadosti o uznanie overený učebný plán štúdia (zoznam predmetov s uvedením počtu ich vyučovacích hodín v jednotlivých ročníkoch štúdia). Ak je profilujúcou zložkou vzdelania aj praktické vyučovanie, a nie je uvedené v učebnom pláne štúdia, je potrebné k žiadosti doložiť aj potvrdenie zahraničnej školy o rozsahu praktického vyučovania. K žiadosti o nostrifikáciu sa ďalej pripojí overený preklad dokladu o vzdelaní vydaného zahraničnou školou do slovenského jazyka, ako aj ostatných prípadných dokladov vydaných zahraničnou školou uvedených vyššie. Doklad, ktorý sa nostrifikuje, platí dňom právoplatnosti rozhodnutia o nostrifikácii.

Ak absolvent zahraničnej školy nebol na zahraničnej škole klasifikovaný z predmetov alebo ich častí, ktoré však majú priamy vzťah k profilu absolventa, študijnému alebo učebnému odboru, resp. ak štúdiom na zahraničnej škole iba čiastočne zodpovedá štúdiu v príbuznom študijnom alebo učebnom odbore na strednej škole a/alebo absolvent nepripojil overený učebný plán štúdia či potvrdenie zahraničnej školy o rozsahu praktického vyučovania, overia sa vedomosti a zručnosti absolventa doplňovacou skúškou. Krajský školský úrad určí obsah a termín skúšky, ako aj strednú školu, v ktorej absolvent vykoná doplňovaciu skúšku. Absolvent, ktorý nie je štátnym občanom SR, nerobí doplňovaciu skúšku zo slovenského jazyka a literatúry. Doplňovacia skúška sa koná pred skúšobnou komisiou, ktorá o jej výsledku rozhodne hlasovaním a vyhotoví o tom protokol.⁶⁹

Krajský školský úrad vydá potvrdenie do 15 dní od doručenia žiadosti, v ktorom uvedie, s akým dokladom o vzdelaní je predložený doklad rovnocenný.

Uznávanie zahraničných dokladov o vzdelaní z vysokej školy na akademické účely

Uznávanie zahraničných dokladov o vzdelaní z vysokej školy na akademické účely upravuje zákon o vysokých školách⁷⁰. Podľa tohto zákona je uznávaním dokladov o vzdelaní na akademické účely uznávanie dokladov o vzdelaní vydaných zahraničnou vysokou školou, vysokou školou z tretieho štátu alebo iným na to oprávneným orgánom podľa právnych predpisov príslušného štátu na účely splnenia základných podmienok na prijatie na vysokoškolské štúdium 2. stupňa alebo 3. stupňa v SR.⁷¹

69 Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve, dostupné na <http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/596-2003.pdf> (citované 13. 6. 2012).

70 Dostupné na <http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/131-2002-56-2012.pdf> (citované 13. 6. 2012).

71 Zdroj: http://migracia.euroiuris.sk/?q=sk/akademick_uznavanie_spu (citované 13. 3. 2012).

O uznávaní dokladov o vzdelaní rozhoduje daná vysoká škola vtedy, keď uskutočňuje študijné programy v rovnakých alebo príbuzných študijných odboroch. Ak sa obsah absolvovaného štúdia zhoduje iba čiastočne, môže vysoká škola žiadateľovi o uznanie predpísať vykonanie doplňujúcich skúšok, prípadne aj dopracovanie a obhajobu bakalárskej, diplomovej alebo dizertačnej práce. Vysoká škola môže zároveň požiadať o stanovisko k danému dokladu Stredisko na uznávanie dokladov o vzdelaní, ktoré spadá pod MŠVVaŠ SR. Vysoké školy si za uznanie dokladu o vzdelaní môžu samostatne účtovať poplatok (priemerne 50 €).

Samotné MŠVVaŠ SR (Stredisko na uznávanie dokladov o vzdelaní)⁷² rozhoduje o uznávaní dokladov vtedy, ak v SR nie je vysoká škola, ktorá uskutočňuje študijné programy v rovnakých alebo príbuzných študijných odboroch, ako sú uvedené v predložennom doklade. Ak medzinárodná zmluva neustanovuje inak, pravosť podpisov a odtlačku pečiatky školy na origináloch dokladov musí byť osvedčená orgánom štátu príslušným na jeho osvedčenie alebo notárstvom v príslušnom štáte s odtlačkom pečiatky zastupiteľského úradu SR v tomto štáte.⁷³ Podrobnosti o postupe pri uznávaní dokladov o vzdelaní ustanovuje všeobecne záväzný predpis, vydaný MŠVVaŠ SR.⁷⁴ Podľa tejto vyhlášky doklad o vzdelaní vydaný zahraničnou vysokou školou možno uznať na základe písomnej žiadosti absolventa zahraničnej vysokej školy na úradnom tlačive, ktorú je možné poslať poštou alebo odovzdať osobne.⁷⁵ K žiadosti je potrebné doložiť originál alebo overenú kópiu dokladu o vzdelaní vydaného zahraničnou vysokou školou a overenú kópiu výpisu o absolvovaných predmetoch a vykonaných skúškach, resp. overenú kópiu dodatku diplomu. Všetky dokumenty musia byť úradne preložené do slovenského jazyka. MŠVVaŠ SR je povinné rozhodnúť do 30 dní od podania žiadosti, vo zvlášť zložitých prípadoch môže rozhodnúť najneskôr do 60 dní. Za nostrifikáciu dokladu o vzdelaní vydaného zahraničnou školou sa platí správny poplatok⁷⁶.

72 Resp. v špecifických prípadoch Ministerstvo obrany SR (pri uznávaní zahraničného vysokoškolského vzdelania a kvalifikácie, ktoré boli získané na vojenských vysokých školách v zahraničí) alebo Ministerstvo vnútra SR (pri uznávaní zahraničného vysokoškolského vzdelania a kvalifikácie v oblasti bezpečnostných služieb).

73 Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, dostupné na <http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/131-2002-56-2012.pdf> (citované 13. 6. 2012).

74 Vyhláška MŠ SR 238/2005 Z. z. o postupe pri uznávaní dokladov o vzdelaní, dostupné na http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Vyhlasky/2005_238.pdf (citované 13. 6. 2012).

75 Zdroj: <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootid=8351> (citované 13. 6. 2012).

76 Za uznávanie dokladov o vzdelaní na iné účely než na účel výkonu regulovaných povolání a regulovaných odborných činností v SR (6,50 €). Za uznávanie dokladov o vzdelaní získaných mimo EÚ, Nórska, Lichtenštajnska, Islandu a Švajčiarska, ktoré už boli uznané v niektorom členskom štáte EÚ, Nórsku, Lichtenštajnsku, na Islande a vo Švajčiarsku, a uznávanie stupňa dosiahnutého vzdelania (33 €). Podľa zákona č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch.

Vzájomné uznávanie rovnocennosti dokladov o vzdelaní zo strednej a vysokej školy na akademické účely na základe bilaterálnych zmlúv

V prípade, že zahraničný študent preukáže doklad o vzdelaní vydaný zahraničnou školou v štáte, s ktorým bola uzavretá zmluva o vzájomnom uznávaní rovnocennosti dokladov o vzdelaní, je takýto doklad uznaný automaticky bez nostrifikácie (s odporúčacím stanoviskom MŠVVaŠ SR). Takéto bilaterálne dohody má SR uzatvorené s Českom, Nemeckom, Maďarskom, Poľskom, Rumunskom a z tretích krajín s Chorvátskom.

Podľa Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Chorvátskej republiky o uznávaní rovnocennosti dokladov o vzdelaní vydaných v Slovenskej republike a v Chorvátskej republike sa uznávajú za rovnocenné so slovenskými vysvedčeniami vysvedčenia o záverečných skúškach vydané po ukončení štvorročných stredných odborných škôl a štvorročných stredných všeobecnovzdelávacích škôl v Chorvátskej republike. Tieto vysvedčenia umožňujú uchádzať sa o štúdium na vysokých školách v SR. Diplomy vydané vysokými školami v Chorvátskej republike po ukončení štvorročného univerzitného štúdia sa uznávajú za rovnocenné a diplomy vydané vysokými školami v Chorvátskej republike po ukončení minimálne päťročného pregraduálneho univerzitného štúdia sa uznávajú tiež za rovnocenné, pričom držiteľia týchto diplomov majú prístup k doktorandskému štúdiu v SR. Diplomy vydané vysokými školami v Chorvátskej republike po ukončení postgraduálneho vedeckého štúdia, ktorými sa priznáva akademická hodnosť „doktor vied“ (skratka DrSc.), sa uznávajú tiež za rovnocenné. Časti štúdia absolvované na vysokých školách v Chorvátskej republike sa vzájomne uznávajú za predpokladu, že sa v obsahu príslušných častí štúdia nevyskytujú zásadné rozdiely.⁷⁷

* * *

Na základe vyššie uvedených informácií sa dá konštatovať, že hoci má uznávanie dokladov o vzdelaní v SR stanovené všeobecne presné postupy a pravidlá, nedá sa chápať ako priame opatrenie, ktoré je zamerané na zvýšenie záujmu zahraničných študentov študovať v SR, nakoľko ich priamo nezvyšuje. Dopad na motiváciu zahraničných študentov študovať v SR má však dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Chorvátskej republiky o uznávaní rovnocennosti dokladov o vzdelaní vydaných v Slovenskej

77 Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Chorvátskej republiky o uznávaní rovnocennosti dokladov o vzdelaní vydaných v Slovenskej republike a v Chorvátskej republike, Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 123, dostupné na http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CFQQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.zbierka.sk%2Fsk%2Fpredpisy%2F123-2000-z-z.p-5168.pdf&ei=CFrOT9e_EqeYiAFs-vxZ&usq=AFQJCNFNZzjgNjiet3lPNbqq8U2yo_8n9Q (citované 25. 6. 2012).

republike a v Chorvátskej republike, na základe ktorej sú študenti, ktorí získali časť vzdelania v Chorvátsku, v SR čiastočne zvýhodňovaní automatickým uznávaním dokladov.

3.2.2.3 Štipendiá, granty a iná finančná podpora zahraničných študentov z tretích krajín

Denné štúdium na slovenských štátnych a verejných vysokých školách je bezplatné pre občanov SR a občanov členských štátov EÚ, EHP a Švajčiarska, ktorí môžu v SR študovať za rovnakých podmienok. Bezplatné denné štúdium je aj pre študentov z Bieloruska, Bosny a Hercegoviny, Macedónska, Moldavska, Čiernej Hory, Srbska a Ukrajiny, ako aj pre študentov, ktorí majú trvalý pobyt v inom ČS EÚ. Pre štátnych príslušníkov tretích krajín sú poplatky za štúdium stanovené buď medzinárodnou zmluvou, alebo samotnými vzdelávacími inštitúciami. V prípade štúdia v anglickom jazyku sa poplatky za štúdium pohybujú v rozmedzí od 1 000 do 10 000 € za akademický rok.⁷⁸

V SR sa zahraničným študentom poskytujú rôzne formy finančnej podpory ich štúdia, ktoré pôsobia tiež motivačne a sú zamerané na prilákanie zahraničných študentov z tretích krajín. Podpora prichádza buď z národných zdrojov, alebo vychádza z bilaterálnych, regionálnych a multilaterálnych programov, prípadne zo súkromných nadácií a fondov.

Štipendiá vlády SR pre zahraničných študentov v rámci pomoci rozvojom krajín

Ročne udeľuje vláda SR štipendiá na 1. a 2. stupeň vysokoškolského štúdia (bakalárske, magisterské, inžinierske a doktorské štúdium) a 3. stupeň vysokoškolského štúdia (doktorandské štúdium) zahraničným študentom z vybraných rozvojových krajín. Poskytovanie týchto štipendií je dlhodobou súčasťou oficiálnej rozvojovej pomoci SR (ODA), ktorá je programovou a projektovou aktivitou MZVaEZ SR a vychádza zo Strednodobej stratégie oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky na roky 2009 – 2013⁷⁹ a z Národného programu oficiálnej rozvojovej pomoci SR na príslušný rok. MŠVVaŠ SR podľa tejto stratégie poskytuje rozvojovú pomoc formou udeľovania štipendií vlády SR pre prijatých štipendistov vlády SR z rozvojových krajín na štúdium na verejných vysokých školách.⁸⁰ Pre štipendistov a potenciálnych záujemcov

78 International Student's Guide to Slovakia. SAIA, n. o., SAAIC. 3rd Edition, dostupné na http://www.saia.sk/_user/documents/publikacie/Intl_students_guide_2010.pdf (citované 25. 6. 2012).

79 Dostupné na http://www.slovakaid.sk/uploads/2009/06/Strategia_ODA_2009_2013.rtf (citované 25. 6. 2012).

80 Zdroj: <http://www.vladnestipendia.sk/sk/> (citované 25. 6. 2012).

je k dispozícii webová stránka⁸¹, kde nájdú potrebné kontakty a dokumenty na stiahnutie.

Postup pri udeľovaní takýchto štipendií je nasledovný: MZVaEZ SR diplomatickou cestou oznámi ministerstvu zahraničných vecí cieľovej krajiny⁸² podmienky realizácie vysokoškolského štúdia na akreditovaných verejných vysokých školách v SR spolu s počtami vládnych štipendií a sektorovými prioritami zameranými na študijné odbory v danom akademickom roku⁸³. Vysielajúca strana predloží návrhy štipendistov prostredníctvom zastupiteľského úradu SR v príslušnej krajine.

O štipendium vlády SR na bakalárske, magisterské, inžinierske a doktorské študijné programy vysokoškolského štúdia (študijné programy 1. a 2. stupňa /ISCED 5/) v rámci ponuky žiada cudzinec vo veku od 18 do 26 rokov na predpísanom tlačive s príslušnými prílohami, ktorý má úplné stredoškolské vzdelanie ukončené maturitnou skúškou. Doklad o ukončení vzdelaní musí posúdiť Stredisko na uznávanie dokladov o vzdelaní MŠVVAŠ SR⁸⁴. Cudzinec podáva žiadosť elektronicky prostredníctvom portálu www.vladnestipendia.sk.

O štipendium vlády SR na doktorandské štúdium (ISCED 6) v rámci ponuky vlády SR žiada cudzinec na predpísanom tlačive s príslušnými prílohami s uvedením študijného odboru doktorandského štúdia podľa platného zoznamu študijných odborov doktorandského štúdia uskutočňovaného v SR, s predbežnou akceptáciou predpokladaného školiaceho pracoviska v SR. Žiadateľ vo veku od 23 do 35 rokov musí mať ukončené vysokoškolské vzdelanie

81 <http://www.vladnestipendia.sk/sk/>

82 Krajiny pôvodu štipendistov sa delia na skupiny v súlade s Národným programom oficiálnej rozvojovej pomoci SR na príslušný rok, ktorý je schválený uznesením vlády SR, a podľa toho sa štipendiá pridávajú jednotlivým krajinám. Výška štipendia je pevne stanovená pre všetky skupiny krajín rovnako. Prioritné krajiny na rok 2012/2013 sú nasledovné:

rozvojová pomoc: Afganistan, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Keňa, Moldavsko, Južný Sudán;

technická pomoc: Bielorusko, Gruzínsko, Ukrajina;

skupina 1: Angola, Burundi, Čad, Etiópia, Jemen, Kirgizsko, Tadžikistan;

skupina 2: Arménsko, Indonézia, Irak, Kamerun, Mongolsko, Sýria, Uzbekistan, Vietnam;

skupina 3: Albánsko, Azerbajdžan, Ekvádor, Jordánsko, Kazachstan, Libanon, Namíbia, Peru, Srbsko, Thajsko;

skupina 4: Japonsko, Macedónsko, Palestínska národná samospráva.

Zdroj: MŠ SR, dostupné na http://www.minedu.sk/data/USERDATA/MSPoluprava/STIPVSR/2012/Rozpis_kraj%C3%ADn_2012_ODA_MZV_SR.xls (citované 25. 6. 2012).

83 Na rok 2012/2013 boli vybrané tieto prioritné študijné odbory: učiteľstvo; vychovávateľstvo a pedagogické vedy; spoločenské a behaviorálne vedy; ekonómia a manažment; ekologické a environmentálne vedy; konštrukčné inžinierstvo, technológie, výroba a komunikácie; poľnohospodárstvo; lesníctvo; veterinárske vedy; vodné hospodárstvo; lekárske vedy; zubné lekárstvo; farmaceutické vedy; nelekárske zdravotnícke vedy a architektúra a staviteľstvo. Dostupné na http://www.minedu.sk/data/USERDATA/MSPoluprava/STIPVSR/2012/Rozpis_kraj%C3%ADn_2012_ODA_MZV_SR.xls (citované 25. 6. 2012).

84 Podmienky poskytovania štipendií vlády Slovenskej republiky, dostupné na http://www.minedu.sk/data/USERDATA/MSPoluprava/STIPVSR/2012/Podmienky_poskytovania_stipendii_vlady_SR_2011_WEB.rtf (citované 25. 6. 2012).

v študijnom programe 2. stupňa⁸⁵ a doklad o vzdelaní získaný v zahraničí musí aj v tomto prípade posúdiť Stredisko na uznávanie dokladov o vzdelaní.⁸⁶

O priznaní štipendia vlády SR na štandardnú dobu vysokoškolského štúdia v SR v oboch prípadoch rozhodne na základe predložených materiálov výberová komisia MŠVVAŠ SR.

MŠVVAŠ SR poskytuje cudzincovi štipendium vlády SR (pozri tabuľka 1) počas štandardnej dĺžky štúdia (ISCED 5 a 6)⁸⁷ a jazykovej a odbornej prípravy v stanovených mesačných výškach. Zároveň sa študentovi môže vyplatiť prospechový príplatok v stanovenej výške vtedy, keď dosiahne študijný priemer do 1,3 počas 1. a 2. stupňa vysokoškolského štúdia v predchádzajúcom akademickom roku, alebo keď počas 3. stupňa vysokoškolského štúdia úspešne vykoná predpísané skúšky v súlade s individuálnym študijným plánom doktoranda. Študent môže získať počas 1., 2. a 3. stupňa vysokoškolského štúdia (ISCED 5 a 6) aj štipendium vlády SR na 10-mesačnú jazykovú a odbornú prípravu v rámci Ústavu jazykovej a odbornej prípravy zahraničných študentov Centra ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského (ÚJOP ČDŤ UK), ak neukončil stredoškolské štúdium v SR alebo na strednej škole s vyučovaním slovenského jazyka v zahraničí (v prípade študentov uchádzajúcich sa o 1. stupeň vysokoškolského štúdia /ISCED 5/), alebo ak neukončil 2. stupeň vysokoškolského štúdia v SR (v prípade študentov uchádzajúcich sa o 3. stupeň /ISCED 6/).

Štipendistom je poskytnuté ubytovanie v študentskom domove a strava v jedálňach pre študentov za úhradu za rovnakých podmienok ako občanom (študentom) SR. Cestovné náklady pri nástupe a ukončení štúdia v SR si hradí zahraničný študent sám, resp. mu ich uhradí vysielajúca strana.⁸⁸ Štipendisti zároveň dostanú jednorazový príspevok vo výške 35 € pri nástupe na štúdium a vo výške 100 € pri ukončení štúdia v SR.

85 Získaný akademický titul MSc. na zahraničnej vysokej škole alebo Mgr., Ing., MUDr. alebo MVDr. na vysokej škole v SR.

86 Podmienky poskytovania štipendií vlády Slovenskej republiky, dostupné na http://www.minedu.sk/data/USERDATA/MSPoluprava/STIPVSR/2012/Podmienky_poskytovania_stipendii_vlady_SR_2011_WEB.rtf (citované 25. 6. 2012).

87 Na štandardnú dobu štúdia vo zvolenom študijnom odbore, určenú štatútom príslušnej verejnej vysokej školy.

88 Podmienky poskytovania štipendií vlády Slovenskej republiky, dostupné na http://www.minedu.sk/data/USERDATA/MSPoluprava/STIPVSR/2012/Podmienky_poskytovania_stipendii_vlady_SR_2011_WEB.rtf (citované 25. 6. 2012).

Tabuľka 1 Výška štipendií vlády SR pre zahraničných študentov a prospechových príplatkov⁸⁹

Stupeň vysokoškolského štúdia/ štipendium vlády SR	štipendium	prospechový príplatok
jazyková a odborná príprava	280 € mesačne	-
1. stupeň vysokoškolského štúdia (ISCED 5)	280 € mesačne	50 € mesačne
2. stupeň vysokoškolského štúdia (ISCED 5)	280 € mesačne	50 € mesačne
3. stupeň vysokoškolského štúdia (ISCED 6)	330 € mesačne	170 € ročne

Zdroj: MŠVVaŠ SR.
- nevzťahuje sa

Štipendium vlády SR sa poskytuje do dňa ukončenia štandardnej dĺžky štúdia (1., 2. a 3. stupňa vysokoškolského štúdia) v alikvotnej časti v príslušnom mesiaci v zmysle oznámenia príslušnej vysokej školy. Štipendista stráca nárok na vyplácanie štipendia vlády SR, ak bez predchádzajúceho súhlasu MŠVVaŠ SR:

- nenastúpi v stanovenom termíne uvedenom v oznámení o priznaní štipendia vlády SR,
- zmení študijný program vysokoškolského štúdia,
- prekročí štandardnú dĺžku štúdia určenú štatútom príslušnej verejnej vysokej školy pre zvolený študijný program,
- z akýchkoľvek dôvodov prestane byť študentom verejnej vysokej školy v SR,
- jeho neprítomnosť na území SR trvá dlhšie ako 30 kalendárnych dní v mesiaci, resp. keď získa štátne občianstvo SR alebo trvalý pobyt na území SR s výnimkou občanov EÚ.⁹⁰

Vysielajúca strana alebo držiteľ štipendia sú povinní oznámiť najneskôr dva týždne vopred prijímajúcej vysokej škole a MŠVVaŠ SR termín svojho príchodu do SR, pričom nástup na štúdium sa viaže na akademický rok, v ktorom bolo rozhodnuté o udelení štipendia.⁹¹

⁸⁹ Ibidem.

⁹⁰ Ibidem.

⁹¹ Ibidem.

Držitelia štipendia vlády SR sú oslobodení od platenia správnych poplatkov za udelenie a obnovenie prechodného pobytu na území SR v zmysle vnútroštátnych právnych predpisov SR.⁹²

Od akademického roku 2006/2007 do akademického roku 2009/2010⁹³ ponúkla SR celkovo 214 vládnych štipendií pre občanov vybraných rozvojových krajín.

V sledovanom období bolo prijatých na štúdium na vysokej škole a na štúdium slovenského jazyka v rámci ročného prípravného štúdia na ÚJOP ČĎV UK celkovo 188 štipendistov vlády SR. Z toho väčšina (176) štipendistov bola prijatá aj na štúdium slovenského jazyka v rámci ročného prípravného štúdia na ÚJOP ČĎV UK, len 12 štipendistov bolo prijatých na štúdium na vysokej škole bez prípravného štúdia slovenského jazyka. Z celkového počtu prijatých štipendistov vlády SR bolo 154 štipendistov na magisterskom type štúdia (ISCED 5) a 34 na doktorandskom type štúdia (ISCED 6)⁹⁴.

Reálne nastúpilo v období rokov 2006 až 2009 na štúdium v SR 165 štipendistov, pričom z toho 131 na magisterské štúdium a 34 na doktorandské štúdium.⁹⁵ Najviac štipendistov vlády SR pochádzalo v sledovanom období z Palestíny (17), Mongolska (16), Sudánu (12), Ekvádoru (10) a Uzbekistanu (9). Vo finančnom vyjadrení boli v sledovanom období na štipendia vlády SR zahraničným študentom v rámci pomoci rozvojovým krajinám vynaložené finančné prostriedky v celkovej výške 2 946 582,8 €, pričom z tejto sumy predstavovali študijné poplatky sumu vo výške 862 921,5 €.⁹⁶

V období rokov 2006 až 2011 úspešne absolvovalo vysokoškolské a doktorandské štúdium spolu 169 štipendistov vlády SR z tretích krajín, pričom 116 ukončilo vysokoškolské magisterské štúdium a 53 doktorandské štúdium. Na jazykovej príprave (ÚJOP ČĎV UK) študovalo v uvedenom období spolu 238 štipendistov vlády SR z tretích krajín, z toho bolo 36 zahraničných študentov na doktorandskom štúdiu.⁹⁷

⁹² Ibidem.

⁹³ Časové obdobie od 1. 9. 2006 do 31. 8. 2010.

⁹⁴ Vyhodnotenie udeľovania štipendií vlády SR zahraničným študentom v rámci pomoci rozvojovým krajinám za roky 2007 – 2010, dostupné na http://www.minedu.sk/data/USERDATA/MSpolupraca/STIPV-SR/2010/Akademicke_roky_2007_2008-2009_2010-podla_typu_studia.pdf a <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=646> (citované 25. 6. 2012).

⁹⁵ Prepočty autorov na základe štatistík MŠVVaŠ SR, dostupné na <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=646> (citované 25. 6. 2012).

⁹⁶ Vyhodnotenie udeľovania štipendií vlády SR zahraničným študentom v rámci pomoci rozvojovým krajinám za roky 2007 – 2010, dostupné na http://www.minedu.sk/data/USERDATA/MSpolupraca/STIPV-SR/2010/Akademicke_roky_2007_2008-2009_2010-podla_typu_studia.pdf a <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=646> (citované 25. 6. 2012).

⁹⁷ Informácie poskytl MŠVVaŠ SR.

MZVaEZ SR v spolupráci s MŠVVaŠ SR zaviedlo aj pilotný projekt poskytovania štipendií priamo vo vytypovaných rozvojových krajinách, kde majú niektoré slovenské vysoké školy svoje pobočky. V rámci predmetného pilotného projektu bolo na akademický rok 2011/2012 vyčlenených 10 000 € pre Keňu. Ich použitie v roku 2011 však predpokladalo stanovenie podmienok poskytovania štipendií vlády SR pre miestne podmienky v Keni, ako aj uzavretie potrebného zmluvného dokumentu. Takýto krok mal byť konkrétnym príspevkom k väčšej koherencii celej rozvojovej politiky vlády SR so zreteľom na Afriku.⁹⁸ Nakoľko však v Keni podľa informácií MŠVVaŠ SR nemala ani jedna verejná vysoká škola pobočku a poplatky za štúdium boli nepomerne vyššie ako v SR, nepokračovalo sa v príprave dohody na tento účel, keďže neboli splnené základné požiadavky MŠVVaŠ SR na poskytovanie štipendií vlády SR.

Štipendiá MŠVVaŠ SR v zmysle bilaterálnych zmlúv v rezorte školstva

MŠVVaŠ SR poskytuje v zmysle bilaterálnych zmlúv uzatvorených s ministerstvami školstva jednotlivých krajín, s ktorými je rozvinutá uvedená spolupráca, štipendiá MŠVVaŠ SR na štúdium v rôznych odboroch, resp. jazykové kurzy alebo výskum. Žiadateľa musí nominovať daná zahraničná inštitúcia. Z tretích krajín má MŠVVaŠ SR aktuálne uzavreté zmluvy v rezorte školstva s Bieloruskom, Čínou, Chorvátskom, Macedónskom, Moldavskom, USA, Ruskom, Izraelom, Kazachstanom, Kórejskou republikou, Srbskom, Tureckom, Egyptom a Ukrajinou. Mobilita zahraničných študentov sa uskutočňuje na základe podmienok uvedených v danej zmluve vrátane definovania počtu zahraničných študentov, ktorých SR v rámci akademického roka prijme na vysokoškolské štúdium, pričom nemožno hovoriť o vysokých počtoch⁹⁹. Do procesu prijímania zahraničných študentov v rámci bilaterálnych zmlúv (najmä v prípade štipendií na študijné a výskumné pobyty) je zapojená aj SAIA, n. o., ktorá zabezpečuje na základe zmluvy s MŠVVaŠ SR umiestnenie nominantov na konkrétnych vysokých školách. Najčastejšie sú v rámci bilaterálnej spolupráce s tretími krajinami zastúpení študenti z Ukrajiny a Číny. V rokoch 2006 až 2011 študovalo v SR v rámci bilaterálnej spolupráce celkovo 498 zahraničných študentov (vrátane občanov ČS EÚ).

Štipendiá MŠVVaŠ SR

MŠVVaŠ SR ponúka aktuálne (v akademickom roku 2012/2013) 17 štipendií na semestrálny pobyt (5 mesiacov) pre štúdium v rámci 1. a 2. stupňa (ISCED 5) vo výške 280 € mesačne. Štipendium je určené bez obmedzenia pre študentov z rôznych krajín (tretie krajiny, ČS EÚ). Žiadatelia musia mať vek

⁹⁸ Zdroj: <http://www.slovakaid.sk/wp-content/uploads/2011/02/NP-ODA-2011.pdf> (citované 24. 7. 2012).

⁹⁹ Viac o bilaterálnych zmluvách sa dočítate v kapitole 4.

od 18 do 26 rokov a študovať na zahraničnej univerzite podobný študijný program ako ten, na ktorý chcú získať štipendium. V čase žiadosti o štipendium musia mať zo slovenskej verejnej vysokej školy akceptačný list.¹⁰⁰

MŠVVaŠ SR zároveň v akademickom roku 2012/2013 ponúka 9 štipendií pre štúdium v rámci 3. stupňa/doktorandi (ISCED 6) na semestrálny pobyt (5 mesiacov) vo výške 330 € mesačne. Žiadatelia musia mať vek od 23 do 35 rokov, ukončené vysokoškolské vzdelanie 2. stupňa a študovať/pôsobiť vo vybranom študijnom odbore aj na zahraničnej univerzite. Žiadatelia musia mať akceptačný list z akreditovanej verejnej univerzity, vysokej školy alebo zo Slovenskej akadémie vied (SAV). Študovať v SR môžu v anglickom alebo slovenskom jazyku.¹⁰¹

MŠVVaŠ SR ponúka aj štipendiá pre absolventov zahraničných univerzít, ktorí pôsobia v oblasti vzdelávania a výskumu. V akademickom roku 2012/2013 sú v ponuke 3 štipendiá na vedecký pobyt (3 mesiace) vo výške 550 € mesačne. Žiadatelia musia mať vek od 30 do 50 rokov.¹⁰²

Štipendistom MŠVVaŠ SR je poskytnuté ubytovanie v študentskom domove a strava v jedálňach pre študentov za úhradu za rovnakých podmienok ako občanom (študentom) SR. Ak majú štipendisti záujem, môžu sa prihlásiť na vlastné náklady na 10-mesačný kurz slovenského jazyka. Cena za kurz vrátane registračného poplatku je 3 700 €. ¹⁰³

Modernizačný program Slovensko 21 – štipendiá MŠVVaŠ SR

V rámci modernizačného programu Slovensko 21 ponúka MŠVVaŠ SR absolventom zo stredných škôl z vybraných krajín (Bielorusko, Bosna a Hercegovina, Moldavsko, Srbsko, Macedónsko, Ukrajina a Čierna Hora) od septembra 2010 možnosť bezplatne absolvovať 10-mesačnú jazykovú a odbornú prípravu v rámci ÚJOP ČDV UK, ktorá slúži ako prípravný kurz na štúdium v študijných odboroch technického zamerania na vysokej škole v SR, ďalej štipendium vo výške 280 € na mesiac a jednorazový príspevok pri nástupe na štúdium vo výške 35 € na ubytovanie, stravu a iné výdavky spojené so štúdiom v SR.¹⁰⁴ Od štipendistov sa očakáva, že po ukončení prípravného jazykového kurzu nastúpia na vysokoškolské štúdium a ukončia minimálne 2. stu-

¹⁰⁰ Zdroj: <http://office.studyin.sk/grants/stipends-for-students.html> (citované 4. 7. 2012).

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Viac informácií nájdete na <http://office.studyin.sk/grants/stipends-for-academic-stay.html> (citované 4. 7. 2012).

¹⁰³ Viac informácií nájdete na <http://office.studyin.sk/grants/general-conditions.html> (citované 4. 7. 2012).

¹⁰⁴ Informácie poskytl MŠVVaŠ SR.

peň.¹⁰⁵ Štipendisti sú oslobodení od platby správneho poplatku za vystavenie povolenia na pobyt či jeho predĺženia. Študenti z uvedených tretích krajín študujú v SR na základe internej právnej smernice za rovnakých podmienok ako slovenskí občania.¹⁰⁶ Program štipendií bol spustený v akademickom roku 2010/2011 a naďalej pokračuje. Podľa informácií poskytnutých MŠVVaŠ SR o štipendium neprejavilo záujem veľa uchádzačov. V akademickom roku 2010/2011 sa programu zúčastnilo 7 štipendistov, v roku 2011/2012 to bolo 5 štipendistov a v roku 2012/2013 sú v zimnom semestri v programe 4 štipendisti.

Národný štipendijný program Slovenskej republiky

Národný štipendijný program SR je určený na podporu mobilít študentov, doktorandov, vysokoškolských učiteľov a výskumných a umeleckých pracovníkov a financuje ho MŠVVaŠ SR. Vytvorenie Národného štipendijného programu (NŠP) schválila vláda SR v roku 2005 a administratívne ho zabezpečuje SAIA, n. o. NŠP je určený na podporu zahraničných študijných pobytov slovenských študentov, doktorandov, vysokoškolských učiteľov a výskumných a umeleckých pracovníkov slovenských vysokých škôl¹⁰⁷, ako aj na podporu mobilít danej cieľovej skupiny smerom do SR, čiže na študijné, prednáškové a výskumné pobyty na slovenských vysokých školách a výskumných pracoviskách. O štipendium sa môžu okrem občanov EÚ uchádzať aj občania nečlenských krajín, ktoré sa prihlásili k Bolonskému procesu¹⁰⁸, občania Bieloruska, Kanady, Mexika, USA, krajín Latinskej Ameriky a Strednej Ameriky, Austrálie, Číny (vrátane Taiwanu), Egypta, Indie, Indonézie, Izraela, Japonska, Juhoafrickej republiky, Kórejskej republiky, Nového Zélandu, Thajska a Vietnamu.¹⁰⁹

O štipendium zo zdrojov NŠP na pobyty na slovenských vysokých školách a výskumných pracoviskách v trvaní 1 až 2 semestre sa môžu uchádzať študenti vysokých škôl, ktorých vysokoškolské štúdium 2. stupňa sa uskutočňuje v zahraničí a ktorých akceptovala jedna zo slovenských verejných, súkromných alebo štátnych vysokých škôl s cieľom študovať v rámci akademickej mobility v SR.¹¹⁰

105 Získajú titul Ing. ako ekvivalent k zahraničnému Masters titulu.

106 International Student's Guide to Slovakia. SAIA, n. o., SAAIC. 3rd Edition, dostupné na http://www.saia.sk/_user/documents/publikacie/Intl_students_guide_2010.pdf (citované 25. 6. 2012).

107 Teda uchádzať o štipendium na študijný pobyt v zahraničí sa môžu aj štátni príslušníci tretích krajín študujúci na slovenských vysokých školách majúci trvalý pobyt v SR.

108 Albánsko, Andorra, Arménsko, Azerbajdžan, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Chorvátsko, Gruzínsko, Island, Kazachstan, Lichtenštajnsko, Macedónsko, Moldavsko, Nórsko, Ruská federácia, Srbsko (vrátane Kosova), Švajčiarsko, Turecko a Ukrajina.

109 Zdroj: <http://www.stipendia.sk/sk/main/o-programe/> (citované 1. 7. 2012).

110 Zdroj: <http://www.stipendia.sk/sk/main/podmienky-pre-predkladanie-ziadosti/uchadzaci-zo-zahranicia/> (citované 1. 7. 2012).

Doktorandi, ktorých vysokoškolské štúdium alebo vedecká príprava sa uskutočňuje v zahraničí a ktorých niektorá verejná, súkromná alebo štátna vysoká škola alebo externá vzdelávacia inštitúcia (napr. SAV) v SR akceptovala s cieľom študovať, resp. venovať sa výskumu v SR, sa môžu uchádzať o štipendium zo zdrojov NŠP na 1 až 12 mesiacov.¹¹¹

Štipendijný program nepodporuje zahraničných uchádzačov prijatých na celé štúdium 2. stupňa alebo na celé doktorandské štúdium v SR, resp. tých, ktorí už realizujú celé štúdium v SR, zahraničných uchádzačov prijatých na študijný pobyt v rámci iných štipendijných programov, zahraničných uchádzačov s trvalým pobytom v SR a občanov SR študujúcich alebo pôsobiacich na zahraničných vysokých školách alebo výskumných pracoviskách.¹¹²

Žiadosti o štipendia sa podávajú elektronicky prostredníctvom online formulára (v slovenskej, anglickej, francúzskej, španielskej alebo ruskej jazykovej mutácii) zverejnenom na webovej stránke www.scholarships.sk. Uchádzač do elektronického systému k vyplnenému formuláru vloží všetky požadované prílohy. Niektoré z nich sa musia zaslať ako originál poštou.¹¹³

Výber štipendistov vykonáva na základe predložených podkladových materiálov¹¹⁴ výberová komisia, ktorú menuje minister školstva, vedy, výskumu a športu SR. Výška poskytovaného mesačného štipendia pre vysokoškolského študenta je 280 € a pre doktoranda 470 €. ¹¹⁵ Štipendium je určené na pokrytie životných nákladov (stravné, ubytovanie a pod.) na študijný, výskumný alebo prednáškový pobyt zahraničných uchádzačov na slovenských vysokých školách a vo výskumných či mimovládnych organizáciách. Cestovné náklady na Slovensko a späť si štipendista hradí sám. SAIA, n. o. vystaví schváleným štipendistom dekrét o udelení štipendia potvrdzujúci schválenie štipendia v rámci Národného štipendijného programu, ktoré im slúži ako jeden z podporných dokladov pri žiadosti o víza, resp. povolenia na pobyt. Zahraničným uchádzačom, ktorí potrebujú pre vstup na územie SR víza, sa odporúča, aby pri určovaní termínu nástupu na štipendijný pobyt zohľadnili časové obdobie potrebné na udelenie víz, keďže môže dôjsť k prieťahom. Schválení štipendisti, ktorých štipendijný pobyt trvá dlhšie ako 3 mesiace a pochádzajú z krajín mimo EÚ, EHP a Švajčiarka, sú povinní do 30 dní od udelenia povolenia

111 Ibidem.

112 Ibidem.

113 Viac informácií o požadovaných prílohách k žiadosti o štipendium nájdete na <http://www.stipendia.sk/sk/main/podmienky-pre-predkladanie-ziadosti/uchadzaci-zo-zahranicia/> (citované 1. 7. 2012).

114 Napr. životopis, motivácia, podrobný študijný program a dve odporúčania od vysokoškolských učiteľov u študentov, podrobný výskumný program a jedno odporúčanie od školiteľa, ako aj zoznam publikačnej činnosti u doktorandov a i.

115 Výška štipendia pre vysokoškolského učiteľa/výskumného, resp. umeleckého pracovníka je v závislosti od počtu rokov praxe a dosiahnutého vzdelania 670 €, 850 € alebo 1 000 €.

na prechodný pobyt predložiť cudzineckej polícii potvrdenie o tom, že netrpia chorobou ohrozujúcou verejné zdravie. Náklady na lekárske vyšetrenie a vystavenie tohto potvrdenia sú im v rámci štipendia preplatené do výšky maximálne 250 € na štipendistu na základe predloženia dokladu o zaplatení vydaného príslušným zdravotníckym zariadením.¹¹⁶

Zo štatistík zverejnených na webovej stránke SAIA, n. o.¹¹⁷ bolo od akademického roku 2006/2007 po akademický rok 2011/2012 vybraných na štipendium v rámci NŠP celkovo 177¹¹⁸ zahraničných študentov, ktorí boli štátnymi príslušníkmi tretích krajín, čo predstavuje 50 % z celkového počtu vybraných zahraničných študentov.¹¹⁹ Väčšina vybraných štipendistov boli doktorandi (ISCED 6) v počte 116 štipendií. Študentom (ISCED 5) bolo udelených 61 štipendií. Najviac vybraných štipendistov pochádzalo z Ukrajiny, Ruskej federácie, Srbska, Chorvátska a Bieloruska.¹²⁰

Štipendijné programy poskytované EÚ

Okrem uvedených štipendijných programov financovaných najmä z národných zdrojov majú zahraniční študenti a doktorandi z tretích krajín možnosť získať štipendia v rámci špecifických multilaterálnych štipendijných programov podporovaných EÚ.

V rámci programu celoživotného vzdelávania zameraného na akademické mobility štátnych príslušníkov tretích krajín – študentov a doktorandov (ISCED 5 a 6) sa vzdelávacie inštitúcie v SR zapojili do programu celoživotného vzdelávania Erasmus¹²¹ (z tretích krajín sa programu zúčastňujú Chorvátsko a Turecko) a do programu Erasmus Mundus¹²². Koordinátorom oboch programov v SR je SAAIC (pozri podkapitolu 4.2.1).

116 Zdroj: <http://www.stipendia.sk/sk/main/podmienky-pre-predkladanie-ziadosti/uchadzaci-zo-zahranicia/> (citované 1. 7. 2012).

117 Výpočty autorov a štatistiky SAIA, n. o., zahraniční štipendisti. Zdroj: <http://www.stipendia.sk/sk/main/vysledky-vyberovych-konani/zahranicni-stipendisti/> (citované 5. 7. 2012).

118 Prepočty autorov. Zdroj: <http://www.stipendia.sk/sk/main/vysledky-vyberovych-konani/zahranicni-stipendisti/> (citované 5. 7. 2012).

119 V akademickom roku 2006/2007 nie sú zahrnutí študenti s bulharským a rumunským štátnym občianstvom.

120 Bulharsko a Rumunsko nie sú v štatistike zarátané, lebo vstúpili do EÚ až v roku 2007.

121 Program Erasmus je zameraný na mobilitu a spoluprácu vo vysokoškolskom vzdelávaní v Európe a je určený pre študentov, vysokoškolských pedagógov a zamestnancov z podnikov a vysokoškolských pracovníkov. Viac informácií nájdete na http://web.saaic.sk/llp/sk/_main.cfm?obsah=m_uvodna_stranka.htm&sw_prog=3 (citované 5. 7. 2012).

122 Erasmus Mundus sa orientuje na podporu spolupráce a mobility v oblasti vysokoškolského vzdelávania medzi krajinami EÚ a tretími krajinami, t. j. krajinami mimo EÚ, EFTA a kandidátskymi krajinami, a je okrem iného zameraný na vytvorenie konzorcia na realizáciu spoločných magisterských a doktorandských programov a priznávanie štipendií študentom a akademickým pracovníkom na účasť v týchto programoch. Viac informácií nájdete na http://www.saaic.sk/_main.php?prog=Erasmus_mundus&str=erasmus_mundus_info_o_programe.html (citované 5. 7. 2012).

V rámci Erasmus Mundus sa do Akcie 1, ktorá sa sústreďuje na vytvorenie konzorcia na realizáciu spoločných magisterských a doktorandských programov a priznávanie štipendií študentom a akademickým pracovníkom na účasť v týchto programoch, zapojila Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre v rámci projektu International Master of Science in Rural Development (IMRD)¹²³. Ako asociovaný partner participuje Vysoká škola múzických umení v Bratislave na projekte DOC NOMADS EMMC – Exploring without borders.¹²⁴ Do Akcie 2, ktorá sa orientuje na vytváranie partnerstiev medzi vysokoškolskými inštitúciami z krajín EÚ s vysokoškolskými inštitúciami z tretích krajín zameraných na organizáciu a implementáciu zmlúv o individuálnych mobilitách, vrátane štipendií pre všetkých partnerov, sa zapojila Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre v rámci projektu Mobility Academic Network between EU and Central Asia (MANECA)¹²⁵, na ktorom participujú univerzity z Kazachstanu, Tadžikistanu, Kirgizska, Uzbekistanu a Turkménska, a Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre v rámci projektu Euro-Russian Academic Network (ERANET MUNDUS)¹²⁶, na ktorom okrem európskych univerzít participujú aj ruské univerzity, a v rámci projektu Central Asia Student International Academic exchange with EU (CASIA), na ktorom participujú aj univerzity z Kazachstanu, Tadžikistanu, Kirgizska a Uzbekistanu. Do Akcie 2 sa tiež zapojila Univerzita Komenského v Bratislave (Právnická fakulta), ktorá participuje na projekte Erasmus Mundus Partnership for Belarus, Ukraine, Moldova (EMP-AIM)¹²⁷.

Okrem týchto akcií sa vzdelávacie inštitúcie a agentúry na podporu akademickej mobility v SR zapájali aj do akcie 3 zameranej na opatrenia posilňujúce atraktivitu EÚ ako destinácie pre vysokoškolské vzdelávanie (viac je uvedené v podkapitole 3.2.2) a do ukončenej akcie 4, ktorá bola tiež zacielená na opatrenia posilňujúce atraktivitu štúdia v EÚ.

V rámci programu Spolupráca medzi EÚ – USA a EÚ – Kanada v oblasti vysokoškolského a odborného vzdelávania (ATLANTIS) boli podporené projekty, na ktorých za SR participovala Slovenská technická univerzita v Bratislave (projekt zameraný na výmenný študijný program pre absolventov a dokto-

123 Viac informácií je dostupných na http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/projects/action_1_master_courses/2010/imrd.pdf (citované 5. 7. 2012).

124 Viac informácií nájdete na www.docnomads.eu (citované 5. 7. 2012).

125 Viac informácií nájdete na http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/projects/action_2/2010/strand%201/lot9tuberlin_a21_2010.pdf (citované 5. 7. 2012).

126 Viac informácií o projekte ERANET MUNDUS nájdete na http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/projects/action_2/2011/s1_10_wageningen_casia.pdf a viac informácií o projekte CASIA nájdete na http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/projects/action_2/2011/s1_06_barcelona_eranet.pdf (citované 5. 7. 2012).

127 Viac informácií nájdete na http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/projects/action_2/2011/s1_08_mrivilnius_emp-aim.pdf (citované 5. 7. 2012).

randov z USA a krajín EÚ), Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre¹²⁸ (projekt zameraný na študijný program dvojitého diplomu pre záujemcov z USA a krajín EÚ) a Žilinská univerzita¹²⁹, ktorý bol zameraný na študijný program dvojitého diplomu pre záujemcov z USA a krajín EÚ, a projekt, ktorý koordinovala Žilinská univerzita¹³⁰ (projekt zameraný na rozvoj vzdelávania v oblasti letectva).

V SR môžu zahraniční študenti a doktorandi z tretích krajín zároveň získať štipendium v rámci regionálnych a špeciálnych bilaterálnych a multilaterálnych programov, akými sú:

Stredoeurópsky výmenný program pre univerzitné štúdiá (CEEPUS)

V rámci programu CEEPUS sa poskytujú štipendiá na semestrálne pobyty (3 až 10 mesiacov) a krátkodobé pobyty spojené s vypracovaním bakalárskej, diplomovej alebo dizertačnej práce (1 až 2 mesiace) pre vysokoškolských študentov a doktorandov denného štúdiá, ako aj štipendiá pre učiteľov. Do programu sa aktuálne z tretích krajín zapojili vybrané vysoké školy a univerzity z Albánska, Bosny a Hercegoviny, Čiernej Hory, Chorvátska, Macedónska, Moldavska a Srbska. Od akademického roku 2009/2010 sa do programu samostatne zapojila aj Univerzita v Prištine v Kosove; ide o kompromis, keďže nie všetky členské štáty programu uznali samostatnosť Kosova. Z krajín EÚ sa do programu okrem SR zapojili vybrané vysoké školy a univerzity z Bulharska, Českej republiky, Maďarska, Poľska, Rakúska, Rumunska a Slovinska. O štipendium programu CEEPUS sa môžu uchádzať zahraniční záujemcovia, ktorí majú občianstvo jednej z členských krajín programu a študujú riadne vysokoškolské alebo doktorandské štúdium na danej vysokej škole v niektorej z krajín programu. Zároveň platí, že štipendium môže byť udelené aj občanovi nečlenskej krajiny, ak pôsobí na vysokej škole v členskej krajine a spĺňa podmienku tzv. equal status (teda že má rovnaké postavenie v danej krajine, ako majú jej občania).

Ak má o pobyt záujem uchádzač, ktorého domáca vysoká škola sa nezapojila do programu v rámci schválenej siete spolupracujúcich vysokých škôl

128 Projekt Advanced International Studies in Mechanics in Micro & Nanosystems a projekt EU-US Double Degree Ms program in Rural Development and Agricultural Economics. Viac informácií je dostupných na http://eacea.ec.europa.eu/bilateral_cooperation/eu_us/results_projects/documents/bilateral_eu_us_compendium_2008.pdf (citované 5. 7. 2012).

129 Projekt Transatlantic Dual Masters Degree Program in Transportation and Logistics Systems. Viac informácií je dostupných na http://eacea.ec.europa.eu/bilateral_cooperation/eu_us/results_projects/documents/fact_sheets_us_selproj2010.pdf (citované 5. 7. 2012).

130 Projekt Aviation Education Enhancement. Viac informácií je dostupných na http://eacea.ec.europa.eu/bilateral_cooperation/eu_us/results_projects/documents/bilateral_eu_us_compendium_2009.pdf (citované 5. 7. 2012).

v danom akademickom roku, môže sa prihlásiť ako tzv. freemover. Ostatní uchádzači, ak nie sú občanmi vysielajúcej krajiny, ale študujú na vybraných univerzitách, sa môžu tiež do programu zapojiť po predložení potrebného dokumentu. Národným koordinátorom a národnou kanceláriou programu na Slovensku je SAIA, n. o.¹³¹

Výška štipendií na štúdium v SR je aktuálne pre študentov vysokých škôl z krajín mimo EÚ 280 € na mesiac. Doktorandi z krajín mimo EÚ majú nárok na štipendium vo výške 470 € na mesiac.¹³² Náklady spojené s vybavovaním víz, resp. povolení na pobyt nehradí prijímajúca strana.¹³³

V rokoch 2006 až 2011 získalo štipendium celkovo 382 štipendistov (študentov, doktorandov a učiteľov) z tretích krajín, čo predstavovalo 17,6 % z celkového počtu udelených štipendií pre zahraničných štipendistov.¹³⁴ Najviac štipendistov z tretích krajín bolo z Chorvátska, Srbska a Čiernej Hory, pričom väčší záujem o štipendium bol z radov študentov ako doktorandov. Študenti získali štipendium na semestrálne pobyty aj na pobyty spojené s vypracovaním záverečnej práce, študentské exkurzie a letné školy (čiže na krátkodobé pobyty).

Medzinárodný vyšehradský fond

Medzinárodný vyšehradský fond je inštitucionalizovaná forma vzájomnej spolupráce krajín V4¹³⁵, ktorá má okrem iného za cieľ rozvíjať regionálnu spoluprácu a výmenu prostredníctvom spoločných kultúrnych, umeleckých, vedeckých, výskumných a vzdelávacích projektov a podporovať výmenu umelcov a mladých ľudí. V rámci fondu sa poskytujú okrem grantových programov aj štipendiá, ktoré sú určené okrem krajín V4 aj pre vybrané tretie krajiny. In-coming štipendiá sú určené pre zahraničných študentov z Albánska, Arménska, Azerbajdžanu, Bieloruska (špeciálny program), Bosny a Hercegoviny, Chorvátska, Gruzínska, Kosova, Macedónska, Moldavska, Čiernej Hory, Ruska, Srbska a Ukrajiny (špeciálny program), ktorí majú záujem študovať alebo robiť výskum na akreditovaných verejných alebo súkromných vysokých školách, univerzitách, národných výskumných inštitúciách a pod. v krajinách V4. Vybraní úspešní uchádzači získajú štipendium vo výške 2 300 € na semes-

131 Zdroj: <http://www.saia.sk/sk/main/programy-saia/ceepus/> (citované 5. 7. 2012).

132 Zdroj: http://www.saia.sk/_user/documents/CEEPUS/vyska-stipendii-v-clenskych-krajinach-programu-2012.pdf (citované 5. 7. 2012).

133 Zdroj: <http://www.saia.sk/sk/main/programy-saia/ceepus/zdravotne-poistenie,-viza-a-povolenie-na-pobyt> (citované 5. 7. 2012).

134 Rumunsko a Bulharsko v štatistike nie sú zahrnuté. Zdroj: Výročná správa o činnosti CEEPUS a výpočty autorov, dostupné na <http://www.saia.sk/sk/main/programy-saia/ceepus/vyrocnne-spravy-o-cinnosti> (citované 5. 7. 2012).

135 SR, Česko, Maďarsko a Poľsko.

ter na vybranej inštitúcii, pričom daná inštitúcia, ktorá štípendistu prijme, získka 1 500 € na semester za štípendistu. Štípendisti, ktorí budú musieť do cieľovej krajiny ich študijného pobytu cestovať viac ako 1 500 km, môžu získať jednorazový cestovný príspevok.¹³⁶ Štípendium sa poskytuje na 1 alebo 2 semestre, prípadne na celý študijný program 2. stupňa.¹³⁷ Podľa dostupných štatistík bolo v období od akademického roku 2006/2007 do januára 2012 udelených celkovo 123 štípendií, pričom najviac štípendií získali žiadatelia z Ukrajiny a Bieloruska (keďže sú pre nich vytvorené v rámci fondu špeciálne programy), nasledovalo Srbsko a Rusko.¹³⁸

Od roku 2012 Medzinárodný vyšehradský fond v spolupráci s taiwanskou Národnou výskumnou radou (NSC) ponúka štípendiá pre občanov Taiwanu, ktoré majú podporiť študijnú výmenu a nádejných doktorandov a výskumníkov z Taiwanu v krajinách V4¹³⁹.

Fulbrightov program administrovaný Komisiou J. W. Fulbrighta pre vzdelávacie výmeny v Slovenskej republike

Fulbrightov program sponzoruje Úrad pre vzdelávacie a kultúrne záležitosti (ECA) Ministerstva zahraničných vecí USA a MŠVVaŠ SR a jeho cieľom je podporovať vzdelávacie, výskumné a kultúrne výmeny medzi USA a SR. Pre žiadateľov z USA sa v rámci programu poskytujú štípendiá na postgraduálne štúdium alebo výskum v SR.¹⁴⁰

* * *

Držitelia uvedených národných, bilaterálnych¹⁴¹, multilaterálnych či regionálnych štípendií, ktorí pochádzajú z tretej krajiny, nemajú vo všeobecnosti zvýhodnené postavenie v procese udeľovania víz, resp. povolení na pobyt, ktoré by im umožňovalo rýchlejšie si vybaviť potrebné formality. V tejto súvislosti platia pre štípendistov z tretích krajín rovnaké podmienky ako pre ostatných zahraničných študentov z tretích krajín a sú uvedené v zákone o pobyte cudzincov. Všeobecne študenti, ktorí zdokladujú, že sú študentmi vysokej školy na Slovensku, sú oslobodení od poplatkov za udelenie povolenia na pobyt

¹³⁶ Zdroj: <http://visegradfund.org/scholarships/> (citované 5. 7. 2012).

¹³⁷ International Student's Guide to Slovakia. SAIA, n. o., SAIC. 3rd Edition, dostupné na http://www.saia.sk/_user/documents/publikacie/Intl_students_guide_2010.pdf (citované 5. 7. 2012).

¹³⁸ Výpočty spracovateľa štúdie a štatistiky zverejnené na http://visegradfund.org/scholarships/approved_scholarships/ (citované 5. 7. 2012).

¹³⁹ Zdroj: <http://visegradfund.org/scholarships/> (citované 5. 7. 2012).

¹⁴⁰ Viac informácií je dostupných na <http://www.fulbright.sk> (citované 5. 7. 2012).

¹⁴¹ Okrem účastníkov programu na základe bilaterálnej zmluvy s Novým Zélandom. Viac informácií sa dočítate v kapitole 4.

na účel štúdia a jeho predĺženie bez ohľadu na to, či ide o štípendistov, alebo nie.¹⁴²

3.2.2.4 Rýchlejšie spracovanie žiadostí o prijatie na štúdium a zápis zahraničných študentov

Rýchlejšie spracovanie žiadostí o prijatie na štúdium môže patriť tiež k motivačným opatreniam zameraným na prilákanie zahraničných študentov na štúdium v SR. K spracovávaní žiadostí samotnými vysokými školami, resp. k zápisu zahraničných študentov – štípendistov z tretích krajín na prednášky či semináre pristupujú univerzity individuálne a môžu proces spracovania žiadostí o prijatie na štúdium urýchliť. Vo väčšine prípadov vysoké školy tiež umožnia zahraničným študentom zapísať sa na žiadaný seminár či prednášku aj po vypršaní termínu, resp. im držia potrebné miesta najmä pri seminároch a prednáškach poskytovaných v cudzích jazykoch.

3.2.3 Informácie poskytované zahraničným študentom o podmienkach ich štúdia a pobytu

Informácie pre štátnych príslušníkov tretích krajín o podmienkach vstupu a pobytu v SR¹⁴³, ako aj ciele informácie o podmienkach štúdia na slovenských vysokých školách pre zahraničných študentov sú zverejňované v anglickom jazyku na webových stránkach viacerých inštitúcií (vysokých škôl, MZVaEZ SR¹⁴⁴, MŠVVaŠ SR, MPSVR SR¹⁴⁵, SAIA, n. o. a i.) a zahraničných portáloch. Zároveň sú informácie publikované najmä v anglickom jazyku aj v rôznych brožúrach (napr. brožúry publikované SAIA, n. o.) a dajú sa získať aj prostredníctvom osobného, telefonického alebo e-mailového kontaktu v Migračnom informačnom centre IOM Medzinárodnej organizácie pre migráciu. Zahraniční študenti si teda nemusia vyhľadávať informácie sami v zákonoch, resp. priamo kontaktovať zodpovedné inštitúcie.

Informácie cielene spracované pre zahraničných študentov sú k dispozícii najmä na webovom portáli <http://www.studyin.sk/>, ktorý poskytuje informácie pre zahraničných študentov v anglickom jazyku. Jeho zriaďovateľom je MŠVVaŠ SR. Záujemcom je k dispozícii zoznam verejných a štátnych vyso-

¹⁴² Informáciu poskytol ÚHCP P PZ.

¹⁴³ Podľa ustanovenia § 126 ods. 7 zákona o pobyte cudzincov „ministerstvo vnútra a ministerstvo zahraničných vecí zverejňujú na svojich webových sídlach základné informácie o právach a povinnostiach cudzincov podľa tohto zákona, ako aj vzory žiadostí potrebné na konanie podľa tohto zákona; informácie sa okrem štátneho jazyka zverejňujú aj v anglickom jazyku“.

¹⁴⁴ http://www.foreign.gov.sk/en/consular_info/residence_of_aliens_in_territory_of_slovakia a http://www.foreign.gov.sk/en/consular_info/visa

¹⁴⁵ <http://www.employment.gov.sk/zivotne-situacie-cudzincov.html>

kých škôl, informácie o štipendiách vlády SR a MŠVVaŠ SR a študijných odboroch poskytovaných v anglickom jazyku na vybraných vysokých školách (10 inštitúcií). Návštevník stránky tu nájde aj ucelené informácie o podmienkach štúdia v SR, o systéme vysokého školstva v SR, podmienkach prijatia na štúdium a o možnostiach štúdia slovenského jazyka. Zároveň sú tu zverejnené informácie o potrebných vízach a povolení na pobyt na študijné účely a postupoch pri ich získavaní. Na portáli však chýbajú informácie o ďalších štipendiách financovaných ministerstvom, resp. o ďalších možnostiach podpory počas štúdia cudzincov na Slovensku. Tie je možné nájsť na webovej stránke www.minedu.sk.

Na webovej stránke <http://www.saia.sk/en/> SAIA, n. o. môžu zahraniční študenti aj výskumníci nájsť odkaz na uvedený portál a na webovú stránku MZVaEZ SR¹⁴⁶, ktoré tu poskytuje potrebné informácie v anglickom jazyku o pobytoch, vízach a inej agende. Sú tu k dispozícii na stiahnutie aj nasledujúce publikácie SAIA, n. o. v anglickom jazyku: Sprievodca zahraničných študentov na Slovensku (International Student's Guide to Slovakia)¹⁴⁷ a Študuj na Slovensku: Študijné programy ponúkané v cudzích jazykoch (Study in Slovakia: Study programmes offered in foreign languages)¹⁴⁸. Doktorandi môžu využiť aj informácie z publikácie EURAXESS SLOVAKIA – The International Researcher's Guide to Slovakia¹⁴⁹. Práve tieto publikácie poskytujú dôležitý zdroj informácií pre zahraničných študentov a sú k dispozícii v papierovej verzii aj v priestoroch SAIA, n. o., ktorá ich distribuuje aj na medzinárodných veľtrhoch, konferenciách, poskytuje ich veľvyslanectvám a ďalším organizáciám. S cieľom minimalizovať problémy s dokumentmi a administratívnymi postupmi spracovala SAIA, n. o. v roku 2012 Praktickú navigáciu administratívnymi postupmi (súvisiacimi so vstupom a pobytom cudzincov, ktorí prichádzajú na Slovensko študovať, vyučovať na vysokej škole alebo vykonávať výskum)¹⁵⁰. Podľa vlastných vyjadrení pracuje SAIA, n. o. v roku 2012 na online databáze štipendií a grantov pre zahraničných záujemcov o študijné pobyty na Slovensku, čo by malo zjednodušiť prístup k informáciám o finančnej podpore v štruktúrovanej podobe.

V roku 2011 vydala aj Slovenská rektorská konferencia propagačno-informačnú publikáciu Higher Education in the Slovak Republic 2011/2012, ktorá poskytuje základnú informáciu o vysokoškolskom systéme na Slovensku spolu

146 http://www.mzv.sk/en/consular_info/authentication_of_documents

147 <http://www.saia.sk/en/main/study-in-slovakia/international-students-guide-to-slovakia>

148 Zdroj: <http://www.saia.sk/en/main/study-in-slovakia/study-in-slovakia-study-programmes-offered-in-foreign-languages> (citované 5. 7. 2012).

149 Zdroj: <http://www.saia.sk/en/useful-information/euraxess-slovakia-the-international-researchers-guide-to-slovakia> (citované 5. 7. 2012).

150 Príručka je zverejnená na <http://www.saia.sk/sk/aktuality/navigacia-postup-cudzinci-na-slovensko>, v súčasnosti sa pripravuje verzia v angličtine.

s profilmi slovenských vysokých škôl. Slovenská rektorská konferencia poskytla publikáciu v tlačenej verzii aj MZVaEZ SR a v elektronickej podobe ju zverejnila na svojej webovej stránke¹⁵¹.

Informácie pre zahraničných študentov zverejňujú na svojich webových stránkach aj slovenské vysoké školy. Zo všetkých 36 vysokých škôl (verejné, štátne a súkromné) má väčšina na svojej webovej stránke v anglickom jazyku uvedené informácie týkajúce sa danej inštitúcie, ponúkaných študijných programov v slovenskom a v cudzom jazyku¹⁵², informácie týkajúce sa postupov pri prihlásení sa na štúdium, ubytovaní a stravovaní sa, života v danom meste, kde sa univerzita nachádza, ako aj o študentských spolkoch a organizáciách, ktoré sa starajú o zahraničných študentov¹⁵³. Niektoré univerzity a vysoké školy dokonca informujú zahraničných uchádzačov o legislatíve v oblasti vstupu a pobytu v SR.

Informácie o vysokých školách a študijných odboroch sú dostupné v anglickom jazyku aj na Portáli vysokých škôl (www.portalvs.sk), kde návštevník nájde kontakty na slovenské verejné, štátne a súkromné vysoké školy, ako aj informácie o počtoch študentov, termínoch prihlásenia sa na konkrétne vysoké školy, ponúkaných kurzoch vo forme e-vzdelávania, projektoch a konferenciách. Zaujímavosťou je aj pilotný projekt elektronického prihlasovacieho systému, v rámci ktorého sa dá prihlásiť na vybrané vysoké školy a je dostupný aj v anglickom jazyku¹⁵⁴. Systém je spravovaný v rámci projektu, na ktorom participujú viaceré slovenské verejné vysoké školy a MŠVVaŠ SR.¹⁵⁵

Potrebné informácie nájdu zahraniční študenti aj na portáloch EÚ. Na webovej stránke European Network of National Information Centres (ENIC-NARIC)¹⁵⁶ nie sú síce za SR zverejnené dostatočne rozsiahle informácie, no návštevník nájde na stránke užitočný odkaz na webovú stránku MŠVVaŠ SR, ktoré na nej poskytuje informácie pre zahraničných študentov v anglickom jazyku, a to najmä informácie týkajúce sa systému školstva v SR, štipendií pre zahraničných študentov, kurzov slovenského jazyka, študijných programov poskytovaných v anglickom alebo inom cudzom jazyku a uznávania dokladov o vzdelaní¹⁵⁷. Dôležité informácie o podmienkach vstupu a pobytu zahraničných študentov aj praktické informácie sú k dispozícii

151 Zdroj: http://www.srk.sk/images/stories/dokumenty/lnedokumenty/SRK_Univerzity_web.pdf (citované 5. 7. 2012).

152 Informácie sú najčastejšie zverejnené v anglickom jazyku, no sporadicky sa vyskytujú aj stránky v nemeckom, francúzskom a v ruskom jazyku.

153 Napr. Erasmus Student Network Slovakia.

154 www.prihlaskavs.sk

155 Zdroj: <http://www.portalvs.sk/> (citované 5. 7. 2012).

156 Zdroj: <http://www.enic-naric.net/index.aspx?c=Slovak%20Republic> (citované 31. 7. 2012).

157 Zdroj: <http://www.minedu.sk/index.php?lang=en> (citované 5. 7. 2012).

aj na webovej stránke Imigračného portálu EK.¹⁵⁸

Všeobecné informácie pre štátnych príslušníkov tretích krajín, a teda aj zahraničných študentov poskytuje Migračné informačné centrum (MIC) IOM vo forme poradenstva vo viacerých rozsiahlych oblastiach, akými sú napr. pobyt (typy a podmienky pobytu na Slovensku, pomoc pri vybavovaní trvalého a prechodného pobytu, vízový režim a pod.), zamestnanie a podnikanie (postup pri získaní alebo predĺžení povolenia na zamestnanie, pracovný pomer, pracovná zmluva, podmienky a druhy podnikania na Slovensku, postup pri začatí podnikania a pod.) či vzdelávanie. Zahraniční študenti sa môžu v rámci MIC informovať o prístupe k vzdelaniu, uznávaní dosiahnutého vzdelania, nostrifikácii a o iných témach. MIC zároveň disponuje dôležitými kontaktmi aj na združenia migrantov v SR. Na webovej stránke aj v priestoroch MIC sú k dispozícii brožúry a letáky v piatich cudzích jazykoch (angličtine, ruštine, vietnamčine, čínštine a arabčine), ktoré informujú o postupoch a legislatíve týkajúcej sa aj zahraničných študentov z tretích krajín v oblastiach ako pobyt, zamestnanie, živnostenské podnikanie, manželstvo, občianstvo a užitočné informácie o živote a pobyte v SR.¹⁵⁹

3.2.4 Poplatky spojené so štúdiom pre zahraničných študentov

Denná forma vysokoškolského štúdia na verejných a štátnych vysokých školách na Slovensku je bezplatná pre občanov SR, občanov členských štátov EÚ/EHP a Švajčiarskej konfederácie, ako aj pre občanov niektorých tretích krajín (Bieloruska, Bosny a Hercegoviny, Čiernej Hory, Macedónska, Moldavska, Srbska a Ukrajiny). Verejné a štátne vysoké školy sú oprávnené účtovať takýmto študentom len poplatky za prekročenie štandardnej dĺžky štúdia, poplatok za materiálne zabezpečenie prijímacieho konania, poplatky súvisiace so zabezpečením rigorózneho konania, poplatky za vydanie dokladov o štúdiu a ich kópií, za vydanie dokladov o absolvovaní štúdia, ak sa požadujú v cudzom jazyku, za vydanie kópií dokladov o absolvovaní štúdia a za uznávanie rovnocennosti dokladov o štúdiu. Výšku týchto poplatkov, ako aj poplatkov za štúdiom v externej forme si určuje každá vysoká škola v zákonných limitoch¹⁶⁰. Uvedené však platí len pre študijné programy v dennej forme v slovenskom jazyku.

Študijné programy v cudzích jazykoch spoplatňujú verejné a štátne vysoké

¹⁵⁸ <http://ec.europa.eu/immigration/>

¹⁵⁹ Viac informácií je k dispozícii na www.mic.iom.sk.

¹⁶⁰ § 92 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

školy študijnými poplatkami, ktoré sa pohybujú od 1 000 do 10 000 € za rok v závislosti od študijného programu¹⁶¹. Poplatky na súkromných vysokých školách sa pohybujú v podobnom rozmedzí.

Poplatky za prijímacie konanie na vysoké školy sa od roku 2006 zvyšovali z úrovne približne 15 až 35 € na 20 až 70 € v roku 2012. Podľa informácií vysokých škôl¹⁶² však toto zvyšovanie poplatkov nemalo vplyv na počty zahraničných študentov hlásiacich sa na štúdium na konkrétnej vysokej škole.

Medzi ďalšie finančné náklady spojené so štúdiom patrí aj platenie správnych poplatkov za udelenie prechodného pobytu na účel štúdia alebo osobitnej činnosti.

Od roku 2006 do roku 2011 sa výška správneho poplatku udržiavala na sume 99,50 €. Od 1. januára 2012 sú žiadatelia o prechodný pobyt na účel štúdia od platenia správneho poplatku oslobodení. V prípade osobitných činností nie sú zahraniční študenti od platenia správneho poplatku oslobodení.

Z dostupných štatistík je zrejmé, že počet zahraničných študentov žiadajúcich o prechodný pobyt na území SR na študijné účely je v sledovanom období pomerne konštantný, a dá sa predpokladať, že výška poplatkov spojených so štúdiom v cudzom jazyku, resp. ostatných študijných poplatkov spojených so štúdiom v SR nemá výrazný vplyv na záujem študentov študovať v SR.

3.2.5 Postup pri vydávaní víz a povolení na pobyt pre zahraničných študentov

Na rozdiel od niektorých členských štátov nevyžaduje SR od žiadateľa o povolenie na prechodný pobyt získanie niektorého typu víza pred samotným udelením povolenia na prechodný pobyt.

Sú však prípady, kedy je udelenie národných víz (typ „D“) na základe bilaterálnych dohôd (ide o pobyt, ktorý nepresiahne dobu uvedenú v samotnej dohode, max. na dobu 12 mesiacov) samotným predpokladom oprávnenosti pobytu zahraničného študenta v SR. Schengenské vízum je predpokladom oprávnenosti krátkodobého študijného pobytu zahraničného študenta. SR využíva inštitút víza najmä ako predpoklad na vstup zahraničného študenta do krajiny. Samotným predpokladom na dlhodobý pobyt v SR, čiže na viac ako na 90 dní, je okrem už spomínanej výnimky až samotné udelenie povolenia na prechodný pobyt na základe žiadosti.

¹⁶¹ Zdroj: dotazníkový prieskum spracovateľov štúdií a webové stránky vysokých škôl.

¹⁶² Zdroj: dotazníkový prieskum spracovateľov štúdií.

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorého primárnym cieľom pobytu v SR je štúdium, môže získať niekoľko druhov prechodného pobytu, od ktorého sa následne odvodzujú jeho práva a povinnosti:

- prechodný pobyt na účel štúdia;
- prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti, ktorou je činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ;
- prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti, ktorou je plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy;
- prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte.

Pre každý uvedený prípad prechodného pobytu platia rovnaké podmienky na vstup a na pobyt pre zahraničného študenta bez ohľadu na to, ktorý stupeň vysokoškolského štúdia plánuje absolvovať.

Podmienky vstupu zahraničného študenta do SR determinujú dva faktory:

- dĺžka zamýšľaného štúdia a
- krajina pôvodu.

3.2.5.1 Štúdium kratšie ako 90 dní

Zahranční študenti z krajín, pre ktorých sa na vstup do schengenského priestoru nevyžaduje vízum¹⁶³

Zahranční študenti, ktorí spĺňajú podmienky na vstup do schengenského priestoru podľa Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006, t. j. majú platný cestovný doklad, majú dostatočné finančné prostriedky na plánovanú dĺžku pobytu a návrat, zdôvodnia účel pobytu, nie sú osoby, na ktoré bolo vydané upozornenie v schengenskom informačnom systéme na účely odopretia vstupu a zároveň nepredstavujú hrozbu pre verejný poriadok, vnútornú bezpečnosť alebo verejné zdravie, môžu do SR pricestovať s cieľom študovať bez splnenia akýchkoľvek ďalších podmienok.

Po vstupe do SR sú títo zahraniční študenti, rovnako ako všetci štátni príslušníci tretích krajín, povinní do troch pracovných dní nahlásiť príslušnému policajnému útvaru začiatok, miesto a predpokladanú dĺžku pobytu. Ak nie sú ubytovaní súkromne (u príbuzných, priateľov, známych), splní túto povinnosť za nich ubytovateľ (napr. hotel, hostel, študentský internát).

¹⁶³ Zdroj: Príloha II Nariadenia Rady (ES) č. 539/2001 (konsolidované znenie).

Zahranční študenti z krajín, pre ktorých sa na vstup do schengenského priestoru vyžaduje vízum

Zahranční študenti, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktoré nie sú uvedené v Prílohe II Nariadenia Rady (ES) č. 539/2001, v konsolidovanom znení, musia pred vstupom do SR požiadať príslušný ZÚ SR o vydanie schengenského víza. Žiadosť je potrebné podať osobne. Ak nejde o prvú žiadosť o schengenské vízum a žiadateľ je zastupiteľskému úradu známy svojou bezúhonnosťou a spoľahlivosťou, je možné od osobného podania žiadosti upustiť.

K žiadosti o schengenské vízum musia zahraniční študenti doložiť nasledujúce doklady:

- vyplnenú žiadosť o udelenie schengenského víza, ktorá musí byť podpísaná žiadateľom. Ak je žiadateľom maloletá osoba alebo osoba s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony, musí byť žiadosť podpísaná zákonným zástupcom, ktorý zároveň priloží kópiu dokladu osvedčujúceho, že je zákonným zástupcom žiadateľa;
- platný cestovný doklad, ktorého platnosť musí byť minimálne o tri mesiace dlhšia ako predpokladaná platnosť požadovaného víza. Cestovný doklad musí byť vydaný počas predchádzajúcich desiatich rokov a musí obsahovať aspoň dve prázdne strany;
- farebnú fotografiu tváre s rozmermi 3 x 3,5 cm alebo zoskenovanú fotografiu alebo je možné fotografiu urobiť aj v čase podania žiadosti o vízum, pričom sa žiadateľ musí podrobiť odoberaniu odtlačkov jeho desiatich prstov;
- dokumenty preukazujúce účel plánovaného pobytu (pozvanie overené príslušným policajným útvarom, potvrdenie o prijatí na štúdium atď.);
- dokumenty týkajúce sa zabezpečenia ubytovania (napr. potvrdenie ubytovacieho zariadenia o zabezpečení ubytovania);
- dokumenty týkajúce sa finančného zabezpečenia (napr. hotovosť v zameiteľnej mene, cestovné šeky, výpis z bankového účtu žiadateľa). Výška prostriedkov na živobytie nie je paušálne stanovená, avšak musí byť pomerná dĺžke a účelu pobytu. Na hraniciach SR môže byť žiadateľ vyzvaný na preukázanie dostatku finančných prostriedkov na živobytie počas doby pobytu uvedenej vo víze, a to vo výške 56 € na osobu a deň pobytu;
- dokumenty umožňujúce posúdiť úmysel žiadateľa opustiť schengenský priestor po skončení platnosti víza (napr. predloženie späťcestnej letenky alebo cestovného lístka, v prípade cesty osobným motorovým vozidlom predloženie vodičského a technického preukazu, poistenia motorového vozidla za škodu spôsobenú inému účastníkovi cestnej premávky, tzv.

zelená karta a preukázanie dostatočných finančných prostriedkov na pohonné hmoty);

- medzinárodné cestovné poistenie, ktoré musí pokryť všetky výdaje, ktoré by mohli vzniknúť v súvislosti s repatriáciou, návratom do vlasti zo zdravotných dôvodov, urgentným lekársym ošetrením alebo úmrtím. Poistenie musí platiť na území všetkých členských štátov schengenského priestoru a po celú dobu pobytu žiadateľa. Minimálne krytie poistných nákladov musí predstavovať sumu 30 000 €;
- v prípade potreby môže ZÚ SR vyžadovať od žiadateľa akékoľvek ďalšie doklady, ktoré by potvrdzovali deklarovany účel pobytu a jeho úmysel vrátiť sa po uplynutí platnosti víz späť do domovskej krajiny alebo krajiny pobytu.

Žiadosť o schengenské vízum na účely štúdia je oslobodená od vízového poplatku. O udelení víza rozhodne ZÚ SR v zahraničí po predchádzajúcom súhlase MV SR do 15 dní odo dňa podania žiadosti. Výnimočne je možné lehotu na vydanie víza predĺžiť najviac na 60 dní. Proti rozhodnutiu o zamietnutí žiadosti o udelenie schengenského víza je možné podať odvolanie.

3.2.5.2 Štúdium dlhšie ako 90 dní

V prípade štúdia dlhšieho ako 90 dní platia rovnaké podmienky pre študentov z tretích krajín, pre ktorých sa na vstup do schengenského priestoru nevyžaduje vízum, ako pre tých, pre ktorých sa vízum na vstup vyžaduje. Okrem výnimočných prípadov, kedy bilaterálna zmluva priamo upravuje podmienky vstupu a pobytu zahraničného študenta¹⁶⁴, je vždy potrebné požiadať o jeden z nižšie uvedených druhov prechodného pobytu:

- prechodný pobyt na účel štúdia;
- prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti, ktorou je činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ alebo ktorou je plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy;
- prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte a študuje na škole v SR.

Prechodný pobyt na účel štúdia

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý má v úmysle študovať na Slovensku dlhšie ako 90 dní, musí v prvom rade požiadať o udelenie povolenia na prechod-

¹⁶⁴ V súčasnosti má SR uzavretú takúto zmluvu s Novým Zélandom.

ný pobyt na účel štúdia. Žiadosť sa podáva na príslušnom tlačíve, ktoré je k dispozícii na každom ZÚ SR, každom oddelení cudzineckej polície aj na webovej stránke MV SR. Žiadosť je oslobodená od správneho poplatku.

Štúdiom sa podľa § 24 ods. 1 zákona o pobyte cudzincov rozumie:

- štúdium na strednej škole,
- štúdium na jazykovej škole,
- štúdium na vysokej škole,
- štúdium jazykovej alebo odbornej prípravy k štúdiu na vysokej škole, ktoré organizuje vysoká škola v SR.

Žiadosť o udelenie prechodného pobytu sa podáva vždy osobne, a to buď na ZÚ SR v zahraničí, alebo za podmienok opísaných nižšie v texte aj na príslušnom OCP PZ na území SR. V zahraničí je možné žiadosť podať na ZÚ SR akreditovanom pre štát, ktorý žiadateľovi vydal cestovný doklad, alebo na zastupiteľskom úrade akreditovanom pre štát, v ktorom má žiadateľ bydlisko. V osobitných prípadoch (napr. ak takýto zastupiteľský úrad nie je, alebo v prípadoch hodných osobitného zreteľa) určí MZVaEZ SR po dohode s MV SR iný zastupiteľský úrad, na ktorom je možné žiadosť podať. Zastupiteľský úrad, ktorý žiadosť prijal, vydá žiadateľovi v deň podania žiadosti potvrdenie o jej prijatí.

Následne vykoná zastupiteľský úrad so žiadateľom o udelenie prechodného pobytu osobný pohovor s cieľom predbežne posúdiť žiadosť. Pohovor sa vedie v štátnom (slovenskom) jazyku alebo v jazyku, ktorý je zrozumiteľný obom stranám. O pohovore vyhotoví zastupiteľský úrad písomný záznam, ktorý priloží k žiadosti o udelenie prechodného pobytu. Záznam sa vyhotoví v slovenskom jazyku a musí byť podpísaný žiadateľom. Ak žiadateľ neovláda slovenský jazyk, môže si na vlastné náklady zabezpečiť tlmočníka, ktorý je tiež povinný podpísať záznam.

Zastupiteľský úrad zašle príslušnému OCP PZ, teda útvaru príslušnému o žiadosti rozhodnúť, spolu so záznamom o pohovore aj svoje stanovisko k udeleniu prechodného pobytu, v ktorom uvedie, či udelenie prechodného pobytu odporúča alebo neodporúča s uvedením konkrétnych dôvodov.

Ak sa žiadateľ v čase podania žiadosti zdržiava oprávnené v SR, má možnosť podať žiadosť o prechodný pobyt osobne na policajnom útvaru príslušnom podľa miesta, kde má žiadateľ na území SR registrovaný pobyt, ktorý o žiadosti rozhodne. Samotné podanie žiadosti o prechodný pobyt neopravňuje žiadateľa zdržiavať sa na území SR. Ak pred rozhodnutím o jeho žiados-

ti uplynie lehota, počas ktorej sa mohol na území SR oprávnené zdržiavať (napr. skončí platnosť víz), je povinný toto územie opustiť.

Bez ohľadu na to, či sa žiadosť o udelenie pobytu podáva na ZÚ SR v zahraničí alebo na príslušnom OCP PZ, k žiadosti o prechodný pobyt je potrebné predložiť platný cestovný doklad, 2 fotografie s rozmermi 3 x 3,5 cm zobrazujúce aktuálnu podobu a nasledujúce doklady, nie staršie ako 90 dní, ktoré preukazujú:

- 1) účel pobytu,
- 2) bezúhonnosť,
- 3) finančné zabezpečenie pobytu,
- 4) zabezpečenie ubytovania; to neplatí, ak ide o štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý žiada o prechodný pobyt na účel štúdia a bol prijatý na štúdium na vysokej škole v SR.

Účel pobytu preukazuje žiadateľ potvrdením príslušného orgánu štátnej správy alebo školy o jeho prijatí na štúdium.

Bezúhonnosť žiadateľ preukazuje výpisom z registra trestov štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, a štátu, v ktorom sa v posledných troch rokoch zdržiaval viac ako 90 dní počas šiestich po sebe nasledujúcich mesiacov. V prípade, že sa takýto doklad v príslušnom štáte nevydáva, možno ho nahradiť rovnocennou listinou vydanou súdnym alebo administratívnym útvarom krajiny pôvodu, alebo ho možno nahradiť čestným vyhlásením, ktoré vykoná žiadateľ pred príslušným súdnym alebo administratívnym útvarom, prípadne notárom krajiny pôvodu alebo posledného bydliska. Doklad o bezúhonnosti musí deklarovať bezúhonnosť na celom území štátu, ktorý tento doklad vydal.

Finančné zabezpečenie je možné preukázať výpisom z osobného účtu vedeného v banke na meno žiadateľa, potvrdením o udelení štipendia, potvrdením štatutárneho útvaru právnickej osoby o zabezpečení finančných prostriedkov počas pobytu alebo čestným vyhlásením inej osoby, že poskytne žiadateľovi finančné zabezpečenie počas pobytu doložené výpisom z jej osobného účtu. Finančné zabezpečenie je potrebné preukázať vo výške životného minima¹⁶⁵ na každý mesiac pobytu. Ak má plánovaná dĺžka pobytu presiahnuť jeden rok, finančné zabezpečenie musí preukázať vo výške dvásťnásobku životného minima.

¹⁶⁵ Sumy životného minima sa menia každoročne k 1. júlu kalendárneho roka. K 1. júlu 2012 predstavuje suma životného minima v SR 194,58 € na mesiac.

Doklad o zabezpečení ubytovania¹⁶⁶ musí preukazovať, že žiadateľ má zabezpečené ubytovanie na najmenej šesť mesiacov prechodného pobytu. Ak žiada o prechodný pobyt na kratší čas, musí preukazovať zabezpečenie ubytovania počas celého prechodného pobytu. Ubytovanie nemusia preukazovať zahraniční študenti prijatí na štúdium na vysokej škole.

V prípade udelenia prechodného pobytu je zahraničný študent ďalej povinný odovzdať policajnému útvaru do 30 dní odo dňa prevzatia dokladu o pobyte **lekársky posudok** potvrdzujúci, že netrpí chorobou, ktorá ohrozuje verejné zdravie. Tento posudok nesmie byť starší ako 30 dní a vydáva ho lekár so špecializáciou v odbore infektológia.

Doklad o zdravotnom poistení nie je zahraničný študent povinný dokladať k žiadosti o prechodný pobyt, ani následne po jeho udelení. Neznamená to však, že nie je povinný zdravotné poistenie mať. Naopak, právna úprava mu prikazuje uzavrieť zdravotné poistenie do troch pracovných dní odo dňa prevzatia dokladu o pobyte. Za nespĺnenie tejto povinnosti hrozí študentovi pri prípadnej kontrole pobytu pokuta až do výšky 1 600 €.

O žiadosti rozhodne policajný útvar do 30 dní odo dňa podania kompletnej žiadosti, t. j. žiadosti doloženej všetkými vyžadovanými prílohami.

Ak štátny príslušník tretej krajiny podával žiadosť o prechodný pobyt na ZÚ SR v zahraničí, tento ho po vydaní rozhodnutia informuje dohodnutým spôsobom (písomne, telefonicky) o výsledku rozhodnutia policajného útvaru. V prípade, že bol žiadateľovi prechodný pobyt udelený, požiada na zastupiteľskom úrade o národné vízum (typ „D“), ak potrebuje na vstup do SR vízum, ktoré mu umožní pricestovať na územie SR a prevziať si na príslušnom policajnom útvare, ktorý o jeho žiadosti rozhodol, doklad o pobyte. K žiadosti je potrebné doložiť platný cestovný doklad, aktuálnu farebnú fotografiu tváre s rozmermi 3 x 3,5 cm a doklad potvrdzujúci uzavretie cestovného zdravotného poistenia, z ktorého je zrejmé, že je zdravotne poistený na území SR alebo že má poistenú úhradu liečebných nákladov na území SR. Ďalej je potrebné uhradiť konzulárny poplatok za vydanie národného víza v súvislosti s udelením pobytu v SR v sume 9,50 €. Zastupiteľský úrad udelí žiadateľovi viacstupové národné vízum s platnosťou na 90 dní a o žiadosti rozhodne do 30 dní od jej prijatia.

¹⁶⁶ Dokladom o zabezpečení ubytovania sa rozumie:

- a) list vlastníctva alebo výpis z listu vlastníctva z katastra nehnuteľností vydaný na meno žiadateľa,
- b) overená nájomná zmluva s vlastníkom alebo užívateľom nehnuteľnosti a výpis z listu vlastníctva alebo iný doklad preukazujúci oprávnenie prenajímateľa nakladať s nehnuteľnosťou,
- c) potvrdenie ubytovacieho zariadenia o poskytnutí ubytovania,
- d) overené čestné vyhlásenie fyzickej osoby alebo právnickej osoby o poskytnutí ubytovania žiadateľovi na území SR a výpis z listu vlastníctva alebo iný doklad preukazujúci oprávnenie takejto osoby nakladať s nehnuteľnosťou.

Prechodný pobyt je možné udeliť na predpokladaný čas štúdia, najdlhšie na 6 rokov. Po skončení platnosti je možné prechodný pobyt na účel štúdia obnoviť najdlhšie na 5 rokov. Žiadosť o obnovenie prechodného pobytu je však potrebné podať na policajnom útvaru najneskôr v posledný deň platnosti pôvodného povolenia. Obnoveniu prechodného pobytu na účel štúdia sa podrobnejšie venujeme v podkapitole 3.3.1.

Prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti

V prípade, že študent z tretej krajiny plánuje študovať v SR na základe bilaterálnej zmluvy SR s jeho domovským štátom (programy spolupráce v oblasti školstva týkajúce sa vzájomnej výmeny študentov), alebo na základe programu vlády SR alebo programu EÚ (napr. štipendijné programy v rámci rozvojovej pomoci), udeľuje mu SR prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti¹⁶⁷.

Výnimkou je bilaterálna zmluva s Novým Zélandom, ktorá priamo upravuje podmienky pobytu účastníkov programu, pričom upúšťa od nutnosti získania prechodného pobytu na Slovensku. Podkladom na pobyt účastníka programu je národné vízum (typ „D“).

Postup získania prechodného pobytu na účel osobitnej činnosti je podobný ako v prípade prechodného pobytu na účel štúdia. Žiadosť je rovnako možné podať na ZÚ SR v zahraničí aj priamo na policajnom útvaru, a to za predpokladu, že sa žiadateľ na území SR zdržiava oprávnené.

Žiadosť je potrebné doložiť rovnakými dokladmi ako v prípade prechodného pobytu na účel štúdia. V prípade tohto druhu prechodného pobytu však neplatí výnimka určená pre študentov vysokých škôl, ktorí sú oslobodení od povinnosti preukazovať zabezpečenie ubytovania. Za žiadosť o povolenie na prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti musí zahraničný študent zaplatiť správny poplatok 99,50 €.

Účel pobytu sa v tomto prípade preukazuje konkrétnou bilaterálnou zmluvou alebo potvrdením orgánu štátnej správy, v ktorého pôsobnosti je výkon činnosti podľa programov schválených vládou SR alebo programov EÚ, alebo potvrdením organizácie, ktorá takýto program administratívne zabezpečuje. Ak program upravuje aj finančné garancie pre študenta, slúži potvrdenie tohto útvaru zároveň ako potvrdenie o finančnom zabezpečení pobytu. V opačnom prípade predkladá študent výpis z bankového účtu.

¹⁶⁷ V praxi je niekedy pomerne zložité odlíšiť, o aký druh prechodného pobytu by mal zahraničný študent žiadať. Ak bol napríklad zahraničnému štipendistovi vlády SR vydaný doklad o štúdiu na vysokej škole v SR, môže žiadať o prechodný pobyt na účel štúdia. Ak takýmto dokladom v čase podania žiadosti nedisponuje (má napr. iba potvrdenie od MŠVVaŠ SR, že je účastníkom výmenného programu), má možnosť žiadať len o prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti.

Aj v tomto prípade, ak je zahraničnému študentovi udelený prechodný pobyt, je povinný odovzdať policajnému útvaru do 30 dní odo dňa prevzatia dokladu o pobyte lekársky posudok potvrdzujúci, že netrpí chorobou, ktorá ohrozuje verejné zdravie, a doklad potvrdzujúci jeho zdravotné poistenie na území SR.

Prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti sa udeľuje na čas potrebný na dosiahnutie účelu, najdlhšie na 2 roky. V prípade, že účel pobytu bude trvať aj naďalej, je možné tento druh prechodného pobytu opakovane predlžovať, vždy najviac na tri roky. O žiadosti rozhoduje policajný útvar v rovnakých lehotách ako v prípade prechodného pobytu na účel štúdia.

Zahraničným študentom, ktorí majú v úmysle študovať niektorý zo študijných programov patriacich do tejto kategórie a z objektívnych príčin nemajú možnosť vybaviť prechodný pobyt zo zahraničia do doby začatia štúdia, umožňuje SR pricestovať na svoje územie prostredníctvom osobitnej procedúry. ZÚ SR v zahraničí môže takýmto študentom udeliť národné vízum (typ „D“) s platnosťou na 90 dní, a to za predpokladu, že študent pri podaní žiadosti o vízum predloží k nahliadnutiu kompletnú žiadosť o prechodný pobyt, ktorú zároveň podá na zastupiteľskom úrade alebo následne priamo na policajnom útvaru po príchode do SR a zaplatí správny poplatok v sume 33 €. Národné vízum umožní študentovi pricestovať na územie SR a začať študovať ešte pred udelením povolenia na prechodný pobyt. Samotné podanie žiadosti o prechodný pobyt však nezakladá právo na pobyt v SR do doby rozhodnutia o povolení na prechodný pobyt nad rámec doby stanovenej v národnom víze. Národné vízum nie je možné na území SR predĺžiť.

Prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte

Osobitým prípadom je situácia, kedy má v úmysle študovať na území SR štátny príslušník tretej krajiny, ktorý má postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte EÚ. Aj takýto zahraničný študent je povinný žiadať o prechodný pobyt, ale platia preňho osobitné postupy.

Žiadosť o prechodný pobyt môže takáto osoba podať na príslušnom ZÚ SR v zahraničí alebo na policajnom útvaru v SR, pričom je oslobodená od správneho poplatku. Postup je rovnaký ako v predchádzajúcich prípadoch.

K žiadosti o prechodný pobyt je potrebné predložiť platný cestovný doklad, 2 fotografie s rozmermi 3 x 3,5 cm zobrazujúce aktuálnu podobu a nasledujúce doklady, nie staršie ako 90 dní, ktoré preukazujú:

- 1) účel pobytu,
- 2) finančné zabezpečenie pobytu,
- 3) zabezpečenie ubytovania.

Účel pobytu preukazuje žiadateľ dokladom o dlhodobom pobyte vydaným v členskom štáte EÚ a potvrdením príslušného orgánu štátnej správy, školy alebo iného akreditovaného zariadenia o prijatí štátneho príslušníka tretej krajiny na štúdium alebo odborné vzdelávanie.

Finančné zabezpečenie je možné preukázať rovnakým spôsobom, aký je uvedený pri prechodnom pobyte na účel štúdia. Aj v tomto prípade musí žiadateľ preukázať finančné zabezpečenie vo výške životného minima na každý mesiac pobytu. Ak má plánovaná dĺžka pobytu presiahnuť jeden rok, finančné zabezpečenie musí preukázať vo výške dvanásť- násobku životného minima.

Aj v tomto prípade doklad o zabezpečení ubytovania musí preukázať rovnaké skutočnosti ako pri žiadosti o prechodný pobyt na účel štúdia.

V prípade udelenia prechodného pobytu je takýto zahraničný študent tiež povinný odovzdať policajnému útvaru do 30 dní odo dňa prevzatia dokladu o pobyte doklad potvrdzujúci jeho **zdravotné poistenie** na území SR.

Doklady potvrdzujúce **bezúhonnosť** žiadateľa sa v tomto prípade nevyžadujú obligatórne. Policajný útvar, ako aj zastupiteľský úrad SR v zahraničí však majú možnosť vyžiadať si od žiadateľa v jednotlivých prípadoch doklad, nie starší ako 90 dní, potvrdzujúci bezúhonnosť z

- a) členského štátu EÚ, ktorý mu priznal postavenie osoby s dlhodobým pobytom, alebo
- b) členského štátu EÚ, ktorý mu udelil pobyt.

O žiadosti rozhodne policajný útvar do 90 dní odo dňa podania kompletnej žiadosti, t. j. žiadosti doloženej všetkými vyžadovanými prílohami. V zvlášť zložitých prípadoch je možné túto lehotu predĺžiť o 30 dní. Tento druh prechodného pobytu je možné udeliť najdlhšie na 5 rokov. Po skončení jeho platnosti je možné prechodný pobyt obnoviť, opäť najdlhšie na 5 rokov.

Žiadosť o obnovenie prechodného pobytu je však potrebné podať na policajnom útvare najneskôr v posledný deň platnosti pôvodného povolenia.

3.2.5.3 Porovnanie podmienok na vstup a pobyt zahraničného študenta do SR pri vydávaní víz a povolení na pobyt na študijné účely

Pri porovnaní podmienok na vstup a pobyt zahraničného študenta pri krátkodobom a dlhodobom štúdiu je možné konštatovať, že podmienky pre vydávanie schengenských víz pre študentov z tretích krajín, u ktorých sa na vstup do schengenského priestoru vyžaduje vízum, a ktorí majú v úmysle študovať v SR viac ako 90 dní, ako aj pre vydanie povolenia na prechodný pobyt na účel štúdia a osobitnej činnosti¹⁶⁸ v prípade pobytu dlhšieho ako 90 dní, sú v zásade podobné. Podstatným rozdielom je len obligatórne posudzovanie bezúhonnosti žiadateľa o prechodný pobyt v jeho domovskej krajine a každej krajine, v ktorej sa v posledných troch rokoch zdržiaval v priebehu pol roka dlhšie ako 90 dní na základe ním predložených dokladov. Rozdiely v lehotách na udelenie schengenského víza (15 dní s možnosťou predĺženia na 60 dní) a povolenia na pobyt na účel štúdia a osobitnej činnosti, ktorou je činnosť vyplývajúca z programov vlády SR, programov EÚ alebo z medzinárodnej zmluvy (30 dní bez možnosti predĺženia lehoty) sa javia v prípade nástupu zahraničného študenta na štúdium v SR ako nepodstatné. 90-dňová lehota (s možnosťou predĺženia v zložitých prípadoch o 30 dní) v prípade prechodného pobytu štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte, taktiež neovplyvňuje nástup študenta na štúdium.

3.2.5.4 Posúdenie transpozície Smernice Rady 2004/114/ES do právneho poriadku SR

Ako bolo uvedené už vyššie, právna úprava v SR rozlišuje na rozdiel od Smernice Rady 2004/114/ES niekoľko kategórií štúdia, pre ktoré je možné povolenie na prechodný pobyt vydať a ktoré sú predmetom tejto štúdie. Okrem štúdia na vysokej škole je možné získať prechodný pobyt aj z dôvodu absolvovania jazykovej alebo odbornej prípravy k štúdiu na vysokej škole, ktorú organizuje vysoká škola v SR, alebo z dôvodu štúdia na jazykovej škole. V prípade štúdia na jazykovej škole však musí žiadateľ, okrem podmienok obsiahnutých v článkoch 6 a 7 Smernice Rady 2004/114/ES, ktoré boli plne transponované do právneho poriadku SR, preukázať aj zabezpečenie ubytovania. Ak túto skutočnosť žiadateľ nepreukáže, povolenie na pobyt mu nebu-

¹⁶⁸ V prípade zahraničných študentov, ktorí majú priznané postavenie osôb s dlhodobým pobytom v iných členských štátoch, sa predpokladá, že bezúhonnosť z krajiny pôvodu týchto študentov preveril členský štát, ktorý im dlhodobý pobyt na svojom území povolil.

de vydané napriek skutočnosti, že ostatné podmienky Smernice spĺňa.

Je však potrebné uviesť, že štúdium na jazykových školách v SR tvorí osobitnú kategóriu štúdia a študenta jazykovej školy nie je možné za každých okolností zaradiť pod definíciu študenta tak, ako je uvedená v Smernici Rady 2004/114/ES. Problematickým sa javí najmä zaradenie všetkých stupňov jazykového vzdelania¹⁶⁹ pod pojem „vyššie vzdelanie“, ako vyplýva zo Smernice Rady 2004/114/ES.

Špecifikom SR taktiež je, že študentom študujúcim niektorý z výmenných programov zastrešovaných EÚ alebo multilaterálnymi a bilaterálnymi zmluvami sa neudeľuje prechodný pobyt na účel štúdia, ale prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti (ak pri podaní žiadosti o prechodný pobyt nepreukážu potvrdenie o štúdiu na vysokej škole v rámci akademickej mobility). V prípade tohto druhu prechodného pobytu sa aj od študentov vysokých škôl vyžaduje preukázanie zabezpečenia ubytovania.

Okrem podmienky preukazovať pri podaní žiadosti o prechodný pobyt na účel štúdia na jazykovej škole a žiadosti o prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti zabezpečenie ubytovania neuplatňuje SR žiadne ďalšie podmienky nad rámec Smernice Rady 2004/114/ES.

SR navyše nevyužila možnosť transponovať ustanovenie čl. 6 ods. 1 písm. e) a čl. 7 ods. 1 písm. c) a d) Smernice Rady 2004/114/ES, t. j. nevyžaduje platenie správnych poplatkov za podanie žiadosti o prechodný pobyt na účel štúdia¹⁷⁰, ani za jeho obnovenie, nevyžaduje preukázanie ovládania jazyka, v ktorom má žiadateľ štúdium absolvovať, a tiež nevyžaduje pri podaní žiadosti preukázať zaplatenie poplatkov účtovaných vzdelávacou organizáciou za štúdium.

¹⁶⁹ Podľa § 17 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa jazykové vzdelanie člení na:

a) primárne jazykové vzdelanie, ktoré získa poslucháč úspešným absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu pre 1. stupeň jazykovej školy na úrovni jazykovej náročnosti A2 Spoločného európskeho referenčného rámca;

b) sekundárne jazykové vzdelanie, ktoré získa poslucháč úspešným absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu pre 2. a 3. stupeň jazykovej školy na úrovni jazykovej náročnosti B2 a C1 Spoločného európskeho referenčného rámca;

c) postsekundárne jazykové vzdelanie, ktoré získa poslucháč úspešným absolvovaním posledného ročníka špecializovaného vzdelávacieho programu; dokladom o získanom stupni vzdelania je vysvedčenie o štátnej jazykovej skúške s vyznačením stupňa jazykovej náročnosti.

Len postsekundárne jazykové vzdelanie zodpovedá pojmu „vyššie vzdelanie“ a zodpovedá 4. stupňu vzdelania podľa medzinárodnej klasifikácie ISCED.

¹⁷⁰ Žiadosť o prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti (teda ďalší druh povolenia na prechodný pobyt, ktorý môže byť v SR zahraničnému študentovi udelený) nie je oslobodená od platenia správneho poplatku.

3.2.5.5 Zvýhodňovanie zahraničných študentov pri udeľovaní prechodného pobytu

Pri rozhodovaní o žiadosti o udelenie prechodného pobytu berie policajný útvar, ktorý o žiadosti rozhoduje, do úvahy:

- verejný záujem, osobitne bezpečnostné hľadisko, hospodárske záujmy SR a ochranu verejného zdravia;
- osobné a rodinné pomery žiadateľa, jeho finančnú situáciu, dĺžku doterajšieho pobytu a predpokladaného pobytu;
- stanovisko zastupiteľského úradu k udeleniu prechodného pobytu (iba v prípade, že žiada o povolenie na prechodný pobyt zo zahraničia).

Tieto kritériá posudzuje policajný útvar vždy, bez ohľadu na krajinu pôvodu žiadateľa či účel jeho pobytu na území SR.

Napriek uvedenému je pri rozhodovaní o udelení prechodného pobytu pre študenta možné pozorovať niekoľko výhod oproti iným žiadateľom.

V prvom rade je potrebné spomenúť, že o žiadosti o udelenie prechodného pobytu na účel štúdia rozhoduje policajný útvar v skrátenej lehote do 30 dní odo dňa podania úplnej žiadosti, pričom túto lehotu nie je možné predĺžiť. Všeobecná lehota na rozhodnutie o prechodnom pobyte je 90 dní, pričom ju v zvlášť zložitých prípadoch môže policajný útvar predĺžiť o ďalších 30 dní.

Všeobecne tiež platí, že štátny príslušník tretej krajiny môže na území SR vykonávať len činnosť, na ktorú mu bol prechodný pobyt povolený. V prípade udelenia prechodného pobytu na účel štúdia môže študent počas tohto pobytu podnikáť. Prechodný pobyt na účel štúdia sa nevyžaduje do 90 dní odo dňa začiatku pobytu na území SR za predpokladu, že sa tu zahraničný študent zdržiava oprávnenne (bolo mu udelené schengenské vízum alebo národné vízum, alebo ak sa od neho vízum nevyžaduje) a splnil do troch pracovných dní od vstupu na územie SR svoju zákonnú povinnosť nahlásiť policajnému útvaru začiatok, miesto a predpokladanú dĺžku pobytu. To znamená, že študent môže začať študovať ešte pred samotným udelením prechodného pobytu na účel štúdia.

Pri rozhodovaní o udelení povolenia na prechodný pobyt na účel štúdia neexistujú žiadne procedúry, ktoré by zvýhodňovali nejaký typ štúdia, študijný program, uchádzača podľa krajiny pôvodu alebo by brali do úvahy dátum predpokladaného začiatku štúdia. SR tiež nemá uzavreté žiadne konzulárne dohody, ktoré by zahraničných študentov pri podávaní žiadostí o víza alebo

prechodný pobyt akýmkoľvek spôsobom zvýhodňovali oproti iným žiadateľom.

Uvedené skrátené lehoty rozhodovania o žiadosti platia rovnako pre prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti. V tomto prípade môžu navyše študenti, ktorí z objektívnych dôvodov nemôžu získať povolenie na prechodný pobyt zo zahraničia do doby predpokladaného začiatku štúdia, využiť už spomenutú možnosť pricestovať na územie SR prostredníctvom národného víza (typ „D“) a začať študovať pred vydaním rozhodnutia o prechodnom pobyte.

V prípade študentov, ktorí majú priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte, rozhoduje policajný útvar o prechodnom pobyte v štandardnej 90-dňovej lehote. Rovnako však platí, že títo študenti môžu začať študovať ešte pred vydaním rozhodnutia o povolení na prechodný pobyt, keďže ich štatút ich oprávňuje zdržiavať sa na Slovensku po dobu 90 dní bez nutnosti získať povolenie na prechodný pobyt.

Ďalšou výhodou oproti iným druhom prechodného pobytu je oslobodenie žiadosti o prechodný pobyt na účel štúdia od platenia správneho poplatku a v prípade krátkodobých študijných pobytov aj oslobodenie od platenia konzulárneho poplatku za vydanie schengenského víza.

Táto výhoda sa neuplatňuje v plnej miere u študentov študujúcich na základe programu vlády SR, programu EÚ, bilaterálnej alebo multilaterálnej zmluvy, keďže žiadosť o prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti, teda o druh prechodného pobytu, ktorý SR v týchto prípadoch zahraničným študentom udeľuje, je splatná sumou 99,50 €¹⁷¹.

Za osobitné zvýhodnenie zahraničných študentov je možné považovať aj právo maloletých študentov starších ako 15 rokov konať vo veciach prechodného pobytu na účel štúdia a osobitnej činnosti samostatne, bez zákonného zástupcu, ktorý vo všeobecnosti maloletých do 18 rokov zastupuje. Neplatí to však pre samotné podanie žiadosti o prechodný pobyt (tá musí byť zákonným zástupcom podpísaná), ale len pre úkony po udelení prechodného pobytu (napr. podanie žiadosti o obnovenie prechodného pobytu).

171 V prípade, že študent predloží potvrdenie o štúdiu na vysokej škole na Slovensku v rámci tzv. akademickej mobility, má v zmysle platnej legislatívy práva a povinnosti študenta, a teda sa môže uchádzať o povolenie na prechodný pobyt na účel štúdia aj v prípade, že prichádza na základe programu vlády SR, programu EÚ, bilaterálnej alebo multilaterálnej zmluvy. V tomto prípade neplatí správny poplatok za udelenie povolenia na pobyt.

3.2.5.6 Hlavné dôvody zamietnutia žiadostí o prechodný pobyt na študijné účely

Dôvody zamietnutia žiadosti o udelenie a obnovenie prechodného pobytu všeobecne taxatívne vymedzuje zákon o pobyte cudzincov. Pri študijných účeloch patria k najčastejším nasledujúce dôvody, na základe ktorých sa zamietajú žiadosti o pobyt: štátny príslušník tretej krajiny nespĺňa podmienky na udelenie prechodného pobytu a štátny príslušník tretej krajiny uvedie nepravdivé alebo zavádzajúce údaje alebo predloží falošné alebo pozmenené doklady, doklad inej osoby alebo údaje v cestovnom doklade nezodpovedajú skutočnosti¹⁷². Podľa informácie ÚHCP P PZ sa od účinnosti nového zákona žiadosti o prechodné pobyty študentov študujúcim na vysokých školách zamietajú veľmi zriedka. Existujú však prípady zamietnutia žiadosti o prechodný pobyt študenta, ktorý chcel študovať slovenský jazyk na jazykovom kurze, ktorý nespĺňal požiadavky v zmysle zákona o pobyte cudzincov, keďže ho neorganizovala vysoká škola, ale len súkromná spoločnosť. Tiež bol zaznamenaný prípad študenta, ktorý chcel získať pobyt na účel štúdia na strednej škole, ktorá taktiež nespĺňala požiadavku strednej školy, ako to ustanovuje zákon č. 245/2008 Z. z., kde sa uvádza, že to je gymnázium, stredná odborná škola, konzervatórium.

Keď dôjde k zamietnutiu žiadosti o povolenie na prechodný pobyt, vydá policajný útvar rozhodnutie o zamietnutí žiadosti. Zahraničný študent má možnosť sa proti rozhodnutiu policajného útvaru odvolať. Odvolanie sa podáva v lehote 15 dní odo dňa oznámenia rozhodnutia na policajnom útvare, príslušnom oddelení cudzineckej polície PZ, ktorý napadnuté rozhodnutie vydal. Následne príslušný policajný útvar odvolaniu v plnom rozsahu vyhovie alebo ho predloží do 30 dní odvolaciemu orgánu a o tejto skutočnosti upovedomí účastníka konania. Odvolací orgán preskúma napadnuté rozhodnutie v celom rozsahu, ak sú pre to dôvody, odvolací orgán rozhodnutie zruší alebo zmení, inak odvolanie zamietne a rozhodnutie potvrdí. Ak odvolací orgán rozhodnutie zruší, vec vráti správnomu orgánu, ktorý ho vydal, na nové prerokovanie a rozhodnutie. Policajný útvar je právnym názorom odvolacieho orgánu viazaný. Proti rozhodnutiu odvolacieho orgánu o odvolaní sa nemožno ďalej odvolať.

Úspech môže zahraničný študent dosiahnuť najmä v prípadoch, že bola jeho žiadosť zamietnutá pre formálne nedostatky, ktoré bude schopný v priebehu odvolacieho konania odstrániť. Naopak, problematickým sa javí úspech v prípade zamietnutia žiadosti z dôvodu, že žiadateľ predstavuje pre krajinu bezpečnostné riziko alebo predloží falošné či pozmenené doklady.

172 ÚHCP P PZ.

Štatistické údaje o skutočnostiach, pre ktoré boli žiadosti zahraničných študentov o prechodný pobyt na území SR zamietnuté, nie sú k dispozícii.

Je však možné konštatovať, že podiel zahraničných študentov, ktorí sa neúspešne pokúšali získať prechodný pobyt na Slovensku, je pomerne nízky (pozri tabuľku 10 v podkapitole 3.2.6.2), pričom najčastejšie boli zamietnuté žiadosti o povolenie na prechodný pobyt na účel štúdia. Žiadosti o povolenie na prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti, ktorou je činnosť vyplývajúca z programov vlády SR, programov EÚ alebo z medzinárodnej zmluvy, sa vyskytovali len ojedinele¹⁷³.

3.2.6 Štatistiky a analýza údajov

3.2.6.1 Štatistiky o počte zahraničných študentov v SR

SR nepatrí medzi tie členské štáty EÚ, ktoré dokážu prilákať veľké množstvo zahraničných študentov. Nasvedčuje tomu aj relatívne nízke zapojenie sa slovenských vysokých škôl do spoločných študijných programov, ako aj nedostatok študijných predmetov ponúkaných v cudzom jazyku.

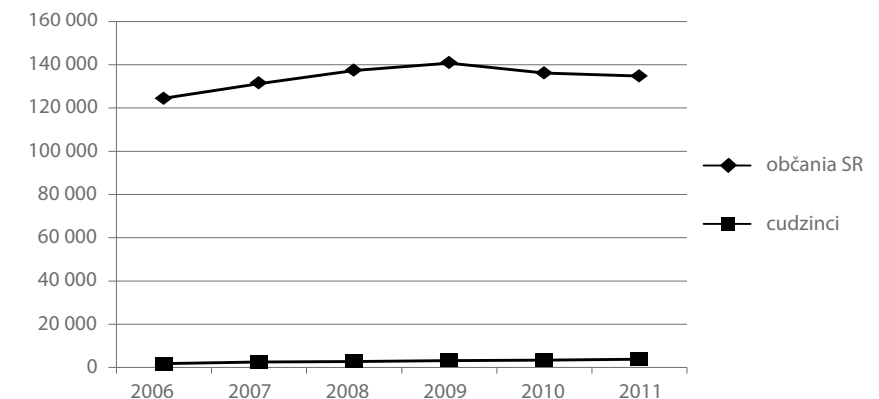
Exaktný absolútny počet zahraničných študentov z tretích krajín za konkrétny kalendárny rok (podľa zamerania štúdie) sa nedá na základe dostupných štatistík poskytovaných MŠVVaŠ SR a ÚIPŠ stanoviť, keďže sa údaje zbierajú za skupinu „cudzinci“, ktorá zahŕňa osoby, ktoré nie sú štátnym občanom SR, čiže aj občanov EÚ, Slovákov žijúcich v zahraničí, ako aj štátnych príslušníkov tretích krajín za konkrétny akademický rok a sleduje sa stav zahraničných študentov vždy k 31. 10. daného roku. V štatistikách sú zahrnuté aj osoby, ktoré na Slovensko prišli primárne aj s iným cieľom ako s cieľom študovať, keďže prechodný pobyt udelený štátnym príslušníkom tretích krajín na akýkoľvek účel (práca, podnikanie, zlúčenie rodiny) umožňuje držiteľovi študovať v SR bez potreby zmeny povolenia na pobyt. Pre potreby štatistiky sa z uvedeného zdroja študenti z tretích krajín delia len na osoby s trvalým pobytom na Slovensku (vo väčšine prípadov rodinní príslušníci štátnych občanov SR) a ostatných študentov, bez ohľadu na druh prechodného pobytu.

Z uvedeného dôvodu ďalej uvádzame dostupné štatistiky, ktoré približujú stav (počty a toky) zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín v SR, ktorí študovali krátkodobo, dlhodobo v SR, resp. absolvovali celé štúdium v SR.

Podľa štatistík zverejnených ÚIPŠ zbieraných súhrnne za SR za akademický rok a priebežne aktualizovaných po ukončení štatistického zisťovania (február – marec príslušného akademického roka) (pozri tabuľka 2) mal v rokoch 2006 – 2011 vývoj počtu študentov – cudzincov, ktorí študovali na slovenských verejných, štátnych a súkromných vysokých školách v dennom štúdiu na 1. a 2. stupni štúdia (ISCED 5), rastúcu tendenciu (pozri graf 1). V porovnaní s vývojom počtu občanov SR, ktorí študovali na verejných, štátnych a súkromných vysokých školách v dennom štúdiu na 1. a 2. stupni štúdia (ISCED 5), je zrejme, že kým počet slovenských študentov od roku 2009 vykazuje klesajúcu tendenciu, čo sa dá pripísať okrem iného primárne aj odchodu slovenských študentov do zahraničia a sekundárne aj demografickému vývoju v SR, počet zahraničných študentov – cudzincov narastal. S ohľadom na uvedený vývoj sa dá predpokladať, že v budúcnosti budú cudzinci zastávať dôležitú cieľovú skupinu slovenských vysokých škôl.

Kontinuálny nárast je zrejmy aj pri počtoch cudzincov – absolventov, aj pri počte študentiek, ktoré nemali štátne občianstvo SR (pozri tabuľka 2). K nárastu došlo okrem roku 2009 aj pri počte cudziniiek – absolventiek.

Graf 1: Počet študujúcich občanov SR v dennom štúdiu v porovnaní so študentmi, ktorí nemajú občianstvo SR (2006 – 2011), ISCED 5

Zdroj: ÚIPŠ¹⁷⁴.

Poznámka: Po ukončení štatistického zisťovania (február – marec príslušného školského roku) dochádza súhrnne za SR k priebežnej aktualizácii údajov.

Posledné údaje za školský rok 2011/2012, aktualizácia marec 2012.

Cudzinci – osoby, ktoré nie sú štátnymi občanmi SR.

Údaje aj za VŠ Ministerstva vnútra SR, Ministerstva obrany SR a Ministerstva zdravotníctva SR.

Tabuľka 2: Počet študujúcich cudzincov v dennom štúdiu a absolventov denného štúdia v porovnaní so študentmi s občianstvom SR (2006 – 2011), ISCED 5

Rok	Vysoké školy	Počet študujúcich v štúdiu			Počet absolventov za kalendárny rok v štúdiu		
		občania SR	cudzinci		občania SR	cudzinci	
		spolu	spolu	z toho ženy	spolu	spolu	z toho ženy
2006	verejné	121 058	1 877	924	20 628	307	148
	súkromné	2 251	27	10	42	1	0
	štátne	1 188	0	0	435	0	0
	spolu	124 497	1 904	934	21 105	308	148
2007	verejné	126 325	2 659	1 074	23 990	308	154
	súkromné	3 479	36	11	241	0	0
	štátne	1 389	4	3	202	0	0
	spolu	131 193	2 699	1 088	24 433	308	154
2008	verejné	13 1048	2 848	1 189	34 431	468	243
	súkromné	4 909	62	27	546	1	0
	štátne	1 390	5	5	423	0	0
	spolu	137 347	2 915	1 221	35 400	469	243
2009	verejné	130 273	3 159	1 323	41 187	584	235
	súkromné	8 843	172	91	972	5	1
	štátne	1 564	7	7	349	0	0
	spolu	140 680	3 338	1 421	42 508	589	236

2010	verejné	125 501	3 391	1 433	41 843	703	274
	súkromné	8 957	199	105	1 548	6	2
	štátne	1 663	5	5	481	2	2
	spolu	136 121	3 595	1 543	43 872	711	278
2011*	verejné	123 283	3 652	1 593	40 158	657	300
	súkromné	9 749	336	184	2 029	25	10
	štátne	1 715	7	5	466	1	1
	spolu	134 747	3 995	1 782	42 653	683	311

Zdroj: ÚIPŠ¹⁷⁵.

Poznámka: Po ukončení štatistického zisťovania (február – marec príslušného školského roku) dochádza súhrne za SR k priebežnej aktualizácii údajov.

*Posledné údaje za školský rok 2011/2012, aktualizácia marec 2012.

Cudzinci – osoby, ktoré nie sú štátnymi občanmi SR.

Údaje aj za VŠ Ministerstva vnútra SR, Ministerstva obrany SR a Ministerstva zdravotníctva SR.

Z tabuľky 2 zároveň vyplýva, že najviac študentov študovalo na verejných vysokých školách a verejné vysoké školy mali zároveň aj najviac absolventov – cudzincov. Súkromné školy však najmä v posledných rokoch dokázali zaujať vyšší počet cudzincov a zvyšoval sa aj počet cudzincov – absolventov týchto škôl. Absolventi pochádzali najčastejšie z krajín EÚ, najmä z Českej republiky.

Celkovo študovalo v roku 2010, t. j. akademickom roku 2010/2011¹⁷⁶, (pozri tabuľka 2) na slovenských verejných, štátnych a súkromných vysokých školách v dennom štúdiu na 1. a 2. stupni štúdia (ISCED 5) 139 716 študentov, z ktorých bolo 3 595 cudzincov, čo predstavuje len 2,57 %. Podobný nízky údaj je aj pri absolventoch, kde z celkového počtu 44 583 absolventov v danom akademickom roku bolo len 1,59 % cudzincov. V dennom štúdiu na 1. a 2. stupni štúdia (ISCED 5) študovalo 42,9 % žien – cudziniiek a štúdiom v danom akademickom roku absolvovalo 39 % žien – cudziniiek.

Pri pohľade na štatistiky týkajúce sa zahraničných študentov – cudzincov, ktoré zverejnil ÚIPŠ v ročenkách v separáte pre vysoké školy a ktoré boli upravené pre potreby prezentácie čo najpresnejších údajov o zahraničných študentoch – štátnych príslušníkoch tretích krajín, sa dá vyvodiť, že v akade-

¹⁷⁵ <http://www.general-files.com/download/source/g55bfea59h32i0> (citované 31. 7. 2012).

¹⁷⁶ Posledný ukončený akademický rok.

mickom roku 2010/2011, čo predstavuje posledný ukončený akademický rok, bolo z celkového počtu 9 118 cudzincov¹⁷⁷ (pozri tabuľka 3) študujúcich v dennej a externej forme štúdia na 1., 2.a 3., teda doktorandskom stupni (ISCED 5 a 6) celkovo 1 226 cudzincov – štátnych príslušníkov tretích krajín (pozri tabuľka 4)¹⁷⁸, čo predstavuje len 13,4 % z celkového počtu cudzincov. V danom akademickom roku bolo z celkového počtu 1 226 cudzincov – štátnych príslušníkov tretích krajín 451 žien (pozri tabuľka 4). Z uvedeného vyplýva, že podobne ako pri študujúcich občanoch SR, resp. študujúcich zahraničných študentoch – cudzincoch v dennom štúdiu, aj tu číselne prevažujú študenti muži nad študentkami ženami.

Tabuľka 3: Zahraniční študenti v dennej a externej forme štúdia (2006 – 2011), ISCED 5 a 6

Akademický rok	Zahraniční študenti
2006/2007	1 999
2007/2008	5 381
2008/2009	6 547
2009/2010	8 429
2010/2011	9 118
2011/2012*	9 461

Zdroj: ÚIPŠ¹⁷⁹.

Poznámka: Údaje sú za príslušný akademický rok za verejné, štátne a súkromné VŠ. Údaje sú vždy k 31. 10. daného roku.

*Posledné údaje sú k 31. 10. 2011.

Zahraniční študenti: cudzinci – osoby, ktoré nie sú štátnymi občanmi SR.

Údaje o študentoch v externej forme štúdia v akademickom roku 2006/2007 nie sú dostupné a v štatistike spôsobujú neprimeranú odchýlku, keďže štúdium v externej forme uprednostňujú najmä zahraniční študenti z členských štátov EÚ.

177 Vráťane občanov EÚ, Slovákov žijúcich v zahraničí – štátnych príslušníkov tretích krajín, štátnych príslušníkov tretích krajín s trvalým pobytom v SR a štátnych príslušníkov tretích krajín.

178 Údaj zahŕňa štátnych príslušníkov tretích krajín podľa zamerania štúdie – osoby, ktoré nie sú občanmi členských štátov EÚ a ktoré nemajú právo voľného pohybu v rámci EÚ (napr. štátni príslušníci tretích krajín, ktorí majú v SR trvalý pobyt), ale aj osoby so štatútom Slováka žijúceho v zahraničí.

179 <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---vysoke-skoly> (citované 31. 7. 2012).

Tabuľka 4: Zahraniční študenti – štátni príslušníci tretích krajín (2006 – 2011), ISCED 5 a 6

Akademický rok	Zahraniční študenti v dennej forme štúdia		Zahraniční študenti v externej forme štúdia		Zahraniční študenti spolu	
	spolu	z toho ženy	spolu	z toho ženy	spolu	z toho ženy
2006/2007	775	311	:	:	775	311
2007/2008	1 192	341	84	33	1 276	374
2008/2009	1 111	333	151	83	1 262	416
2009/2010	1 090	343	86	30	1 176	373
2010/2011	1 015	326	211	125	1 226	451
2011/2012	1 007	356	139	65	1 146	421

Zdroj: ÚIPŠ¹⁸⁰.

Poznámka: Údaje sú za príslušný akademický rok za verejné, štátne a súkromné VŠ. Údaje sú vždy k 31.10. daného roku.

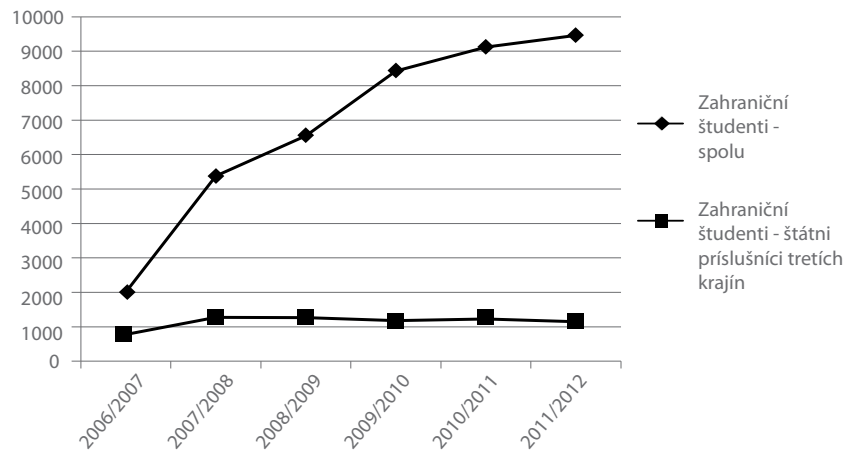
:Údaje o študentoch v externej forme štúdia v akademickom roku 2006/2007 nie sú dostupné.

Posledné údaje sú k 31. 10. 2011.

Zahraniční študenti – štátni príslušníci tretích krajín (aj Slováci žijúci v zahraničí – štátni príslušníci tretích krajín).

Hoci počet študujúcich cudzincov (študentov bez slovenského štátneho občianstva vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín) v sledovanom období kontinuálne narastal, pričom prelomovým bol akademický rok 2009/2010, kedy sa počet študentov bez slovenského štátneho občianstva zvýšil o 22,3 % oproti predchádzajúcemu akademickému roku (pozri graf 2), počet štátnych príslušníkov tretích krajín mal mierne fluktuálny vývoj. Nárast bol zaznamenaný počas akademického roka 2007/2008 a 2010/2011 a mierny pokles v rokoch 2008/2009 a 2009/2010.

180 <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---vysoke-skoly> (citované 31. 7. 2012).

Graf 2: Zahraniční študenti – porovnanie (2006 – 2011), ISCED 5 a 6

Zdroj: ÚIPŠ¹⁸¹.

Poznámka: Údaje sú za príslušný akademický rok za verejné, štátne a súkromné VŠ. Údaje sú vždy k 31. 10. daného roku.

Údaje o študentoch v externej forme štúdia v akademickom roku 2006/2007 nie sú dostupné.

Posledné údaje sú k 31. 10. 2011.

Zahraniční študenti – spolu: osoby, ktoré nemajú občianstvo SR (o. i. aj občania ČS EÚ a štátni príslušníci tretích krajín).

Zahraniční študenti – štátni príslušníci tretích krajín (aj Slováci žijúci v zahraničí – štátni príslušníci tretích krajín).

Na 1. a 2. stupni štúdia študovalo v sledovanom období viac zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín ako na doktorandskom štúdiu (pozri tabuľka 5). Počet zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín na doktorandskom štúdiu však z roka na rok rástol.

Tabuľka 5: V dennej a externej forme štúdia študujúci cudzinci – štátni príslušníci tretích krajín (2006 – 2011), ISCED 5 a 6 porovnanie

Akademický rok	ISCED 5		ISCED 6	
	spolu	z toho ženy	spolu	z toho ženy
2006/2007	708	287	67	24
2007/2008	1 157	344	119	30
2008/2009	1 135	392	127	24
2009/2010	1 048	341	128	32
2010/2011	1 085	412	141	39
2011/2012*	988	376	158	45

Zdroj: ÚIPŠ¹⁸².

Poznámka: Údaje sú za príslušný akademický rok za verejné, štátne a súkromné VŠ. Údaje sú vždy k 31. 10. daného roku.

Údaje o študentoch v externej forme štúdia v akademickom roku 2006/2007 nie sú dostupné.

*Posledné údaje sú k 31. 10. 2011.

Cudzinci – štátni príslušníci tretích krajín (aj Slováci žijúci v zahraničí – štátni príslušníci tretích krajín).

V sledovanom období od akademického roka 2006/2007 do akademického roka 2011/2012 študovali na 1. a 2. stupni štúdia (ISCED 5) v dennej a externej forme najčastejšie zahraniční študenti – štátni príslušníci tretích krajín zo Srbska, Kuvajtu, Izraelu, Ukrajiny a Saudskej Arábie. Iné zastúpenie krajín je pri zahraničných študentoch – štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí študovali v dennej a externej forme na doktorandskom štúdiu (ISCED 6). Tí najčastejšie pochádzali z Líbye, Srbska, Ukrajiny, Sudánu a z Ruska.¹⁸³

Celkovo na dennej a externej forme štúdia na oboch stupňoch (ISCED 5 a 6) mali najčastejšie zastúpenie zahraniční študenti – štátni príslušníci tretích krajín zo Srbska, Kuvajtu, Izraela, Ukrajiny a zo Saudskej Arábie.

Podľa údajov dostupných za rok 2011 študovali najčastejšie zahraniční študenti – štátni príslušníci tretích krajín tieto skupiny študijných odborov: sociálne, ekonomické a právne vedy; konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie; zdravotníctvo.¹⁸⁴

¹⁸² Ibidem.

¹⁸³ Ibidem.

¹⁸⁴ Štatistiky poskytl MŠVVaŠ SR z Centrálného registra študentov VŠ.

¹⁸¹ <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---vysoke-skoly> (citované 31. 7. 2012).

3.2.6.2 Štatistiky o udelených povoleniach na pobyt pre zahraničných študentov v SR

Detailnejší pohľad na počty a toky zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín sa dá získať na základe dostupných údajov Eurostatu z kategórie pobytu „študijné účely“, z údajov o obnovení prechodných pobytov už študujúcich cudzincov a taktiež z informácií o zamietnutých žiadostiach. Ako uvádza podkapitola 3.2.5, v SR môžu byť zahraničným študentom – štátnym príslušníkom tretích krajín udelené viaceré druhy prechodných pobytov, nielen prechodný pobyt na účel štúdia. Ďalej uvádzame štatistiky z Eurostatu, ktoré zahŕňajú povolenia na prechodný pobyt na účel štúdia a osobitnej činnosti. Tieto účely sa udeľujú aj osobám, ktoré nespádajú do zamerania štúdia a jej špecifikácie, t. j. nie sú študenti podľa definície čl. 2 Smernice Rady 2004/114/EC.

V rámci štatistík Eurostatu zahŕňa kategória štúdium už spomenuté druhy prechodného pobytu, ktoré sa pre potreby Eurostatu delia na „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patria nasledovné účely: štúdium¹⁸⁵, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy a prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte a študuje na škole v SR¹⁸⁶. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť.

Ďalej uvádzame aj štatistické údaje ÚHCP P PZ (IS ECU), ktoré sa zvolili konkrétne pre potreby štúdie a zahŕňajú nasledovné druhy prechodného pobytu: prechodný pobyt na účel štúdia – t. j. štúdium, štúdium – študent, štúdium – žiak, prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti – činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy, stáž v rámci štúdia mimo územia SR a prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte a študuje na škole v SR.

Podiel prechodných pobytov, ktoré sú udelené osobám nepatriacim do cieľovej skupiny tejto štúdie, ale sú zahrnuté v štatistických údajoch, nie je možné presne určiť, pretože v sledovanom období sa jednotlivé podkategórie

¹⁸⁵ Starý účel používaný pred rozdelením štúdia na štúdium – študent a štúdium – žiak. V súčasnosti platí pre cudzincov, ktorí na tento účel majú ešte povolený pobyt.

¹⁸⁶ Tento druh prechodného pobytu sa udeľuje od 1. 1. 2012 – účinnosť nového zákona o pobyte cudzincov.

viackrát zlučovali, alebo naopak podrobnejšie členili. V štatistikách zároveň nie sú obsiahnuté osoby, ktoré majú udelený prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte a študuje na škole v SR, keďže ako už bolo vyššie uvedené ide o druh prechodného pobytu, ktorý je možné udeliť až účinnosťou nového zákona o pobyte cudzincov, t. j. od 1. 1. 2012.

Na základe už spomenutých faktov je potrebné poznamenať, že ďalej uvedené štatistiky z Eurostatu a z ÚHCP P PZ (IS ECU) neposkytujú úplne presný prehľad o počte povolení na pobyt zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín v SR. Prechodný pobyt na účel štúdia a prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti sa udeľujú na vzdelávacie, študijné a obdobné činnosti a z celkového počtu sa nedajú presne vyselektovať konkrétne údaje pre potreby štúdie. Napríklad prechodný pobyt na účel štúdia zahŕňa okrem poslucháčov vysokej školy aj cudzincov, ktorí sa zúčastňujú jazykovej alebo odbornej prípravy k štúdiu na vysokej škole, ktorú organizuje vysoká škola v SR (tzv. nultý ročník vysokoškolského štúdia), aj žiakov stredných a základných škôl a poslucháčov jazykových škôl. Prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti – činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy sa udeľuje najmä zahraničným študentom – štátnym príslušníkom tretích krajín študujúcim na vysokých školách v SR na stupni ISCED 5 a 6, ktorí spadajú do zamerania štúdie. Nie je však možné v tejto súvislosti vylúčiť, že sú v štatistických údajoch zahrnuté aj osoby, ktoré nespádajú do zamerania tejto štúdie (napr. vysokoškolskí učitelia z tretích krajín prichádzajúci v rámci európskych programov mobility a pod.).

Počty štátnych príslušníkov tretích krajín – zahraničných študentov, ako už bolo v predchádzajúcich kapitolách štúdie uvedené, sú skreslené aj skutočnosťou, že ostatné druhy povolených pobytov, či už prechodných, alebo trvalých, nevylučujú možnosť štúdia. Napríklad cudzinec s povoleným pobytom na účel zlúčenia rodiny je súčasne študentom vysokej školy, ale účel pobytu ostane pôvodný. Štátni príslušníci, ktorí prišli prvotne do SR z iných dôvodov ako študijných, však nespádajú podľa stanovenej špecifikácie do zamerania štúdie.

Prvé povolenia na prechodný pobyt na študijné účely

Tabuľka 6 poskytuje prehľad o počte vydaných prvých povolení na prechodný pobyt podľa účelu. V sledovanom období od roku 2006 do roku 2011 medziročne rástol celkový počet vydaných povolení na prechodný pobyt do roku 2008. V roku 2009 nastal pokles až o 33,5 % oproti predchádzajúcemu roku.

Počet vydaných povolení na prechodný pobyt naďalej klesal aj v roku 2010, kedy bolo vydaných 4 373 povolení, a v roku 2011, kedy bolo vydaných len 3 641 povolení, čo predstavuje pokles oproti predchádzajúcemu roku o 17 %. Pokles od roku 2009 bol spôsobený najmä ekonomickou krízou, ktorá mala vplyv na zamestnávanie cudzincov. Vyplýva to aj zo štatistík o účele povolení na pobyt, kde bol zaznamenaný najväčší pokles v roku 2009 oproti roku 2008 pri povoleniach na prechodný pobyt na účel zárobkovej činnosti (o 42,2 %).

V sledovanom období bolo vydaných najviac povolení na prechodný pobyt na účel zárobkovej činnosti (13 986 povolení), z ostatných dôvodov (9 976 povolení)¹⁸⁷, z rodinných dôvodov (6 945 povolení) a najmenej na účel štúdia (2 105 povolení), čo predstavuje len 6,4 % z celkového počtu vydaných povolení.

Tabuľka 6: Počet vydaných prvých povolení na pobyt štátnym príslušníkom tretích krajín podľa kategórie pobytu a roku

Rok	Spolu	Študijné dôvody*	Dôvody zárobkovej činnosti	Rodinné dôvody	Ostatné dôvody (spolu)
2006	5 688	230	2 337	1 130	1 991
2007	5 949	336	2 266	1 231	2 116
2008	8 025	449	3 984	1 224	2 368
2009	5 336	334	2 302	1 156	1 544
2010	4 373	353	1 776	1 162	1 082
2011	3 641	403	1 321	1 042	875

Zdroj: 2006 – 2007 – ÚHCP P PZ (IS ECU), 2008 – 2011 – Eurostat.

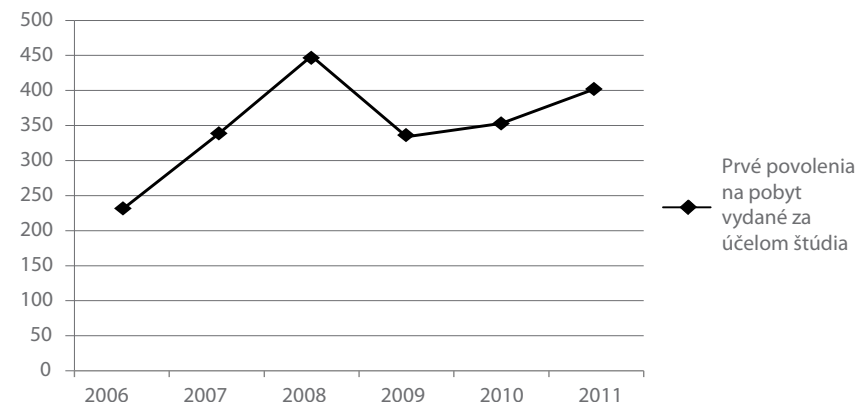
*V kategórii „študijné dôvody“ sú zahrnuté: štatistické údaje z Eurostatu, ktoré obsahujú spolu „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť.

Štatistické údaje ÚHCP P PZ (IS ECU) zahŕňajú prechodný pobyt na účel štúdia, t. j. štúdium, štúdium – študent, štúdium – žiak, prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti – činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy, stáž v rámci štúdia mimo územia SR.

¹⁸⁷ Pod ostatné dôvody spadajú napr. všetky typy tolerovaného pobytu, azyl, doplnková ochrana, Slovák žijúci v zahraničí a.i.

Z grafu 3 je zjavné, že v sledovanom období medziročne rástol celkový počet vydaných prvých povolení na prechodný pobyt na študijné účely do roku 2008. V roku 2009, kedy bolo vydaných 334 povolení na prechodný pobyt na účel štúdia, nastal pokles o 25,6 % oproti predchádzajúcemu roku. Počet vydaných povolení na študijné účely však opäť postupne medziročne vzrastal. V roku 2010 o 5,7 % oproti predchádzajúcemu roku a v roku 2011 bol zaznamenaný medziročný nárast o 14,2 %. Podobná tendencia je zrejماً aj pri údajoch o počte zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín študujúcich v dennej a externej forme štúdia na stupňoch ISCED 5 a 6 (tabuľka 4). Tak, ako v prípade celkového počtu vydaných povolení, aj v tomto prípade sa dá pokles v roku 2009 pripísať ekonomickej kríze, ktorá mala vplyv na celkovú imigráciu do ČS EÚ.

Graf 3: Vývoj počtu prvých povolení na pobyt vydaných na študijné účely

Zdroj: 2006 – 2007 – ÚHCP P PZ (IS ECU), 2008 – 2011 – Eurostat.

*V kategórii „študijné dôvody“ sú zahrnuté: štatistické údaje z Eurostatu, ktoré obsahujú spolu „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť.

Štatistické údaje ÚHCP P PZ (IS ECU) zahŕňajú prechodný pobyt na účel štúdia, t. j. štúdium, štúdium – študent, štúdium – žiak, prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti – činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy, stáž v rámci štúdia mimo územia SR.

Zo štatistík o vydaných prvých povoleniach na pobyt podľa dôvodu vyplýva, že väčšina povolení na pobyt na študijné účely bola vydaná na štúdium na vysokej škole, resp. cudzincom, ktorí sa zúčastňujú jazykovej alebo odbornej prípravy k štúdiu na vysokej škole, ktorú organizuje vysoká škola v SR (tabuľka 7). Iné študijné dôvody, ktorými sú štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka čin-

nosť, neboli príliš zastúpené a predstavovali len 22,94 % z celkového počtu prvých povolení vydaných na účel štúdia podľa dôvodu. Najviac zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorým bolo udelené prvé povolenie na pobyt na účel štúdia, študovalo v SR od 6 do 11 mesiacov (tabuľka 8).

Tabuľka 7: Prvé povolenia vydané na študijné účely podľa dôvodu

Účel štúdia/rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
štúdium*	205	235	267	304	299	312
iné študijné dôvody*	25	101	182	30	54	91

Zdroj: 2006 – 2007 – ÚHCP P PZ (IS ECU), 2008 – 2011 – Eurostat.

*Štatistické údaje z Eurostatu: do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné dôvody“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť.

Štatistické údaje ÚHCP PZ (IS ECU): do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné dôvody“ patrí štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR.

Tabuľka 8: Prvé povolenia vydané na študijné účely podľa dĺžky trvania štúdia

Dĺžka trvania štúdia/rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Od 3 do 5 mesiacov	:	:	0	94	100	106
Od 6 do 11 mesiacov	:	:	182	174	186	211
12 mesiacov a viac	:	:	267	66	67	86

Zdroj: 2008 – 2011 – Eurostat.

Štatistické údaje z Eurostatu obsahujú spolu „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť.

: Údaje nie sú k dispozícii.

Zahranční študenti, ktorým bolo udelené prvé povolenie vydané na študijné účely, pochádzali v sledovanom období najčastejšie z Turecka, USA, Ukrajiny, Ruska a Saudskej Arábie (tabuľka 9).

Tabuľka 9: Prvé povolenia na pobyt vydané na študijné účely podľa hlavných krajín pôvodu

Postavenie krajiny/rok	2006		2007		2008		2009		2010		2011	
	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu
1.	Bangladéš	29	Turecko	51	Turecko	87	Turecko	81	Turecko	99	Turecko	82
2.	Izrael	29	USA	44	Saudská Arábia	57	Ukrajina	30	USA	34	USA	45
3.	USA	21	Saudská Arábia	33	USA	51	USA	23	Ukrajina	29	Ukrajina	43
4.	Turecko	16	Rusko	25	Ukrajina	32	Libya	18	Libya	13	Rusko	26
5.	Mexiko	11	Izrael	24	Rusko	30	Izrael	17	Brazília	13	Kazachstan	16
6.	Japonsko	10	Ukrajina	19	Izrael	17	Čína	17	Gruzínsko	12	Macedónsko	14
7.	Rusko	10	Kórejská republika	8	Srbsko	14	Rusko	16	Rusko	10	Srbsko	12
8.	Čína	7	Mexiko	8	Brazília	13	Saudská Arábia	14	Macedónsko	10	Gruzínsko	11
9.	Palestína	7	India	7	Libya	11	Srbsko	11	Mexiko	9	Afganistan	9
10.	Ukrajina	7	Libya	7	Afganistan	9	Arménsko	9	Mongolsko	9	Bangladéš	9

Zdroj: 2006 – 2007 – ÚHCP P PZ (IS ECU), 2008 – 2011 – Eurostat.

Štatistické údaje z Eurostatu obsahujú spolu „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť. Štatistické údaje ÚHCP PZ (IS ECU) zahŕňajú prechodný pobyt na účel štúdia, t. j. štúdium, štúdium – študent, štúdium – žiak, prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti – činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy, stáž v rámci štúdia mimo územia SR.

Žiadosti o prvé povolenie na prechodný pobyt vydané na študijné účely neboli v sledovanom období často zamietané a počet zamietnutí z roka na rok len veľmi mierne rástol (tabuľka 10). Najviac zamietnutí bolo v roku 2006, kedy bolo zamietnutých celkovo 47 žiadostí, a v roku 2011, kedy bolo zamietnutých celkovo 17 žiadostí, čo však nepredstavovalo vysoké číslo, najmä v porovnaní s udelenými povoleniami na prechodný pobyt na rovnaký účel. Z dostupných údajov za roky 2008 – 2011 boli najčastejšie zamietnuté žiadosti štátnym príslušníkom tretích krajín z Turecka (7), Ruska (6), Indie (6), Číny (4), USA (3), Izraela (2), Saudskej Arábie (2)¹⁸⁸.

Tabuľka 10: Zamietnuté žiadosti o povolenia na pobyt vydaných na študijné účely

Počet/rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet zamietnutých žiadostí o udelenie povolenia na pobyt	47	16	6	7	9	17

Zdroj: ÚHCP P PZ (IS ECU)

Štatistické údaje ÚHCP PPZ (IS ECU) zahŕňajú prechodný pobyt na účel štúdia, t. j. štúdium, štúdium – študent, štúdium – žiak, prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti – činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy a stáž v rámci štúdia mimo územia SR.

Všetky platné povolenia na prechodný pobyt na študijné účely

Tabuľka 11 poskytuje prehľad o počte všetkých platných povolení na prechodný pobyt vydaných na študijné účely ku koncu jednotlivých referenčných rokov¹⁸⁹. Počet platných povolení na pobyt mal rastúcu tendenciu. Najvyšší nárast bol zaznamenaný v roku 2008, kedy sa zvýšil celkový počet platných povolení na prechodný pobyt na účel štúdia o 64,9 % oproti predchádzajúcemu roku, a v roku 2011, kedy sa zvýšil celkový počet platných povolení na prechodný pobyt na účel štúdia o 18,9 % oproti predchádzajúcemu roku. Pokles bol zaznamenaný aj pri iných už uvedených štatistikách v roku 2009, kedy došlo k poklesu o 12,9 % oproti predchádzajúcemu roku.

Na základe dostupných údajov bolo v sledovanom období platných najviac povolení na pobyt vydaných na študijné účely na dobu viac ako 12 mesiacov (tabuľka 12), čo poukazuje na to, že zahraniční študenti – štátni príslušníci tretích krajín neštudujú v SR krátkodobo, napr. len na jeden semester, ale ostávajú dlhšie.

¹⁸⁸ Zdroj: ÚHCP P PZ (IS ECU).

¹⁸⁹ Pod všetkými platnými povoleniami na prechodný pobyt vydanými na študijné účely rozumieme všetky prvé vydané povolenia a predĺženia povolení na prechodný pobyt na študijné účely (na účel štúdia, na účel osobitnej činnosti).

Tabuľka 11: Všetky platné povolenia na pobyt vydané na študijné účely

Počet/rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Celkový počet všetkých vydaných platných povolení na pobyt na účel štúdia	429	479	790	688	735	900

Zdroj: 2006 – 2007 – ÚHCP P PZ (IS ECU), 2008 – 2011 – Eurostat.

Štatistické údaje z Eurostatu obsahujú spolu „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť.

Štatistické údaje ÚHCP PPZ (IS ECU) zahŕňajú prechodný pobyt na účel štúdia, t. j. štúdium, štúdium – študent, štúdium – žiak, prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti – činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy, stáž v rámci štúdia mimo územia SR.

Tabuľka 12: Všetky platné povolenia na pobyt vydané na študijné účely podľa dĺžky trvania

Dĺžka trvania povolenia na pobyt/rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Od 3 do 5 mesiacov	17	20	0	:	51	68
Od 6 do 11 mesiacov	98	109	226	:	179	236
12 mesiacov a viac	314	350	564	688	505	596

Zdroj: 2006 – 2007 – ÚHCP P PZ (IS ECU), 2008 – 2011 – Eurostat.

: Údaje nie sú k dispozícii.

Štatistické údaje z Eurostatu obsahujú spolu „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť.

Štatistické údaje ÚHCP PPZ (IS ECU) zahŕňajú prechodný pobyt na účel štúdia, t. j. štúdium, štúdium – študent, štúdium – žiak, prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti – činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy, stáž v rámci štúdia mimo územia SR.

Zahranční študenti, ktorým boli udelené povolenia na pobyt vydané na študijné účely, pochádzali v sledovanom období najčastejšie z Izraelu, Saudskej Arábie, USA, Turecka a Ukrajiny (tabuľka 13).

Tabuľka 13: Všetky platné povolenia na pobyt vydané na študijné účely podľa hlavných krajín pôvodu

Postavenie krajiny/rok	2006		2007		2008		2009		2010		2011	
	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu
1.	Izrael	98	Izrael	91	Izrael	90	Saudská Arábia	91	Saudská Arábia	92	Ukrajina	91
2.	USA	43	USA	68	Saudská Arábia	88	Izrael	81	Ukrajina	69	Saudská Arábia	74
3.	Bangladéš	29	Turecko	35	USA	75	Ukrajina	62	Turecko	69	Turecko	72
4.	Turecko	24	Saudská Arábia	27	Turecko	59	Turecko	61	Izrael	62	USA	67
5.	Čína	17	Rusko	21	Ukrajina	49	Líbya	38	Líbya	50	Izrael	62
6.	Rusko	14	Ukrajina	16	Rusko	34	USA	31	USA	37	Líbya	44
7.	Spojené štáty mexické	13	Čína	15	Palestína	23	Rusko	31	Rusko	22	Rusko	35
8.	Bulharsko	10	Spojené štáty mexické	12	Líbya	23	Čína	23	Čína	19	Gruzínsko	26
9.	Líbya	10	Irak	10	Čína	21	Palestína	17	Gruzínsko	17	Srbsko	25
10.	Saudská Arábia	10	Vietnam	10	Sudán/Srbsko	16	Srbsko	17	Mongolsko	17	Palestína	23

Zdroj: 2006 – 2007 – ÚHCP P PZ (IS ECU), 2008 – 2011 – Eurostat.

Štatistické údaje z Eurostatu obsahujú spolu „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaradíme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť. Štatistické údaje ÚHCP PPZ (IS ECU) zahŕňajú prechodný pobyt na účel štúdia, t. j. štúdium, štúdium – študent, štúdium – žiak, prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti – činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy, stáž v rámci štúdia mimo územia SR.

Obnovené a zamietnuté povolenia na prechodný pobyt na študijné účely

Doplniť obraz o tom, ako dlho zahraniční študenti – štátni príslušníci tretích krajín v SR zostávajú študovať, nám okrem údajov o dĺžke vydaných prvých povolení na pobyt na študijné účely a súhrnne všetkých povolení na pobyt, ktoré naznačujú, že sa tu zahraniční študenti nezdržiavajú krátkodobo, pomôže aj analýza obnovených a zamietnutých povolení na pobyt.

Podľa dostupných štatistík ÚHCP P PZ (tabuľka 14) počet predĺžených/obnovených¹⁹⁰ pobytov na študijné účely v sledovanom období od roku 2008 z roka na rok klesal. Najväčší pokles bol evidovaný v roku 2009, kedy klesol počet predĺžení skoro o polovicu (44 %) oproti predchádzajúcemu roku. Najviac predĺžení bolo v roku 2008 (446 predĺžení).

Zamietnutia žiadostí o obnovenie povolení na prechodný pobyt na študijné účely nedosahovali v sledovanom období veľké počty a mali relatívne konštantný vývoj. Podľa dostupných údajov za roky 2008 – 2011 sa zamietnutia žiadostí o obnovenie povolení na pobyt týkali štátnych príslušníkov z Ruska (3), Mongolska (2), Afganistanu (1), Azerbajdžanu (1), Číny (1), Indie (1), Japonska (1), Kuvajtu (1), Mexika (1), Peru (1), Srbska (1) a Ukrajiny (1).

Tabuľka 14: Obnovené/predĺžené povolenia na pobyt na študijné účely a zamietnuté žiadosti o obnovenie

Obnovené a predĺžené povolenia na pobyt/rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet obnovených (predĺžených) povolení na pobyt	428	401	446	249	218	103
Počet zamietnutých žiadostí o obnovenie povolenia na pobyt	6	12	2	2	7	4

Zdroj: ÚHCP P PZ (IS ECU)

Štatistické údaje ÚHCP PPZ (IS ECU) zahŕňajú prechodný pobyt na účel štúdia, t. j. štúdium, štúdium – študent, štúdium – žiak, prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti – činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy, stáž v rámci štúdia mimo územia SR.

¹⁹⁰ Do konca roka 2011 sa povolenia na pobyt podľa platnej legislatívy „predživovali“. S účinnosťou nového zákona o pobyte cudzincov (1. 1. 2012) sa prechodné pobyt „obnovujú“.

Zmena štatútu povolenia na pobyt z/na študijné účely

Ako je zrejmé z tabuľky 15, najčastejšie sa v sledovanom období vyskytovala zmena povolenia na pobyt z iných dôvodov na dôvody štúdia. Medzi iné dôvody spadajú napr. zamestnanie, niektoré osobitné činnosti, zlúčenie rodiny, podnikanie a i. Najčastejšou krajinou pôvodu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí si zmenili štatút povolenia na prechodný pobyt z iných dôvodov na účel štúdia, bolo Rusko, Sudán a Keňa (tabuľka 16). Ďalším najčastejším dôvodom bola zmena z rodinných dôvodov na účel štúdia, ktorá sa však vyskytovala v sledovanom období len 8-krát, a zmena z dôvodu zárobkovej činnosti na účel štúdia, ktorá sa vyskytovala len 5-krát.

Najčastejším dôvodom zmeny účelu prechodného pobytu zo štúdia na iný účel bola práve zmena účelu na zárobkovú činnosť, ku ktorej došlo od roku 2008 do roku 2011 celkom 70-krát. Zo štatistík nevyplýva, o aké štúdium išlo a či bolo toto štúdium pred zmenou aj ukončené, no daný údaj môže naznačovať aj možnosť uplatnenia sa zahraničných študentov – štátnych príslušníkov tretích krajín po štúdiu na trhu práce. Ďalším najčastejším dôvodom bola zmena prechodného pobytu udeleného na študijné účely na rodinné dôvody (43-krát) a zmena z účelu štúdia na iný dôvod (34-krát). Najčastejšou krajinou pôvodu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí zmenili účel prechodného pobytu z dôvodu štúdia na iný dôvod, bola Ukrajina, Angola, Srbsko a Chorvátsko (tabuľka 17).

Tabuľka 15: Zmena štatútu povolenia na pobyt z/na študijné účely

Zmena štatútu povolenia na pobyt/rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Celkový počet povolení - zmena povolenia z rodinných dôvodov na dôvody štúdia	:	:	0	0	5	3
Celkový počet povolení - zmena z dôvodu zárobkovej činnosti na dôvody štúdia	:	:	2	0	1	3
Celkový počet povolení - zmena z iných dôvodov na dôvody štúdia	:	:	8	7	11	3
Celkový počet povolení - zmena z dôvodu štúdia na rodinné dôvody	:	:	22	1	7	13
Celkový počet povolení - zmena z dôvodu štúdia na dôvod zárobkovej činnosti	:	:	27	11	10	22
Celkový počet povolení - zmena z dôvodu štúdia na iný dôvod	:	:	12	12	5	5

Zdroj: 2008 – 2011 – Eurostat.

: Štatistiky o zmene štatútu sa v rokoch 2006 a 2007 nevedli.

Štatistické údaje z Eurostatu obsahujú spolu „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť.

Za roky 2006 a 2007 sa ešte predmetné štatistiky o zmene štatútu nevedli.

Tabuľka 16: Zmena povolenia na pobyt z iných dôvodov na študijné účely podľa hlavných krajín pôvodu

Postavenie krajiny/rok	2008		2009		2010		2011	
	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu
1.	Sudán	3	Benin	2	Keňa	2	Južná Kórea	1
2.	Rusko	3	Ukrajina	2	Uzbekistan	2	Uzbekistan	1
3.	Mexiko	1	Sudán	1	Rusko	1	Vietnam	1
4.	Keňa	1	Irak	1	Mongolsko	1		
5.			Čína	1	Paraguaj	1		
6.					Nikaragua	1		
7.					USA	1		
8.					Líbya	1		
9.					Angola	1		

Zdroj: 2008 – 2011 – Eurostat.

Štatistiky o zmene štatútu sa v rokoch 2006 a 2007 nevedli.

Štatistické údaje z Eurostatu obsahujú spolu „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť.

Za roky 2006 a 2007 sa ešte predmetné štatistiky nevedli.

Tabuľka 17: Zmena povolenia na pobyt z dôvodu študijných účelov na iný dôvod podľa hlavných krajín

Postavenie krajiny/rok	2008		2009		2010		2011	
	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu	Názov krajiny	Spolu
1.	Ukrajina	5	Angola	3	Benin	2	Chorvátsko	2
2.	Izrael	1	Srbsko	2	Turecko	2	Srbsko	1
3.	Irak	1	Ukrajina	1	Izrael	1	Sudán	1
4.	Severná Kórea	1	Irak	1			Ukrajina	1
5.	Kolumbia	1	Jemen	1				
6.	Angola	1	Palestína	1				
7.	Srbsko	1	Azerbajdžan	1				
8.	Chorvátsko	1	Nigéria	1				
9.			Líbya	1				

Zdroj: 2008 – 2011 – Eurostat.

Štatistiky o zmene štatútu sa v rokoch 2006 a 2007 nevedeli.

Štatistické údaje z Eurostatu obsahujú spolu „štúdium“ a „iné študijné účely“. Do skupiny „štúdium“ patrí – štúdium, štúdium – študent, osobitná činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, osobitná činnosť – plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy. Medzi „iné študijné účely“ pre potreby Eurostatu zaraďujeme štúdium – žiak, osobitná činnosť – stáž v rámci štúdia mimo územia SR a osobitná činnosť – dobrovoľnícka činnosť.

Za roky 2006 a 2007 sa ešte predmetné štatistiky nevedeli.

* * *

Z uvedených štatistík sa dá konštatovať, že v sledovanom období v SR študovalo relatívne nízke percento zahraničných študentov (cudzcov). Z tohto počtu mali výrazne väčšie zastúpenie občania ČS EÚ pred štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorých počet od roku 2006 kontinuálne narastá. Avšak počet študentov z tretích krajín vykazuje relatívne konštantný vývoj, čo potvrdzujú aj štatistiky o počte vydaných povolení na pobyt na študijné účely. Pokles bol zaznamenaný len v roku 2009, čo možno pripísať ekonomickej kríze, ktorá mala vplyv aj na migračné toky. Najčastejšie prichádzali

za štúdiom na Slovensko štátni príslušníci tretích krajín z Izraela, Saudskej Arábie, USA, Turecka a Ukrajiny.

3.3 Legislatíva a prax v SR vo vzťahu k zahraničným študentom počas ich štúdia

Opatrenia zamerané na zahraničných študentov a implementované počas ich štúdia na slovenských vysokých školách majú rôzny charakter. Regulujú dĺžku pobytu, zamestnávanie a prístup k zdravotnej starostlivosti a sociálnemu zabezpečeniu zahraničných študentov a regulujú podmienky pobytu ich rodinných príslušníkov. V tejto podkapitole sa venujeme najmä legislatívnym podmienkam, ktoré upravujú práve tieto oblasti, keďže aj tieto opatrenia môžu priamo ovplyvniť záujem študentov študovať v SR a majú dopad na ich celkový počet.

3.3.1 Dĺžka pobytu a štúdia zahraničných študentov

Ako uvádza predchádzajúca kapitola, SR udeľuje zahraničným študentom niekoľko druhov prechodných pobytov. Od druhu prechodného pobytu závisí aj čas, na aký je možné pobyt po prvýkrát udeliť. Všetky druhy prechodných pobytov je možné po uplynutí platnosti prvého povolenia obnoviť, a to aj opakovane, preto nemôže nastať situácia, kedy by zahraničný študent nemohol štúdium v SR dokončiť len z dôvodu uplynutia maximálnej dĺžky povolenia na prechodný pobyt.

Prechodný pobyt na účel štúdia sa udeľuje na predpokladaný čas štúdia, najdlhšie na 6 rokov. Prvé povolenie na prechodný pobyt (ak sú splnené ostatné podmienky¹⁹¹) sa udeľuje v zásade v závislosti od dĺžky trvania študijného programu, na ktorý bol zahraničný študent prijatý. Dĺžka študijného programu má byť uvedená v potvrdení školy o prijatí na štúdium.

Povolenie na prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti sa udeľuje na čas potrebný na dosiahnutie účelu, na ktorý bolo vydané, najdlhšie na 2 roky.

V prípade študenta z tretej krajiny s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte EÚ sa pobyt udeľuje rovnako na predpokladaný čas štúdia, maximálna dĺžka prvého povolenia na pobyt je však obmedzená na 5 rokov.

¹⁹¹ Ostatné podmienky na udelenie prechodného pobytu na účel štúdia alebo osobitnej činnosti sú uvedené v kapitole 3.2.5.

Prechodný pobyt na účel štúdia, ako aj prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte EÚ, je možné opakovane obnovovať, vždy najdlhšie na 5 rokov, prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti vždy najviac na 3 roky. Žiadosť o obnovenie je potrebné podať na policajnom útvare najneskôr v posledný deň platnosti pôvodného povolenia na pobyt na úradnom tlačíve spolu s platným cestovným dokladom. Až do rozhodnutia o obnovení prechodného pobytu sa pobyt žiadateľa považuje na území SR za oprávnený.

K žiadosti je potrebné priložiť:

- jednu farebnú fotografiu tváre s rozmermi 3 x 3,5 cm,
- doklad preukazujúci účel pobytu,
- doklady preukazujúce finančné zabezpečenie pobytu a
- okrem študenta vysokej školy s povolením na prechodný pobyt na účel štúdia aj doklad preukazujúci zabezpečenie ubytovania v SR.

Uvedené doklady nesmú byť staršie ako 90 dní.

V prípade žiadosti o obnovenie prechodného pobytu na účel osobitnej činnosti je potrebné uhradiť správny poplatok 33 €, ak medzinárodná zmluva, na základe ktorej štúdium prebieha, neobsahuje ustanovenia, ktoré by od platenia správnych poplatkov študenta oslobodzovali. Žiadosti o obnovenie ostatných dvoch relevantných prechodných pobytov sú od platenia správneho poplatku oslobodené.

Účel pobytu, finančné zabezpečenie aj ubytovanie preukazuje žiadateľ rovnakým spôsobom ako pri podaní prvej žiadosti¹⁹².

O žiadosti rozhodne policajný útvar v rovnakých lehotách ako v prípade prvej žiadosti o prechodný pobyt, t. j. do 30 dní bez možnosti predĺženia tejto lehoty v prípade prechodného pobytu na účel štúdia a osobitnej činnosti a do 90 dní s možnosťou predĺžiť túto lehotu o ďalších 30 dní v prípade žiadateľa s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte EÚ.

Policajný útvar pri obnovovaní prechodného pobytu neskúma znalosti jazyka ani študijné výsledky žiadateľa. Účel pobytu posudzuje výhradne na základe potvrdenia školy, že štúdium žiadateľa naďalej trvá.

Prerušenie alebo zanechanie štúdia zahraničným študentom, ako aj jeho vylúčenie zo štúdia sa považuje za zánik účelu, na ktorý mu bol prechod-

¹⁹² Pozri kapitolu 3.2.5.

ný pobyt udelený. O týchto skutočnostiach je študent povinný informovať policajný útvar do troch dní. Zánik účelu zaväzuje policajný útvar prechodný pobyt zrušiť.

Rovnakú povinnosť hlásiť policajnému útvaru všetky skutočnosti, ktoré môžu mať vplyv na zotrvanie zahraničného študenta na území SR, má aj vysoká škola, na ktorej študuje, preto nemôže nastať skutočnosť, že by prípadné porušenie informačnej povinnosti zo strany študenta znamenalo preňho nejakú výhodu. Ak študent svoju povinnosť informovať policajný útvar zanedbá, považuje sa takéto porušenie povinnosti za priestupok, za ktorý je možné udeliť pokutu až do výšky 300 €, a zároveň je dôvodom na administratívne vyhostenie cudzinca s možnosťou uloženia zákazu vstupu na územie SR až na jeden rok. Samotné opakovanie ročníka, pokiaľ nie je spojené s prerušením štúdia alebo vylúčením zo štúdia, nepredstavuje dôvod na zrušenie pobytu a nie je ani prekážkou pre pozitívne rozhodnutie o obnovení pobytu.

Podľa údajov vysokých škôl na Slovensku¹⁹³ sa úspešnosť ukončenia štúdia zahraničnými študentmi pohybuje na úrovni 80 – 95 % v prípade vysokoškolského štúdia 1. a 2. stupňa a 95 – 100 % v prípade vysokoškolského štúdia 3. stupňa. O niečo nižšiu úspešnosť dosahujú zahraniční študenti pri štúdiu študijných programov technického zamerania, ktoré úspešne absolvuje 70 – 80 % študentov bakalárskeho a inžinierskeho študijného programu a 80 – 90 % študentov doktorandského študijného programu.

Z nižšie uvedenej tabuľky 18 je možné určiť počty všetkých cudzincov (občanov EÚ, EHP a tretích krajín), ktorí ukončili jednotlivé stupne štúdia na vysokých školách v SR v dennej forme v 1. aj 2. stupni vysokoškolského štúdia. Počty zahraničných absolventov majú v takmer každom roku stúpajúcu tendenciu, pričom v každom roku ukončilo štúdium v 1. a 2. stupni vysokoškolského štúdia viac študentov ako doktorandov v 3. stupni vysokoškolského štúdia. Štatistiky taktiež poukazujú na skutočnosť, že zahraniční študenti (aj štátni príslušníci tretích krajín) študujú najmä dlhodobo a ukončujú svoje vzdelanie na Slovensku. To podporujú aj štatistiky o platných povoleniach vydaných na študijné účely podľa dĺžky trvania a štatistiky o ich predĺženiach (pozri tabuľka 12 a 14).

¹⁹³ Zdroj: Dotazníkový prieskum spracovateľov.

Tabuľka 18: Počet zahraničných študentov, ktorí ukončili štúdium v dennej forme v jednotlivých rokoch

Rok	2006		2007		2008		2009		2010		2011	
Stupeň vysokoškolského štúdia	1. a 2.	3.	1. a 2.	3.	1. a 2.	3.	1. a 2.	3.	1. a 2.	3.	1. a 2.	3.
Počet zahraničných študentov	308	17	308	26	469	19	589	21	711	25	683	27

Zdroj: ÚIPŠ¹⁹⁴.

Štatistiky týkajúce sa zahraničných študentov, ktorí úspešne ukončili štúdium v externej forme, však nie sú k dispozícii. Taktiež nie sú k dispozícii počty študentov, ktorí po absolvovaní jazykovej prípravy na Ústave jazykovej a odbornej prípravy zahraničných študentov začali študovať na niektorej vysokej škole v SR.

3.3.2 Zárobková činnosť a podmienky sociálneho zabezpečenia zahraničných študentov

Možnosti zamestnať sa popri štúdiu, prípadne aj podnikáť, môžu predstavovať pre zahraničných študentov jeden z motivujúcich faktorov pre výber krajiny štúdia. Oprávnenie vstupovať na trh práce či podnikáť je v SR definované druhom prechodného pobytu, ktorý bol zahraničnému študentovi udelený.

Prechodný pobyt na účel štúdia, osobitnej činnosti i prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte EÚ, umožňuje jeho držiteľom popri štúdiu aj vstupovať do pracovnoprávneho vzťahu. Podmienky, za akých môže študent do pracovnoprávneho vzťahu vstúpiť, upravuje zákon o službách zamestnanosti. Ako uvádza podkapitola 3.1, tento právny predpis bol však prijatý ešte počas účinnosti predchádzajúcej právnej úpravy zákona o pobyte cudzincov (zákon č. 48/2002 Z. z.) a v platnom znení nereaguje úplne na novú právnu úpravu pobytu cudzincov. Preto sa v blízkej dobe očakáva jeho novela, ktorá by mala tieto nedostatky odstrániť.

Vo všeobecnosti platí, že cudzí štátny príslušník môže vstupovať do pracovnoprávnych vzťahov len na základe povolenia na zamestnanie, ktoré vydá príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny po preskúmaní situácie na trhu práce (ak nie je možné voľné pracovné miesto obsadiť uchádzačom o zamestnanie vedeným v evidencii uchádzačov o zamestnanie alebo záujemcom z inej členskej krajiny EÚ).

V prípade zahraničných študentov, ktorým bol udelený prechodný pobyt na účel štúdia, platí výnimka, podľa ktorej sa u nich povolenie na zamestnanie nevyžaduje, ak ich zamestnanie na území SR nepresiahne 10 hodín za týždeň, alebo tomu zodpovedajúci počet dní alebo mesiacov za rok. Ak má zahraničný študent v úmysle pracovať nad rámec uvedeného limitu, je povinný žiadať o povolenie na zamestnanie. V takom prípade však status študenta preňho pri rozhodovaní o udelení povolenia na zamestnanie nepredstavuje žiadnu výhodu.

Zahranční študenti, ktorým bol udelený prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti, ktorou je činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EÚ, alebo plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy, nepotrebujú povolenie na zamestnanie iba v prípade, že to ustanovuje konkrétna medzinárodná zmluva, na základe ktorej študijný program v SR absolvujú. Medzinárodná zmluva tiež môže obsahovať záväzok udeliť povolenie na zamestnanie bez skúmania situácie na trhu práce. V takomto prípade je síce študent povinný o povolenie na zamestnanie žiadať, ale v prípade, že si zamestnávateľa nájde, bude mu povolenie udelené.¹⁹⁵ Rovnako to platí v prípade študenta do veku 26 rokov, ktorý je zamestnávaný príležitostnými a časovo obmedzenými prácami v rámci výmeny medzi školami alebo v rámci programov pre mládež, ktorých sa SR zúčastňuje.

V prípade poslednej skupiny zahraničných študentov, ktorými sa v tejto štúdiu zaoberáme, t. j. študentmi s povolením na prechodný pobyt osoby, ktorá má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte EÚ, sa povolenie na zamestnanie nevyžaduje¹⁹⁶.

Ak zahraničný študent povolenie na zamestnanie potrebuje, môže oň požiadať úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, príslušný podľa miesta budúceho výkonu práce. O povolenie na zamestnanie je možné žiadať z domovskej krajiny aj z územia SR, a to buď osobne, alebo prostredníctvom budúceho zamestnávateľa. Žiadosť je potrebné podať na úradnom tlačive, pričom musí obsahovať prísľub budúceho zamestnávateľa, že žiadateľa zamestná.

194 Zdroj: ÚIPŠ <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka-vysoke-skoly>.

195 Viac informácií o medzinárodných zmluvách sa dočítate v podkapitole 4.1.

196 Informácia z MPSVR SR.

K žiadosti je potrebné doložiť fotokópiu cestovného dokladu, doklady o vzdelaní a, v prípade, že žiadateľ nepodáva žiadosť osobne, aj splnomocnenie pre budúceho zamestnávateľa s úradne osvedčeným podpisom žiadateľa. Žiadosť sa podáva v slovenskom jazyku a do slovenského jazyka musia byť preložené aj všetky sprievodné doklady. Žiadosť musí obsahovať aj prísľub zamestnávateľa o zamestnaní po udelení povolenia na zamestnanie. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny môže od žiadateľa vyžadovať doloženie ďalších dokladov, ako napríklad výpis z obchodného registra budúceho zamestnávateľa, alebo doklady, ktorých doloženie vyžaduje medzinárodná zmluva, na základe ktorej žiadateľ o vydanie povolenia na zamestnanie žiada.

Povolenie na zamestnanie vydá úrad do 30 dní odo dňa podania žiadosti na dobu trvania zamestnania, najviac však na dva roky. Povolenie na zamestnanie môže byť opakovane predĺžené, vždy najviac na dva roky za predpokladu, že zamestnanie sa bude vykonávať u toho istého zamestnávateľa a že bola písomná žiadosť vrátane prísľubu zamestnávateľa podaná najneskôr 30 dní pred skončením platnosti pôvodného povolenia.

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorému bol udelený prechodný pobyt na účel štúdia, alebo z dôvodu, že je osobou, ktorá má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte EÚ, môže počas svojho pobytu v SR podnikáť za rovnakých podmienok ako štátni občania SR. Zahraniční študenti z tretích krajín, ktorým bol udelený prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti, podnikáť nemôžu. Keďže oblasti podnikania zahraničných študentov sa v SR štatisticky nesledujú, nedá sa uviesť, koľko zahraničných študentov v SR počas svojho štúdia podniká. Z toho dôvodu sa nedá určiť ani dopad zahraničných študentov na tvorbu HDP.

Ak zahraničný študent v SR podniká alebo je zamestnaný, má rovnaké práva a povinnosti ako štátni občania SR. Uplatňuje sa na neho zásada rovnakého zaobchádzania v pracovnoprávných vzťahoch, ktorú v SR garantuje osobitný zákon. Je ním zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov, ktorý spolu so Zákonníkom práce¹⁹⁷ garantujú dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania, ktorá spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia. Za porušenie zásady rovnakého zaobchádzania sa však nepovažuje uplatňo-

¹⁹⁷ Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

vanie rozdielnych podmienok pre vstup a zdržiavanie sa štátnych príslušníkov tretích krajín na území SR.

Na základe povinného alebo dobrovoľného sociálneho poistenia má rovnaký prístup k dávkam nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia, úrazového poistenia, garančného poistenia i poistenia v nezamestnanosti ako slovenskí štátni občania.

Prístup k zdravotnej starostlivosti v SR je zabezpečený prostredníctvom zdravotného poistenia. Zdravotné poistenie môže byť povinné verejné, pri ktorom štát garantuje prístup k bezplatnej zdravotnej starostlivosti v rozsahu stanovenom zákonom, alebo individuálne (komerčné) zdravotné poistenie, na základe ktorého sa poistencom garantuje zdravotná starostlivosť v rozsahu určenom v zmluve medzi poistencom a poisťovňou.¹⁹⁸ Vo všeobecnosti platí, že prístup k verejnému zdravotnému poisteniu majú len zahraniční študenti, ktorí študujú v SR študijný program na základe medzinárodnej zmluvy¹⁹⁹. Plateľom poistného je v tomto prípade štát. Ostatní študenti sú povinní uzatvoriť komerčné zdravotné poistenie do troch dní odo dňa prevzatia dokladu o pobyte. V prípade, že sa zahraničný študent v SR zamestná alebo začne podnikáť, stane sa povinne verejne zdravotne poistenou osobou a je povinný platiť odvody na zdravotné poistenie.

Zahraniční študenti majú počas štúdia na Slovensku rovnaké podmienky prístupu k sociálnym službám, pomoci v hmotnej núdzi, ako aj väčšine štátnych sociálnych dávok ako štátni občania SR. Poskytovanie sociálnych štipendií²⁰⁰ sa však viaže na trvalý pobyt študenta v SR.

Štatistické údaje týkajúce sa počtu zahraničných študentov, ktorí počas štúdia vykonávajú zárobkovú činnosť, alebo sektorov ekonomiky, v ktorých sa najčastejšie zamestnávajú, nie sú k dispozícii.

¹⁹⁸ Neodkladná zdravotná starostlivosť, ktorou sa podľa § 2 ods. 3 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov rozumie zdravotná starostlivosť poskytovaná osobe pri náhlej zmene jej zdravotného stavu, ktorá bezprostredne ohrozuje jej život alebo niektorú zo základných životných funkcií, bez rýchleho poskytnutia zdravotnej starostlivosti môže vážne ohroziť jej zdravie, spôsobuje jej náhlu a neznesiteľnú bolesť alebo spôsobuje náhle zmeny jej správania a konania, pod ktorých vplyvom bezprostredne ohrozuje seba alebo svoje okolie, je garantovaná všetkým, bez ohľadu na zdravotné poistenie.

¹⁹⁹ Zoznam krajín, s ktorými má SR uzatvorenú bilaterálnu zmluvu, ktorá garantuje zahraničným študentom prístup k verejnému zdravotnému poisteniu, je uvedený v podkapitole 4.1.

²⁰⁰ Sociálne štipendia sú udeľované študentom vysokých škôl a ich výška závisí od príjmu rodinných príslušníkov.

3.3.3 Podmienky vstupu a pobytu rodinných príslušníkov zahraničných študentov

Podľa zákona o pobyte cudzincov sa za rodinných príslušníkov zahraničného študenta považuje len rodina v najužšom slova zmysle, a to konkrétne:

- manžel/manželka, ak manželia majú najmenej 18 rokov;
- slobodné dieťa mladšie ako 18 rokov štátneho príslušníka tretej krajiny a jeho manžela/manželky;
- jeho slobodné dieťa mladšie ako 18 rokov;
- slobodné dieťa jeho manžela/manželky mladšie ako 18 rokov;
- jeho nezaopatrené slobodné dieťa staršie ako 18 rokov alebo nezaopatrené slobodné dieťa staršie ako 18 rokov jeho manžela/manželky, ktoré sa o seba nedokáže postarať z dôvodu dlhodobého nepriaznivého zdravotného stavu;
- jeho rodič alebo rodič jeho manžela/manželky, ktorý je odkázaný na jeho starostlivosť, a v krajine, odkiaľ prichádza, nepožíva náležitú rodinnú podporu. Toto ustanovenie sa nevzťahuje na študentov s povolením na prechodný pobyt na účel štúdia, ale iba na študentov s prechodným pobytom na účel osobitnej činnosti a študentov, ktorí majú povolený prechodný pobyt na Slovensku ako osoby s priznaným postavením osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte EÚ.

Títo rodinní príslušníci zahraničného študenta majú možnosť požiadať na Slovensku o prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny. Postup podávania žiadosti je rovnaký ako v prípade iných druhov prechodného pobytu. Rodinný príslušník zahraničného študenta môže podať žiadosť o prechodný pobyt spolu so študentom, alebo aj kedykoľvek počas platnosti prechodného pobytu študenta, s ktorým plánuje zlúčiť rodinu. Ak sa žiadosti podávajú naraz, policajný útvár konanie o prechodnom pobyte rodinného príslušníka preruší a rozhodnutie vydá až po tom, čo bolo rozhodnuté o prechodnom pobyte zahraničného študenta. Žiadosť je možné podať na ZÚ SR v zahraničí, alebo na príslušnom policajnom útvere v SR, pokiaľ sa rodinný príslušník študenta na Slovensku zdržiava oprávnené. Je však potrebné brať do úvahy, že prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny vydáva policajný útvár v štandardnej lehote, teda do 90 dní odo dňa podania úplnej žiadosti, pričom táto lehota môže byť v obzvlášť zložitých prípadoch predĺžená o ďalších 30 dní. Prechodný pobyt preto nemusí byť udelený v lehote, v ktorej sa rodinný príslušník zahraničného študenta v SR oprávnené zdržiava (napr. víza sú vydávané najviac na 90 dní) a takýto žiadateľ bude musieť schengenský priestor opustiť.

K žiadosti o prechodný pobyt je potrebné predložiť platný cestovný doklad, 2 fotografie s rozmermi 3 x 3,5 cm zobrazujúce aktuálnu podobu, potvrdenie o zaplatení správneho poplatku 132,50 € a nasledujúce doklady, nie staršie ako 90 dní, ktoré preukazujú:

- účel pobytu,
- bezúhonnosť (nemusí preukazovať maloleté dieťa do 14 rokov),
- finančné zabezpečenie pobytu,
- zabezpečenie ubytovania a
- v prípade maloletého dieťaťa aj písomný súhlas rodiča, ktorému toto dieťa nebolo zverené do osobnej starostlivosti a ktorý má právo sa s ním stretávať, s udelením prechodného pobytu na území SR.

Účel pobytu preukazuje žiadateľ matričným dokladom. Ak ide o slobodné dieťa mladšie ako 18 rokov, o dieťa mladšie ako 18 rokov zverené do osobnej starostlivosti štátneho príslušníka tretej krajiny, nezaopatrené dieťa alebo rodiča odkázaného na starostlivosť štátneho príslušníka tretej krajiny aj dokladom potvrdzujúcim túto skutočnosť.

Svoju **bezúhonnosť** žiadateľ preukazuje výpisom z registra trestov štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, a štátu, v ktorom sa v posledných troch rokoch zdržiaval viac ako 90 dní počas šiestich po sebe nasledujúcich mesiacov. V prípade, že sa takýto doklad v príslušnom štáte nevydáva, postupuje sa rovnako ako pri preukazovaní bezúhonnosti pri žiadosti o iný druh prechodného pobytu. Aj v tomto prípade musí doklad o bezúhonnosti preukazovať bezúhonnosť na celom území štátu, ktorý tento doklad vydal.

Finančné zabezpečenie je možné preukázať čestným vyhlásením študenta, s ktorým sa žiadateľ zlučuje, že mu poskytne finančné a hmotné zabezpečenie počas jeho pobytu na území SR spolu s pracovnou zmluvou, potvrdením zamestnávateľa o výške vyplácanej mzdy alebo výpisom z osobného účtu vedeného v banke na meno zahraničného študenta. Finančné zabezpečenie je potrebné preukázať vo výške životného minima²⁰¹ na každý mesiac pobytu. Ak má plánovaná dĺžka pobytu presiahnuť jeden rok, finančné zabezpečenie musí preukázať vo výške 12-násobku životného minima. Ak je žiadateľom maloleté dieťa, preukazuje finančné zabezpečenie v polovičnej výške.

Doklad o zabezpečení ubytovania musí preukazovať, že žiadateľ má zabezpečené ubytovanie u študenta, s ktorým žiada o zlúčenie rodiny.

²⁰¹ Sumy životného minima sa menia každoročne k 1. júlu kalendárneho roka. K 1. júlu 2012 predstavuje suma životného minima 194,58 € na mesiac.

V prípade udelenia prechodného pobytu je štátny príslušník tretej krajiny ďalej povinný, tak ako v ostaných prípadoch, kedy sa udeľuje prechodný pobyt, odovzdať policajnému útvaru do 30 dní odo dňa prevzatia dokladu o pobyte lekársky posudok potvrdzujúci, že netrpí chorobou, ktorá ohrozuje verejné zdravie, ktorý nesmie byť starší ako 30 dní. V rovnakej lehote je povinný odovzdať doklad o zdravotnom poistení potvrdzujúci, že je zdravotne poistený na území SR, alebo že má poistenú úhradu liečebných nákladov na území SR.

Prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny sa udeľuje v závislosti od dĺžky prechodného pobytu študenta, s ktorým sa žiadateľ zlučuje, najviac na 5 rokov. Po uplynutí platnosti pôvodného povolenia je toto povolenie možné obnoviť až na 5 rokov, ak predpokladaný pobyt bude najmenej 5 rokov.

Podmienky, za akých môže rodinný príslušník zahraničného študenta s povolením na prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny vstúpiť do pracovno-právneho vzťahu, upravuje zákon o službách zamestnanosti. Nekonzistentnosť právnej úpravy po prijatí nového zákona o pobyte cudzincov, účinného od 1. januára 2012, sa najviac prejavila práve v kategórii rodinných príslušníkov zahraničných študentov. Nový zákon o pobyte cudzincov totiž prestal regulovať prístup na trh práce pre jednotlivé druhy pobytov, čo spôsobilo, že v súčasnej dobe majú prístup na trh práce všetci štátni príslušníci tretích krajín s prechodným pobytom na účel zlúčenia rodiny, pričom sa u nich nevyžaduje ani povolenie na zamestnanie. Pôvodná právna úprava osobám, ktoré mali povolenie na prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny so študentom, prístup na trh práce vôbec neumožňovala. Je preto možné predpokladať, že prijatím pripravovanej novely zákona o službách zamestnanosti sa podmienky zamestnávania rodinných príslušníkov zahraničných študentov výrazným spôsobom zmenia.

Možnosť podnikat' na území SR priznáva právna úprava iba manželovi/manželke zahraničného študenta, čo logicky vyplýva z definície ostatných dospelých rodinných príslušníkov, pri ktorých je práve odkázanosť, resp. neschopnosť zabezpečiť si životné podmienky v domovskej krajine vlastným pričinením, dôvodom na udelenie prechodného pobytu na Slovensku.

Možnosť študovať je na Slovensku garantovaná cudzím štátnym príslušníkom bez ohľadu na účel prechodného pobytu, ktorý im bol udelený.

Prístup k zdravotnej starostlivosti je rodinným príslušníkom zahraničných študentov garantovaný na základe komerčného zdravotného poistenia, ktoré je povinný uzavrieť každý cudzinec z tretej krajiny do troch dní odo dňa prevzatia dokladu o pobyte.

Pri posudzovaní pridelenia sociálnych služieb, priznania pomoci v hmotnej núdzi, ako aj väčšiny štátnych sociálnych dávok nekladie SR dôraz na štátnu príslušnosť žiadateľa. Rodinní príslušníci zahraničných študentov majú preto prístup k tejto forme pomoci za rovnakých podmienok ako občania SR.

Z pohľadu podmienok vstupu a pobytu rodinných príslušníkov zahraničných študentov v SR nepovažujeme možnosť sprevádzať zahraničného študenta jeho rodinným príslušníkom za hlavnú motiváciu jeho záujmu študovať práve na Slovensku. Súvisí to najmä so skutočnosťou, že náklady na štúdium a pobyt v SR sú v komparácii s možnosťami zárobku zahraničného študenta pomerne vysoké. Vysoké školy totiž poskytujú bezplatné štúdium v inom ako slovenskom jazyku len výnimočne a študijné programy v cudzích jazykoch sú relatívne drahé. Výška prípadného štipendia postačuje len na pokrytie životných nákladov študenta.

Kedže SR sleduje v rámci svojich štatistík o vydaných alebo zamietnutých povoleniach na pobyt na účel zlúčenia rodiny len celkový počet vydaných alebo zamietnutých povolení, nie je možné určiť ani druh pobytu, ani účel prechodného pobytu osoby, s ktorou sa chce žiadateľ zlúčiť. Rovnako nie je možné určiť ani rodinný vzťah žiadateľa k jeho rodinnému príslušníkovi s udeleným pobytom na Slovensku. Z uvedených dôvodov nemá SR k dispozícii údaje o počtoch a demografických kategóriách rodinných príslušníkov zahraničných študentov.

3.4 Legislatíva a prax v SR vo vzťahu k zahraničným študentom po ukončení ich štúdia

Táto podkapitola analyzuje opatrenia zamerané na zahraničných študentov po ukončení ich štúdia a venuje sa možnostiam ich zotrvania na území SR, ako aj možnému zneužívaniu povolení na pobyt určených pre zahraničných študentov.

3.4.1 Možnosti zotrvania zahraničného študenta na území SR po ukončení štúdia

Prechodný pobyt na účel štúdia, prípadne osobitnej činnosti (ktorou je štúdium na základe medzinárodnej zmluvy, alebo programu vlády SR alebo programu EÚ) sa udeľuje na predpokladaný čas štúdia. Ukončenie štúdia (pred uplynutím platnosti povolenia na prechodný pobyt) sa považuje za pominutie účelu prechodného pobytu, čo je dôvodom na zrušenie pre-

chodného pobytu policajným útvarom. Štátny príslušník tretej krajiny je povinný vycestovať z územia SR najneskôr v posledný deň oprávneného pobytu a v prípade zrušenia prechodného pobytu do 30 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o zrušení prechodného pobytu, pokiaľ nie je oprávnený zdržiavať sa na území SR z iného dôvodu (napr. požiadal o zmenu druhu alebo účelu pobytu).

SR v súčasnej dobe neumožňuje študentom z tretích krajín zostať po ukončení štúdia na svojom území a pokúsiť sa hľadať si zamestnanie. Jedinou možnosťou pre zahraničného študenta je pokúsiť sa získať povolenie na zamestnanie už počas štúdia a po ukončení štúdia požiadať o zmenu účelu prechodného pobytu zo štúdia alebo osobitnej činnosti na účel zamestnania.

Súvisí to najmä s dvomi okolnosťami. V prvom rade, SR nebola nútená v minulosti saturovať potreby trhu práce²⁰² zahraničnými pracovníkmi, čo vyplynulo z vysokej miery nezamestnanosti. Druhá okolnosť súvisí s relatívne nízkym záujmom zahraničných študentov študovať v SR. Zahraniční študenti z tretích krajín, ktorí trávili celé štúdium na Slovensku, boli takmer výhradne študenti študujúci programy v rámci oficiálnej rozvojovej pomoci. SR preto nemala záujem, aby títo študenti zostávali pracovať na Slovensku, ale naopak, získané vedomosti prakticky uplatňovali v domovských krajinách.

Až prijatím dokumentu Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020²⁰³, ktorý schválila vláda SR 31. augusta 2011, začala SR cieľavedome prijímať opatrenia na podporu „*prijímania ekonomických migrantov, zamestnávania migrantov z tretích krajín v súlade s potrebami národného hospodárstva a trhu práce s dôrazom na prijímanie a zamestnávanie vysokokvalifikovaných zamestnancov, vedeckých pracovníkov a ďalších kvalifikovaných migrantov*“²⁰⁴. Ako sa uvádza v podkapitole 2.2.2, na tento dokument nadviazal programový dokument MPSVR SR Akčný plán migračnej politiky v podmienkach Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na roky 2012 – 2013, ktorý predpokladá, ako jedno z opatrení, do 31. decembra 2012 prijatie novely zákona o službách zamestnanosti, ktorá by umožňovala zahraničným študentom, ktorí úspešne ukončili štúdium na strednej alebo vysokej škole, po ukončení štúdia zostať v SR po dobu 3 mesiacov a hľadať si zamestnanie. Podľa informácií MPSVR SR navrhuje ministerstvo v rámci novely zákona o službách zamestnanosti ustanovenie: „*povolenie na zamest-*

nanie sa nevyžaduje u štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý úspešne absolvoval štúdium na strednej škole alebo štúdium na vysokej škole na území Slovenskej republiky“. Účinnosť novely zákona (§ 22 ods. 9, nové písmeno) spolu s novelou zákona o pobyte cudzincov sa predpokladá od 1. mája 2013.

Povolenie na prechodný pobyt na účel štúdia umožňuje však študentovi počas platnosti pobytu podnikáť. Ak zahraničný študent plánuje po ukončení štúdia začať na Slovensku podnikáť, resp. pokračovať v podnikateľskej činnosti, ktorú začal vykonávať už počas štúdia, musí požiadať policajný útvar najneskôr do posledného dňa platnosti pôvodného povolenia na prechodný pobyt o zmenu účelu prechodného pobytu na účel podnikania. Okrem účelu pobytu, ktorý je potrebné preukázať podnikateľským zámerom, alebo dokladom preukazujúcim oprávnenie podnikáť na území SR, zabezpečenia ubytovania a finančného zabezpečenia pobytu je žiadateľ povinný preukázať aj finančné zabezpečenie podnikateľskej činnosti, ktorého výška závisí od druhu zamýšľanej podnikateľskej činnosti. Ak podniká alebo plánuje podnikáť ako fyzická osoba (napr. živnostenské podnikanie), preukazuje žiadateľ finančné zabezpečenie v sume najmenej 20-násobku sumy životného minima (od 1. júla 2012 je to 3 891,60 €). Ak žiadateľ koná alebo plánuje konať v mene právnickej osoby alebo družstva, preukazuje finančné zabezpečenie podnikateľskej sumy minimálne vo výške 100-násobku sumy životného minima (od 1. júla 2012 je to 19 458 €). Finančné zabezpečenie podnikateľskej činnosti je pritom potrebné preukázať výpisom z podnikateľského účtu zriadeného na účel podnikania.

O žiadosti o udelenie prechodného pobytu na účel podnikania rozhodne policajný útvar do 90 dní odo dňa podania úplnej žiadosti. Počas tejto lehoty sa pobyt žiadateľa v SR považuje za oprávnený. Prechodný pobyt na účel podnikania sa vydáva na predpokladaný čas podnikania, najviac na tri roky. Po uplynutí platnosti pôvodného povolenia môže byť prechodný pobyt opakovane obnovovaný, vždy najdlhšie na 3 roky. Avšak je potrebné zdôrazniť, že pri obnovení prechodného pobytu na účel podnikania je štátny príslušník tretej krajiny povinný k žiadosti o obnovenie tohto pobytu preukázať zdanený príjem z tohto podnikania za predchádzajúce zdaňovacie obdobie minimálne vo výške 20-násobku životného minima; ak nepodnikal celé predchádzajúce zdaňovacie obdobie, je povinný preukázať zdanený príjem vo výške dvojnásobku životného minima za každý mesiac pobytu v predchádzajúcom období.

Zmena prechodného pobytu študenta na prechodný pobyt držiteľa modrej karty EÚ alebo prechodný pobyt na účel výskumu a vývoja v súlade so smernicou Rady 2005/71/ES je teoreticky možná, ale prakticky neprichádza.

²⁰² Výnimkou bolo obdobie v roku 2008 pred príchodom globálnej finančnej a ekonomickej krízy, počas ktorého zamestnávateľia na pracovnom trhu nenachádzali dostatočne veľkú ponuku pracovnej sily vo vybraných profesiách.

²⁰³ Dostupné na http://www.employment.gov.sk/migracna_politika.pdf (citované 17. 7. 2012).

²⁰⁴ Dokument je zverejnený v slovenskom jazyku na <http://www.employment.gov.sk/integracia-cudzincov-dokumenty.html> (citované 17. 7. 2012).

dza do úvahy v prípade zahraničných študentov, ktorí potrebné vzdelanie dosiahli počas štúdia v SR. Potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré je potrebné doložiť k žiadosti o modrú kartu EÚ, je možné získať len na základe dokladu potvrdzujúceho vyššiu odbornú kvalifikáciu zodpovedajúcu požiadavkám na výkon vysokokvalifikovaného zamestnania. V čase, kedy študent vysokej školy na Slovensku tento doklad získa, už prestáva byť študentom a končí oprávnenosť jeho pobytu v SR.

Podobne to platí aj o dohode o hostovaní ako podklade na získanie prechodného pobytu na účel výskumu a vývoja.

3.4.1.1 Iniciatívy zamerané na využitie kvalifikácie zahraničných absolventov vysokých škôl pre potreby trhu práce na Slovensku

V SR sa za ostatné obdobie rozvinulo viacero odborných a politických diskusií a analýz, ktoré poukazujú na nevyhnutnosť spojenia a vytvorenia súladu medzi potrebami trhu práce a zručnosťami a odbornou spôsobilosťou absolventov vysokých škôl na Slovensku. Z uvedeného dôvodu je dlhodobým zámerom MŠVVaŠ SR v tomto smere „iniciovať projekty, ktorých cieľom bude zavedenie pravidelného dialógu medzi zamestnávateľmi a vysokými školami s cieľom inovovania obsahu študijných programov, najmä k úprave bakalárskych študijných programov tak, aby ich absolventi boli plnohodnotne pripravení na uplatnenie na trhu práce“²⁰⁵. Tieto iniciatívy na národnej úrovni, ako aj individuálne kroky jednotlivých vysokých škôl v SR v tomto smere sú zamerané všeobecne na všetkých študentov – absolventov a v súčasnosti neexistuje zatiaľ žiadna takáto aktivita, ktorá by bola cieľená výlučne na zahraničných študentov (aj vzhľadom na ich nízky percentuálny podiel na vysokých školách). Do budúcnosti sa však dá predpokladať, že v súvislosti s vypracovaním národnej politiky zameranej na aktívnu podporu prijímania ekonomických migrantov z tretích krajín v súlade s potrebami hospodárstva a trhu práce, s dôrazom na prijímanie vysokokvalifikovaných zamestnancov, vedeckých pracovníkov a ďalších kvalifikovaných migrantov bude aj zahrnutie zahraničných študentov súčasťou takejto politiky a dôjde k zmene legislatívy tak, aby bolo zahraničným študentom, ktorí v SR študovali a nadobudli kvalifikáciu, umožnené tu aj zotrvať a prispieť tak k ekonomickému rastu krajiny.

205 Dlhodobý zámer vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl do roku 2014, dostupné na <http://www.minedu.sk/data/USERDATA/VysokeSkolstvo/Dlhodoby%20zamer/dlhzamer2010.rtf> (citované 28. 7. 2012).

3.4.1.2 Štatistiky o zotrvaní zahraničných študentov na území SR po ukončení štúdia

SR aktuálne nevedie štatistiku, z ktorej by bolo možné určiť, či zahraničný zamestnanec žiadajúci o povolenie na zamestnanie študoval pred podaním žiadosti na Slovensku, a teda sa ťažko určuje, koľko absolventov vysokej školy v SR reálne zotrvalo v SR aj po získaní diplomu a vstúpilo na pracovný trh. K dispozícii sú len údaje o zmene povolenia na pobyt z účelu štúdia na účel zárobkovej činnosti alebo iný účel²⁰⁶, pričom zmena povolenia z pobytu vydaného na študijné účely na pobyt vydaný na účel zárobkovej činnosti sa vyskytuje najčastejšie (tabuľka 15).

Tabuľka 18 uvedená v podkapitole 3.3.1 poukazuje na to, že priemerne počty zahraničných absolventov (cudzincov – občanov EÚ, EHP a tretích krajín), ktorí ukončili jednotlivé stupne štúdia na vysokých školách v SR v dennej forme v 1. aj 2. stupni vysokoškolského štúdia, majú stúpajúcu tendenciu. Viac absolventov bolo na 1. a 2. stupni vysokoškolského štúdia ako na 3., doktorandskom stupni. Štatistiky taktiež poukazujú na skutočnosť, že zahraniční študenti (aj štátni príslušníci tretích krajín) študujú najmä dlhodobo a ukončujú svoje vzdelanie na Slovensku. To podporujú aj štatistiky týkajúce sa platných povolení vydaných na študijné účely podľa dĺžky trvania a štatistiky o ich predĺženiach (pozri tabuľka 12 a 14), ktoré poukazujú na to, že sa zahraniční študenti v SR zdržiavajú najčastejšie dlhšie ako jeden rok. Celková dĺžka pobytu, ktorá by zahŕňala štúdium aj obdobie po skončení štúdia, sa však nesleduje. Rovnako nie je možné samostatne vyhodnotiť dĺžku pobytu zahraničného študenta na Slovensku po ukončení štúdia na vysokej škole.

3.4.2 Zneužívanie povolení na pobyt určených pre zahraničných študentov

Pri odhaľovaní a prevencii možného zneužívania povolení na prechodný pobyt udeľovaných zahraničným študentom spolupôsobí niekoľko orgánov. V prvom rade je to ÚHCP P PZ ako kľúčový orgán v oblasti pobytu cudzincov, do ktorého pôsobnosti patrí okrem rozhodovania o udelení povolenia na prechodný pobyt aj vydávanie dokladov pre cudzincov, evidencia a kontrola pobytu, ako aj rozhodovanie o priestupkoch a správnych deliktach na úseku pobytu cudzincov a ukladanie sankcií vrátane administratívneho vyhostenia.

206 Zahŕňa všetky účely pobytov okrem zárobkovej činnosti a rodinných dôvodov.

Informácie z prostredia ÚHCP P PZ²⁰⁷ označujú za najčastejší problém zahraničných študentov neoprávnený pobyt na území SR spôsobený neskorým podaním žiadosti o predĺženie povolenia na prechodný pobyt, prípadne nevycestovaním z územia SR po uplynutí platnosti povolenia na prechodný pobyt. V minulosti sa ako problematické javilo štúdium na jazykových školách, práve tento typ štúdia bol zneužívaný na nelegálnu imigráciu. V súčasnej dobe akceptuje ÚHCP P PZ na účely získania povolenia na prechodný pobyt na účel štúdia len potvrdenia o prijatí na štúdium jazyka z jazykových škôl akreditovaných MŠVVaŠ SR²⁰⁸. ÚHCP P PZ tiež poukázal na možné zneužívanie prechodného pobytu na účel štúdia štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorých primárnym cieľom je na území SR podnikáť. Legislatíva SR totiž umožňuje zahraničným študentom popri štúdiu podnikáť bez nutnosti získať osobitné povolenie na prechodný pobyt. Získanie povolenia na prechodný pobyt na účel štúdia je neporovnateľne menej administratívne náročné ako získanie povolenia na prechodný pobyt na účel podnikania.²⁰⁹

Dôležitú úlohu v oblasti detekcie možného zneužívania povolení na pobyt zohrávajú samotné vysoké školy, a to jednak povinnosťou spolupracovať s príslušnými policajnými útvarmi hlásením o prerušení štúdia, zanechaní štúdia, ukončení štúdia či vylúčení zahraničného študenta zo štúdia, jednak svojím oprávnením posudzovať kvalifikáciu zahraničného študenta uchádzajúceho sa o štúdium v SR.

Oslovené vysoké školy²¹⁰, ktoré zahraničných študentov na štúdium svojich programov prijímajú, sa podľa vyjadrení s problémom zneužívania tohto druhu pobytu prakticky nestretajú. V relevantnom období označili len dva prípady, ktoré nasvedčovali zneužitiu štatútu študenta na nelegálnu migráciu. V prvom prípade študent z Afganistanu po zápise na štúdium prestal školu navštevovať, pričom sa dá predpokladať, že zneužil povolenie na prechodný pobyt na účel štúdia v SR na nelegálnu migráciu do inej krajiny EÚ. V druhom prípade sa študent z Iránu pokúsil prihlásiť na štúdium na vysokej škole na základe falošných dokladov o vzdelaní.

Úloha MŠVVaŠ SR (v niektorých prípadoch aj jemu podriadených orgánov štátnej správy) v oblasti odhaľovania, no najmä predchádzania zneužívaniu statusu zahraničného študenta pozostáva z uznávania kvalifikácie zahraničných študentov, v osobitných prípadoch aj z udeľovania/odnímania akreditácií jednotlivým študijným programom, ktorých sa zahraniční študenti

207 Keďže štatistické údaje, z ktorých by bolo možné posúdiť rozsah a spôsob zneužívania povolení na pobyt na študijné účely na nelegálnu imigráciu do krajín EÚ nie sú k dispozícii, spracovatelia tejto štúdie uskutočnili riadený rozhovor s predstaviteľmi ÚHCP P PZ.

208 Informácia získaná na základe riadeného rozhovoru s predstaviteľmi ÚHCP P PZ.

209 Informácia ÚHCP P PZ.

210 Zdroj: dotazníkový prieskum spracovateľov.

zúčastňujú. Posúdenie kvalifikácie zahraničného študenta ako jedno z najdôležitejších opatrení na predchádzanie možného zneužívania prechodného pobytu na účely štúdia nie je potrebné doložiť policajnému útvaru v procese rozhodovania o udelení prechodného pobytu na študijné účely. Podkladom na rozhodnutie je však vždy potvrdenie vzdelávacej inštitúcie o prijatí žiadateľa na štúdium, ktoré je možné získať len na základe posúdenia kvalifikácie zahraničného študenta. Uznanie vzdelania zo zahraničia je totiž jednou zo základných podmienok na prijatie zahraničného študenta na štúdium na vysokej škole v SR (viac o uznávaní kvalifikácie sa uvádza v podkapitole 3.2.2.2).

Porušovanie pravidiel týkajúcich sa práce a zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín patrí vo všeobecnosti medzi najčastejšie formy porušovania právnych predpisov upravujúcich postavenie cudzích štátnych príslušníkov v SR. Podľa informácií MPSVR SR je možné predpokladať, že v niektorých prípadoch dochádza k práci nad rámec stanovených podmienok (prekročenie povoleného počtu pracovných hodín alebo nelegálna práca) aj v prípade zahraničných študentov. V rámci kontrolnej činnosti inšpektorov práce, resp. pracovníkov odborov kontrol úradov práce, sociálnych vecí a rodiny však neboli takéto porušenia zistené.²¹¹

V SR nebola doteraz publikovaná analýza zameraná na zneužívanie povolení na pobyt na študijné účely. Ani štatistické údaje, podľa ktorých by bolo možné určiť, akým spôsobom najčastejšie dochádza k zneužívaniu niektorého z prechodných pobytov, ktoré oprávňujú cudzích štátnych príslušníkov zdržiavať sa na území SR primárne na účel štúdia, nie sú aktuálne k dispozícii.

Ako vyplýva z tabuľky 6, ktorá sa nachádza v podkapitole 3.2.6.2, podiel zahraničných študentov (žiadateľov o prechodný pobyt, ktorých primárnym cieľom bolo štúdium) predstavuje na celkovom príleve migrantov do SR v porovnaní s priemerom EÚ nízke percento. V roku 2010 predstavoval v SR podiel povolení na pobyt vydaných na študijné účely na celkovom počte vydaných povolení na prechodný pobyt 8 %, resp. v roku 2011 to bolo 11 %, čo naznačuje, že by malo dochádzať v tomto smere k zneužívaniu povolení na pobyt na študijné účely, keďže ide o nízke čísla.

Počty zamietnutých žiadostí o povolenie na prechodný pobyt na študijné účely (tabuľka 10), resp. počty zamietnutých žiadostí o obnovenie povolenia na prechodný pobyt na študijné účely (tabuľka 14) sú v porovnaní s počtami udelených povolení na študijné účely (tabuľka 6) a obnovení povolení na prechodný pobyt na študijné účely (tabuľka 14) nízke²¹², čo naznačuje, že k možnému podozreniu zo zneužívania tohto druhu pobytu dochádza len ojedinele.

211 Informácie poskytl MPSVaR SR prostredníctvom dotazníka.

212 Viac informácií sa dočítate v podkapitole 3.2.6.2.

Medzinárodná spolupráca v oblasti migrácie zahraničných študentov

Postavenie zahraničných študentov v SR ovplyvňujú do veľkej miery aj multilaterálne a bilaterálne zmluvy a partnerstvá, ktoré sa orientujú na podporu mobility zahraničných študentov z vybraných krajín. Na základe tejto medzinárodnej a bilaterálnej spolupráce je podľa dohodnutých podmienok vybraným študentom umožnené študovať v SR na vysokých školách bezplatne, je im zabezpečené štipendium, zdravotná starostlivosť a iné výhody. Zároveň môžu byť zahraniční študenti oslobodení od platenia správnych poplatkov za vybavenie povolenia na prechodný pobyt a jeho predĺženie. Aj medzinárodná spolupráca teda vo veľkej miere ovplyvňuje celkový počet a záujem zahraničných študentov študovať na slovenských vysokých školách. V tejto kapitole predstavíme aktuálne platné multilaterálne a bilaterálne zmluvy a partnerstvá.

4.1 Multilaterálne a bilaterálne zmluvy a partnerstvá na podporu mobility zahraničných študentov

Multilaterálne zmluvy

SR je v súčasnej dobe zmluvným štátom dvoch multilaterálnych dohôd, ktoré sa týkajú mobility študentov.²¹³

Dohoda o stredoeurópskom výmennom programe pre vysokoškolské štúdiá (CEEPUS)

CEEPUS je program zameraný na mobilitu študentov v stredoeurópskom regióne. Okrem členských štátov EÚ (Slovensko, Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Rakúsko, Rumunsko a Slovinsko) sa doňho zapojili aj univerzity v Albánsku, Bosne a Hercegovine, Čiernej Hore, Chorvátsku, Macedónsku, Moldavsku, Srbsku a Univerzita v Prištine v Kosove. Od 1. mája 2011 prebieha už 3. fáza tohto programu. Dohoda bola uzatvorená na 7-ročné obdobie a je otvorená aj pre ďalšie krajiny regiónu.

Do programu sa zapojila väčšina vysokých škôl na Slovensku. Tieto vysoké školy môžu bez ohľadu na študijný program poskytnúť študentom 1. až 3. stupňa vysokoškolského štúdiá zo zúčastnených krajín štipendiá na celkové obdobie 600 mesiacov štúdiá.

Dohoda o zriadení Medzinárodného vyšehradského fondu

SR ako členská krajina neformálneho zoskupenia Vyšehradskej skupiny (V4) je signatárom Dohody o zriadení Medzinárodného vyšehradského fondu. Jedným z jeho cieľov je aj podpora študentských mobilít.

Z fondu sa podporujú výmeny študentov medzi univerzitami z Albánska, Arménska, Azerbajdžanu, Bieloruska, Bosny a Hercegoviny, Chorvátska, Českej republiky, Gruzínska, Maďarska, Kosova, Macedónska, Moldavska, Čiernej Hory, Poľska, Ruska, Srbska, Slovenska a Ukrajiny.

Oprávneným žiadateľom je každý študent z uvedených krajín, ktorý má ukončené minimálne 4 semestre štúdiá na domovskej univerzite. Fond môže poskytnúť žiadateľovi štipendium na dobu 1 až 4 semestrov.

²¹³ V tejto časti sa venujeme iba zmluvám nad rámec multilaterálnych dohôd uzavretých v rámci EÚ.

Podrobnejšie sa štipendiám vyplývajúcim z týchto dohôd venujeme v podkapitole 3.2.2.3 týkajúcej sa štipendijných programov.

Bilaterálne zmluvy

SR má v súčasnej dobe uzavretých niekoľko bilaterálnych zmlúv s tretími krajinami, ktorých cieľom je spolupráca v oblasti školstva a vzdelávania. Na základe týchto zmlúv prijímajú medzi sebou príslušné ministerstvá signatárskych krajín „programy spolupráce“, ktoré detailne upravujú najmä počty prijímaných a vysielaných študentov a rozsah plnení zmluvných strán. Až na výnimku (zmluva s Novým Zélandom) ponechávajú tieto zmluvy otázky vstupu a pobytu študentov, ako aj ich rodinných príslušníkov na všeobecnú právnu úpravu.

Zmluva medzi Slovenskou republikou a Novým Zélandom o programe pracovnej dovolenky

Táto zmluva umožňuje štátnym občanom Nového Zélandu vo veku od 18 do 35 rokov vstúpiť na územie SR a zdržiavať sa tam najdlhšie po dobu 12 mesiacov na účel dovolenky a príležitostného štúdia a zamestnania.

Podmienkami, ktoré musí žiadateľ splňať, je, že:

- je držiteľom platného pasu Nového Zélandu,
- má lístok platný na odchod z územia SR alebo finančné prostriedky postačujúce na jeho zakúpenie,
- má dostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie životných nákladov,
- zaplatil poplatok za žiadosť o národné vízum,
- má komplexné zdravotné poistenie platné na obdobie celého svojho pobytu na území SR,
- splňa podmienky stanovené vnútroštátnymi právnymi predpismi SR,
- nezúčastnil sa programu predtým a
- nie je sprevádzaný závislými osobami.

SR vydáva ročne na základe tejto zmluvy štátnym príslušníkom Nového Zélandu najviac 100 takýchto národných víz. Účastníci tohto programu sú oprávnení na území SR vstupovať do pracovného pomeru bez povolenia na zamestnanie nepresahujúceho 6 mesiacov u toho istého zamestnávateľa a zapísať sa na štúdium nepresahujúce 6 mesiacov počas trvania pobytu.

Dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva Bieloruskej republiky na roky 1996 – 1998

Na základe tejto zmluvy umožňuje SR 6 študentom z Bieloruskej republiky absolvovať časť štúdia v dĺžke 10 mesiacov na vysokej škole v SR a zabezpečuje im bezplatné vzdelanie, štipendiá a ubytovanie v študentských domovoch za rovnakých podmienok ako vlastným občanom.

SR ďalej zabezpečuje 3 študentom z Bieloruskej republiky možnosť absolvovať 21-dňový letný seminár slovenského jazyka a kultúry Studia Academica Slovaca.

Po uplynutí platnosti zmluvy sa táto automaticky predlžuje o 2 roky a zároveň sa nanovo stanovujú počty študentov, ktorým bude štúdium v SR umožnené.

Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom vedy, vzdelávania a športu Chorvátskej republiky na roky 2010 – 2013

Na základe tohto programu umožňuje SR vysokoškolským študentom baka-lárskeho, magisterského alebo doktorandského stupňa z Chorvátskej republiky absolvovať časť štúdia v dĺžke 15 mesiacov ročne na vysokých školách v SR, pričom študentom poskytuje bezplatné štúdium na všetkých stupňoch vysokoškolského vzdelávania a štipendium v zmysle platných vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré pokrýva náklady na ubytovanie v študentských domovoch, stravovanie v študentských jedálňach a poplatky v mestskej hromadnej doprave.

SR ďalej ročne poskytuje príslušníkom slovenskej národnostnej menšiny žijúcej v Chorvátskej republike štipendiá na všetky tri stupne vysokoškolského štúdia v súlade s postupom pri poskytovaní rozvojovej pomoci SR Slovákom žijúcim v zahraničí a v prípade potreby zabezpečuje pre uchádzačov prípravný kurz slovenského jazyka v trvaní jedného roka.

SR tiež poskytuje ročne 2 štipendiá na letný seminár slovenského jazyka a kultúry Studia Academica Slovaca, ktorý organizuje Univerzita Komenského v Bratislave.

Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva a vedy Macedónskej republiky v oblasti vzdelávania a vedy na roky 2011 – 2015

Na základe tohto programu poskytuje SR každoročne študentom akreditovaných študijných programov 1., 2. a 3. stupňa vysokoškolského štúdia uskuťňovaných vysokými školami možnosť absolvovať časť vysokoškolského štúdia v rozsahu do 30 mesiacov ročne na vysokej škole v SR. Študijné pobyty môžu byť rozdelené na kratšie obdobia v trvaní od 3 do 10 mesiacov pre jedného uchádzača. Podmienkou štúdia je znalosť slovenského jazyka alebo iného jazyka prijateľného pre vybranú vysokú školu a zabezpečenie zdravotného poistenia na území SR.

SR poskytuje študentom bezplatné štúdium, štipendium v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a ubytovanie na vysokoškolských internátoch za rovnakých podmienok ako svojim občanom.

Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva a mládeže Moldavskej republiky v oblasti vzdelávania na roky 2007 – 2010

Na základe tohto programu poskytuje SR doktorandom a vedeckým pracovníkom z Moldavskej republiky stážové a študijné pobyty v celkovom rozsahu 30 mesiacov ročne. Štipendiá môžu byť v priebehu roka rozdelené na niekoľko kratších období v trvaní minimálne od 3 mesiacov do 10 mesiacov. Podmienkou je znalosť slovenského alebo anglického jazyka.

V súlade s postupom pri poskytovaní rozvojovej pomoci SR ďalej garantuje, že poskytne každoročne vládne štipendiá na vysokoškolské štúdium za podmienok stanovených vnútroštátnymi právnymi predpismi.

SR tiež poskytuje na recipročnom základe 1 štipendium ročne pre študentov a učiteľov slovakistiky a slavistiky na 21 dní trvajúcom letnom seminári slovenského jazyka Studia Academica Slovaca.

Účastníkom programu zabezpečuje SR nevyhnutnú zdravotnú starostlivosť v súlade s vnútroštátnymi predpismi, oslobodenie od správnych poplatkov za vybavenie povolenia na pobyt a jeho predĺženie, štipendium v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi, primerané ubytovanie a stravovanie za rovnakých podmienok ako pre svojich občanov a bezplatné štúdium na príslušných vysokých školách.

V prípade, že nedôjde k vypovedaniu, sa program automaticky predlžuje o ďalší rok.

Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Spojených štátov amerických o Komisii J. Williama Fulbrighta pre vzdelávacie výmeny v Slovenskej republike

Na základe tejto dohody poskytuje SR prostredníctvom Komisie J. Williama Fulbrighta, dvojstrannej organizácie vytvorenej a zriadenej na podporu organizovania vzdelávacích a kultúrnych programov financovaných z prostriedkov poskytnutých k dispozícii komisii obidvoma zmluvnými stranami, štátnym občanom a osobám s trvalým pobytom v Spojených štátov amerických štipendiá, dotácie na úhradu cestovných nákladov, nákladov na školné, ubytovanie a stravovanie v rozsahu a výške podľa každoročne schváleného programu.

Účastníci programu sú oslobodení od platenia správnych poplatkov za udeľenie pobytu na území SR pre seba, ako aj najbližších rodinných príslušníkov a sú oslobodení od povinnosti získať povolenie na zamestnanie pre výkon činnosti súvisiacej s udeľeným štipendiom (viac informácií sa uvádza v podkapitole 3.2.2.3).

Dohody medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom vzdelávania a vedy Ruskej federácie o spolupráci v oblasti vzdelávania

Na základe tejto dohody prijíma SR recipročne najviac 20 študentov na štúdium na dobu 5 mesiacov (spolu 100 mesiacov) a 5 doktorandov/ašpirantov, vedeckých a pedagogických pracovníkov na dobu 10 mesiacov (spolu 50 mesiacov).

SR ďalej umožňuje najviac 5 študentom a vedecko-pedagogickým pracovníkom zúčastniť sa na 21 dní trvajúcom letnom seminári slovenského jazyka Studia Academica Slovaca. Osobám prijatým na štúdium poskytne SR bezplatné štúdium, zabezpečí im ubytovanie na vysokoškolských internátoch, štipendiá podľa vnútroštátnych právnych predpisov a nevyhnutnú lekársku starostlivosť.

Program spolupráce medzi vládou Slovenskej republiky a vládou štátu Izrael v oblasti kultúry, školstva a vedy na roky 2008 – 2012

Na základe tohto programu poskytuje SR každoročne 1 študentovi zo štátu Izrael štipendium na letný seminár slovenského jazyka Studia Academica Slovaca. Účastník získa bezplatné štúdium, primerané ubytovanie, stravu, vreckové a bezplatnú účasť na exkurziách v rámci jazykového kurzu. Účastník je povinný zabezpečiť si zdravotné poistenie na celý čas trvania seminára.

Ďalej SR poskytuje 1 štipendium študentovi magisterského a doktorandského štúdia na celkovú dobu jedného akademického roka. Podmienkou na udelenie štipendia je ovládanie slovenského alebo anglického jazyka a vek do 35 rokov.

Na základe tohto programu SR študentovi zabezpečí bezplatné štúdium, primerané ubytovanie v študentských domovoch na rovnakej úrovni ako pre slovenských študentov, mesačné štipendium pre postgraduátov v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a základné zdravotné poistenie v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Memorandum medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva a vedy Kazašskej republiky o spolupráci v oblasti vzdelávania z 3. novembra 2009

Na základe tejto dohody umožňuje SR 2 študentom magisterského alebo inžinierskeho štúdia a 2 študentom doktorandského štúdia z Kazašskej republiky absolvovať časť štúdia v dĺžke 3 až 10 mesiacov na univerzitách v SR. Podmienkou je ovládanie slovenského alebo anglického jazyka a zabezpečenie zdravotného poistenia v SR na vlastné náklady.

SR zabezpečuje študentom bezplatné štúdium, vykonávanie vedeckovýskumnej práce podľa programu štúdia a učebného plánu, ubytovanie za tých istých podmienok ako pre vlastných občanov a vyplácanie štipendia v súlade s platnými vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kórejskej republiky o spolupráci v oblasti kultúry, školstva a cestovného ruchu z 30. októbra 2007

Na základe tejto dohody zmluvné strany podporujú vzájomnú spoluprácu v oblasti vzdelávania prostredníctvom vzájomnej výmeny študentov. Na základe reciprocity sú takíto študenti oslobodení od administratívnych poplatkov za vstup a pobyt v SR.

Program kultúrnej, vzdelávacej, vedeckej a športovej výmeny medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Tureckej republiky na roky 1998 – 2000

Na základe tohto programu poskytuje SR študentovi z Tureckej republiky každoročne štipendium na letný seminár slovenského jazyka Studia Academica Slovaca a 1 doktorandské výskumné štipendium v trvaní 8 mesiacov, alebo dve 4-mesačné štipendiá na vysokoškolských a vedeckých inštitúciách.

SR poskytuje tureckým štipendistom štipendium, ako aj iné príspevky v súlade s vnútroštátnymi predpismi, ubytovanie v študentskom domove za rovnakých podmienok ako vlastným občanom a oslobodenie od všetkých univerzitných poplatkov. Účastníkovi letného kurzu slovenského jazyka poskytuje SR bezplatne ubytovanie, stravu aj vreckové.

SR tiež zabezpečí bezplatné lekárske ošetrovanie a starostlivosť v prípade náhleho ochorenia všetkých chorôb v rámci programu.

Tento program je v platnosti až do prijatia nového programu.

Program spolupráce v oblasti školstva a vedy na roky 2003 – 2006 medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom vysokého školstva a vedeckého výskumu Egyptskej arabskej republiky (predĺžená platnosť do podpisu nového zmluvného dokumentu)

Na základe tohto programu poskytuje SR študentom z Egyptskej arabskej republiky štipendiá a možnosť stráviť časť vysokoškolského štúdia 1. alebo 2. stupňa na vysokých školách alebo univerzitách na Slovensku v celkovej dĺžke 15 mesiacov ročne. Štipendiá môžu byť v priebehu roka rozdelené na niekoľko kratších pobytov v trvaní od 3 do 5 mesiacov.

SR tiež poskytuje ročne 1 štipendium na letný seminár slovenského jazyka a literatúry Studia Academica Slovaca, ktorý organizuje Univerzita Komenského v Bratislave. Dĺžka trvania kurzu je 21 dní.

Účastníci programov sú na základe vzájomnosti oslobodení od vyberania administratívnych poplatkov a majú garantovanú nevyhnutnú zdravotnú starostlivosť.

SR poskytuje egyptským štipendistom štipendium v súlade s vnútroštátnymi predpismi, ubytovanie za úhradu v študentskom domove a bezplatné štúdium. Účastníkom letných kurzov slovenského jazyka poskytuje SR bezplat-

ne ubytovanie, stravu, ako aj vreckové a úhradu cestových nákladov súvisiacich s programom seminára.

Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom vzdelávania a vedy Ukrajiny v oblasti vzdelávania na roky 2005 – 2008 (v platnosti aj v súčasnosti)

Na základe tohto programu spolupráce prijíma SR najviac 5 študentov na štúdium na vysokých školách v SR na dobu 10 mesiacov, najviac 5 doktorandov/ašpirantov na zber materiálu a štúdium vedeckej literatúry podľa témy výskumu na dobu najviac 10 mesiacov pre každého a najviac 3 študentom 5. ročníka slovenského oddelenia Užhorodskej národnej univerzity so špecializáciou učiteľ slovenského jazyka a literatúry jednosemestrálne štúdium slovenského jazyka a literatúry. Študenti majú zabezpečené bezplatné štúdium, štipendium, ubytovanie v študentských domovoch za rovnakých podmienok ako občania SR a zdravotnú starostlivosť (na základe bilaterálnej Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Ukrajiny o spolupráci v oblasti zdravotníctva z roku 1994).

SR ďalej umožňuje najviac 5 študentom, ktorí sa zaoberajú slovakistikou (z toho najmenej 2 osoby študujúce na Užhorodskej národnej univerzite), zúčastniť sa na 21-dňovom letnom seminári slovenského jazyka Studia Academica Slovaca a zabezpečuje im bezplatné štúdium, primerané ubytovanie a stravu, vreckové a cestovné náhrady súvisiace s oficiálnym programom.

Program spolupráce medzi vládou SR a zväzovou vládou JZR²¹⁴ v oblasti kultúry, vzdelávania, mládeže a športu na roky 2002 – 2005 – vo vzťahu k Srbsku (predĺžená platnosť do podpisu nového zmluvného dokumentu)

Na základe tohto programu spolupráce prijíma SR každoročne zo Srbska študentov na časť vysokoškolského alebo doktorandského štúdia na univerzitách a výskumných pracoviskách v SR v celkovej dĺžke 42 mesiacov ročne. Štipendiá môžu byť v priebehu roka rozdelené na niekoľko kratších období v trvaní od 1 do 9 mesiacov.

V súlade s kvótou pridelenou v rámci oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) poskytuje SR v zmysle stanovených podmienok vládne štipendiá na celé vysokoškolské a doktorandské štúdium v SR uchádzačom slovenskej národnosti zo Srbska.

²¹⁴ Juhoslovanskej zväzovej republiky.

Slovenská strana poskytuje uvedeným študentom štúdium za podmienok ako pre občanov SR a štipendium v zmysle vnútroštátnych predpisov, ktoré pokrýva náklady na pobyt v SR.

SR poskytuje v zmysle tohto programu spolupráce aj 4 miesta pre študentov zo Srbska na letný seminár slovenského jazyka a kultúry Studia Academica Slovaca, v rámci ktorého poskytne bezplatné štúdium, hradí ubytovanie, celodennú stravu a cestovné náklady na území SR vyplývajúce zo schváleného programu.

Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva Čínskej ľudovej republiky v oblasti školstva na roky 2007 – 2010 (jeho platnosť bola predĺžená diplomatickou nótou do podpisu nového zmluvného dokumentu)

Na základe tohto programu spolupráce prijíma SR každoročne študentov bakalárskeho, magisterského alebo doktorandského štúdia z Čínskej ľudovej republiky (15 štipendijných miest ročne), maximálna dĺžka ich pobytu je 2 roky.

SR takisto poskytuje pre uchádzačov z Čínskej ľudovej republiky 2 štipendijné miesta na letný seminár slovenského jazyka Studia Academica Slovaca na dobu 21 dní a zabezpečuje im bezplatné štúdium, primerané ubytovanie a stravu, vreckové a cestovné náhrady súvisiace s oficiálnym programom seminára.

Okrem uvedených zmlúv uzatvorila SR niekoľko ďalších medzivládnych dohôd o spolupráci v oblasti vedy a vzdelávania, no programy spolupráce na ich vykonanie ešte neboli uzavreté (napr. India, Indonézia, Vietnam, Mexiko). Posledný program spolupráce s Kubou bol uzatvorený na obdobie 1998 – 2000, následne však jeho platnosť nebola predĺžená. V súčasnej dobe sa pripravuje nový program spolupráce s Čínou, Srbskom a Čiernou Horou.

Partnerstvá na podporu mobility študentov

Okrem zapojenia do európskych projektov LLP/Erasmus, ktoré deklarujú všetky verejné a štátne vysoké školy, ako aj väčšina súkromných vysokých škôl na Slovensku²¹⁵, uzatvárajú vysoké školy s partnerskými univerzitami v európskych, ako aj tretích krajinách dohody o spolupráci. Obsahom

²¹⁵ Zdroj: dotazníkový prieskum spracovateľov štúdie, webové stránky vysokých škôl.

týchto dohôd je tak vedecká spolupráca, spoločné organizovanie konferencií a seminárov, ako aj študentské a učiteľské mobility.

Zmluvy sa uzatvárajú na úrovni vysokej školy alebo jednotlivých fakúlt, pričom v počte uzavretých zmlúv prevažujú vysoké školy poskytujúce technické a ekonomické študijné programy nad vysokými školami poskytujúcimi humanitné vzdelanie, čo súvisí najmä s množstvom študijných programov ponúkaných v cudzom (najmä anglickom) jazyku.

Z hľadiska partnerských univerzít z tretích krajín uzatvárajú vysoké školy na Slovenku dohody o spolupráci najmä s univerzitami z Ruska, Ukrajiny, Turecka, USA, Japonska, Chorvátska a Srbska.²¹⁶

4.2 Spolupráca s krajinami EÚ alebo medzinárodnými organizáciami

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR zabezpečuje spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy s inštitúciami EÚ. Medzi hlavné úlohy ministerstva²¹⁷ patrí koordinácia spolupráce v Rade EÚ pre vzdelávanie, mládež a kultúru, ako aj účasť vo viacerých odborných pracovných skupinách na úrovni členských štátov EÚ. Na národnej úrovni zabezpečuje MŠVVaŠ SR úlohy súvisiace s napĺňaním cieľov pracovného programu EÚ pre vzdelávanie a odbornú prípravu 2020, ako aj úlohy Národného programu reforiem v rezorte školstva a stratégie Európa 2020.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR je taktiež národnou autoritou pre Program celoživotného vzdelávania 2007 – 2013 a pôsobí vo výbo-re pre program Erasmus Mundus II. Administráciu Programu celoživotného vzdelávania zabezpečuje Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu (SAAIC), ktorá je zároveň konzultačným a poradenským centrom národnej štruktúry programu Erasmus Mundus pri príprave a realizácii projektov s účasťou SR a informačným centrom pre záujemcov o štipendia Erasmus Mundus.

Z mobilityných programov je to práve program Erasmus Mundus a Erasmus, v ktorom môžu byť účastníkmi mobility príslušníci tretích krajín²¹⁸ (viac informácií sa uvádza v podkapitole 3.2.2.3).

²¹⁶ Ibidem.

²¹⁷ Uvedené úlohy zabezpečuje odbor stratégie celoživotného vzdelávania a európskych záležitostí sekcie ďalšieho vzdelávania a mládeže MŠVVaŠ SR.

²¹⁸ V prípade Erasmusu sú to občania Turecka a Chorvátska. Erasmus Mundus je otvorený pre študentov z celého sveta.

4.2.1 Opatrenia uľahčujúce postupy prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zúčastňujú na programoch EÚ na podporu mobility smerom k členstvu alebo v rámci neho

Smernica Rady 2004/114/ES o podmienkach prijatia štátnych príslušníkov tretích krajín na účely štúdia, výmen žiakov, neplateného odborného vzdelávania a dobrovoľnej služby v svojom článku 6 odsek 2 a následne v článku 8 zaväzuje členské štáty, aby uľahčili postupy prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zúčastňujú na programoch Spoločenstva na podporu mobility smerom k Spoločenstvu²¹⁹ alebo sa uchádzajú o absolvovanie časti už začatého štúdia (na ktoré boli prijaté iným členským štátom) alebo jeho doplnenie v príbuznom študijnom smere v inom členskom štáte²²⁰. SR transponovala uvedené články Smernice do svojej legislatívy – do zákona o pobyte cudzincov a zákona o vysokých školách.

V nadväznosti na článok 6 odsek 2 možno vo všeobecnosti konštatovať, že všetci žiadatelia o povolenie na pobyt na účel štúdia v SR sa posudzujú rovnako, platia pre nich rovnaké podmienky²²¹. SR preto nemá v tomto smere vo svojej legislatíve (zákon o pobyte cudzincov) žiadne špeciálne opatrenia, ktoré by zvýhodňovali postavenie študentov z tretích krajín, prichádzajúcich na Slovensko zo svojej krajiny v rámci programov Spoločenstva ani v rámci žiadnych iných programov. Všetci žiadatelia o vstup a pobyt na účel štúdia na základe nového zákona o pobyte cudzincov účinného od 1. 1. 2012 sú zvýhodnení oproti žiadateľom o prechodný pobyt na iný účel ako štúdium, a to takto:

- sú oslobodení od platenia správneho poplatku za vydanie schengenského víza v prípade, ak ide o cudzinca, ktorý podlieha vízovej povinnosti a u ktorého celková doba plánovaného pobytu v Schengene nepresiahne 90 dní v rámci polroka a bude na území SR vykonávať činnosť, napr. 3-mesačný výmenný študijný pobyt²²²;
- v prípade študijného pobytu programu EÚ dlhšieho ako 90 dní má cudzinec (podliehajúci vízovej povinnosti) možnosť získať národné vízum s platnosťou a dĺžkou pobytu maximálne 90 dní, ak si z objektívnych dôvodov nie je schopný vybaviť povolenie na pobyt do doby začiatku štú-

²¹⁹ Článok 6 ods. 2 Smernice Rady 2004/114/ES.

²²⁰ Článok 8 Smernice Rady 2004/114/ES.

²²¹ Uvedené platí, pokiaľ by napr. bilaterálna alebo multilaterálna zmluva nestanovovala nejaké zvýhodnené postavenie; potom by sa postupovalo podľa takejto zmluvy a jej ustanovení.

²²² T. j. podľa § 24, 25 a 26 zákona o pobyte cudzincov.

dia z domovskej krajiny²²³. Vízum mu umožňuje pricestovať na Slovensko a začať študovať pred udelením povolenia na prechodný pobyt. Udelenie víza je podmienené tým, že študent pri podaní žiadosti o vízum predloží k nahliadnutiu kompletnú žiadosť o prechodný pobyt, ktorú zároveň podá na zastupiteľskom úrade alebo následne priamo na policajnom útvere po príchode do SR²²⁴;

- procedúra rozhodovania o udelení prechodného pobytu je kratšia ako v ostatných prípadoch, maximálne 30 dní;
- sú oslobodení od správneho poplatku za podanie žiadosti o prechodný pobyt na účel štúdia;
- sú oslobodení od povinnosti dokladovať zabezpečenie ubytovania (v prípade štúdia na vysokej škole).

Ako už bolo spomenuté v podkapitole 3.2.5, SR udeľuje zahraničným študentom za určitých okolností²²⁵ aj prechodný pobyt na účel osobitnej činnosti. Takíto žiadatelia sú zvýhodňovaní rovnako ako žiadatelia o prechodný pobyt na účel štúdia s výnimkou oslobodenia od platenia správneho poplatku za podanie žiadosti o prechodný pobyt a odpustenia povinnosti deklarovať zabezpečenie ubytovania.

Študentom, ktorí prichádzajú na Slovensko študovať v rámci mobilných programov EÚ Erasmus a Erasmus Mundus, sa udeľujú povolenia na pobyt na účel štúdia alebo osobitnej činnosti, takže sa na nich vzťahujú všetky už spomenuté výhody pri týchto účeloch pobytu.

4.2.1.1 Mobilita študentov programu Erasmus Mundus v rámci EÚ

Článok 8²²⁶ Smernice Rady 2004/114/ES sa týka dôležitej časti mobility štát-

²²³ Takéto vízum je spoplatnené sumou 33 € podľa položky 240c) sadzovníka správnych poplatkov zákona č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov.

²²⁴ Uvedená výnimka platí ešte v prípadoch zahraničných študentov programov vlády SR alebo študentov študujúcich na základe bilaterálnych dohôd.

²²⁵ Uvedené platí, ak zahraničný študent v čase podania žiadosti o prechodný pobyt nedisponuje potvrdením z prijímajúcej vysokej školy o prijatí na štúdium v rámci akademickej mobility.

²²⁶ Článok 8 Smernice Rady 2004/114/ES.

Odsek 1: Bez toho, aby boli dotknuté články 12 ods. 2, 16 a 18 ods. 2, štátny príslušník tretej krajiny, ktorý už bol prijatý členským štátom ako študent a ktorý sa uchádza o absolvovanie časti už začatého štúdia alebo jeho doplnenie v príbuznom študijnom smere v inom členskom štáte, je prijatý týmto iným členským štátom v lehote, ktorá nebráni absolvovaniu príslušného štúdia, pričom príslušné orgány majú dostatočný čas na to, aby spracovali žiadosť, ak:

a) spĺňa podmienky stanovené v článkoch 6 a 7 vo vzťahu k tomuto členskému štátu a

b) zaslal spolu so svojou žiadosťou o prijatie všetky dokumenty podrobne preukazujúce priebeh jeho štúdia na vysokej škole a dôkaz o tom, že štúdium, ktoré chce absolvovať, skutočne dopĺňa štúdium, ktoré dokončil, a

c) sa zúčastňuje na výmennom programe Spoločenstva alebo dvojstrannom výmennom programe alebo bol prijatý ako študent v členskom štáte najmenej na dva roky.

Odsek 2: Požiadavky uvedené v ods. 1 písm. c) sa neuplatňujú v prípade, ak musí študent v rámci svojho študijného programu povinne absolvovať časť svojho štúdia v zariadení iného členského štátu.

nych príslušníkov tretích krajín, ktorí boli prijatí za študentov v jednej členskej krajine a žiadajú o možnosť pokračovať v štúdiu v druhej členskej krajine. SR transponovala do svojej legislatívy všetky odseky čl. 8.

Ako už bolo uvedené v podkapitole vyššie, program Erasmus Mundus je určený pre študentov z celého sveta a vyžaduje si práve absolvovanie spoločného magisterského alebo doktorandského programu na dvoch alebo viacerých európskych univerzitách. Vyplývajú z ustanovení zákona o pobyte cudzincov, ako aj podľa vyjadrenia ÚHCP P PZ²²⁷, zákon nerieši špecificky podmienky mobility študentov alebo doktorandov z tretích krajín v rámci krajín EÚ. Pri pobyte kratšom ako 90 dní stačia cudzincovi platné víza (ak ich potrebujú) alebo legálny pobyt na území iného štátu EÚ. Pokiaľ však jeho pobyt presiahne 90 dní, musí si požiadať o povolenie na prechodný pobyt na účel štúdia. O povolenie na pobyt, ako aj o vstupné víza na Slovensko (pokiaľ ich potrebujú) si môže požiadať aj na ZÚ SR inej členskej krajiny, kde študuje, alebo, pokiaľ vie legálne vstúpiť na územie Slovenska, môže si oň požiadať aj na oddelení cudzineckej polície v SR. Doklady k žiadosti musí predkladať všetky ako v iných prípadoch žiadosti o pobyt na účel štúdia, resp. osobitnej činnosti.

Vzhľadom aj na pomerne nízky počet študentov z tretích krajín, ktorí prišli študovať na Slovensko v rámci tohto programu (pozri podkapitolu 4.2.1.3), nemá Slovensko veľa praktických skúseností s aplikáciou transponovaných ustanovení. Z uvedeného dôvodu sa ani univerzity a vysoké školy, ktoré reagovali na dotazníkový prieskum k štúdiu, nevedeli vyjadriť k problému, ktoré by mohli nastať pri prijímaní študenta – občana tretej krajiny z inej krajiny EÚ, v ktorej už študuje. Iba v jednom prípade vysoká škola uviedla, že prijíma takéhoto študenta a stretla sa s problémom týkajúcim sa jeho pobytu, avšak po konzultácii s ÚHCP P PZ sa situácia vyriešila. Častejšie však univerzity uvádzali, avšak nie špecificky v kontexte mobility v rámci programu Erasmus Mundus, ale vo všeobecnosti v rámci mobilných programov alebo štipendijných pobytov, že študenti žiadajúci o pobyt z územia SR majú často problém s doložením všetkých dokladov požadovaných cudzineckou políciou, ako napr. výpismi z registra trestov, ktoré nie sú apostilované alebo nemajú platnosť pre celú krajinu, z ktorej žiadateľ pochádza, prípadne sú nesprávne preložené a pod. Takéto nedostatky vedú k oneskoreniu nástupu na štúdium alebo k častému vymeškávaniu štúdia z dôvodu riešenia vzniknutej situácie, ba dokonca v niektorých prípadoch k vyhosteniu študentov.

Odsek 3: Príslušné orgány prvého členského štátu poskytnú na požiadanie príslušných orgánov druhého členského štátu užitočné informácie vo vzťahu k pobytu študenta na území prvého členského štátu.

²²⁷ Informácia získaná počas riadeného rozhovoru s ÚHCP P PZ.

4.2.1.2 Mobilita študentov neeurópskych programov v rámci EÚ

Rovnako ako pri programe Erasmus Mundus neaplikuje SR ani v rámci iných neeurópskych mobilityných programov špecifické opatrenia, ktoré by uľahčovali proces prijatia a pobytu študentov a doktorandov z tretích krajín, ktorí už študovali v inej členskej krajine a svoje štúdium si chcú doplniť o štúdium na Slovensku. Podmienky ich pobytu sú preto rovnaké ako boli popísané vyššie v rámci programu Erasmus Mundus.

4.2.1.3 Štatistiky mobility zahraničných študentov v rámci EÚ

Ako už bolo spomenuté v podkapitole 3.2.2.3, SR sa doposiaľ zapojila do 6 projektov Erasmus Mundus v rámci Akcie 1 a 2, pričom v troch²²⁸ z nich sa do roku 2011 realizovalo aj prijatie študentov z tretích krajín. V rámci Akcie 1 bolo počas implementácie projektu IMRD v sledovanom období od roku 2006 do roku 2011 prijatých na jednomesačnú tzv. prípadovú štúdiu (case study) spolu 117 študentov z tretích krajín. Títo študenti prišli na územie SR z iného členského štátu a keďže už mali povolenie na pobyt na území iného štátu EÚ, nepotrebovali na vstup do SR žiadne iné povolenia. Z tabuľky 19 vyplýva, že počet študentov na 1., 2. a 3. stupni vysokoškolského štúdia z krajiny ich pôvodu, ktorí prišli na Slovensko na štúdium v rámci Akcie 2 projektov CASIA a MANECA, je štatisticky nízky (spolu 23). Je však potrebné v tejto súvislosti spresniť, že uvedený štatistický údaj je za akademické roky 2010/2011 a 2011/2012, keďže predtým sa žiadny projekt v rámci Akcie 2, do ktorého by bola zapojená slovenská vysoká škola, nerealizoval. Podľa informácií z vysokých škôl prišli všetci študenti v rámci týchto projektov na štúdium zo svojej domovskej krajiny, nie z inej členskej krajiny EÚ. Najväčšie zastúpenie mali študenti z Kazachstanu (12) a Uzbekistanu (6), pričom najčastejšie študenti študovali na 1. stupni vysokoškolského štúdia.

Z dostupných údajov (tabuľka 20) vyplýva, že väčšina študijných pobytov trvala od 6 do 12 mesiacov. Len jeden študent absolvoval celé inžinierske štúdium (2. stupeň vysokoškolského štúdia) a jeden celé doktorandské štúdium (3. stupeň vysokoškolského štúdia).

²²⁸ V rámci projektu IMRD a CASIA Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre a v rámci projektu MANECA Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. V akademickom roku 2012/2013 budú prijaté aj 2 študentky z Ruska v rámci ďalšieho projektu ERANET Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre.

Tabuľka 19: Prehľad zloženia účastníkov mobilit podľa typu mobility a krajiny

Stupeň vysokoškolského štúdia/krajina	Kazachstan	Turkménsko	Uzbekistan	Kirgizsko	Tadžikistan
1. stupeň vysokoškolského štúdia	9	0	3	0	0
2. stupeň vysokoškolského štúdia	2	0	0	0	0
3. stupeň vysokoškolského štúdia	1	1	3	2	2
Spolu	12	1	6	2	2

Zdroj: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre a Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre.

Tabuľka 20: Dĺžka študijného pobytu v rámci mobility a stupňa vysokoškolského štúdia

Stupeň vysokoškolského štúdia/dĺžka študijného pobytu	Do 6 mesiacov	6 - 12 mesiacov	Viac ako rok
1. stupeň vysokoškolského štúdia	6	6	0
2. stupeň vysokoškolského štúdia	0	1	1*
3. stupeň vysokoškolského štúdia	0	6	3**
Spolu	6	13	4

Zdroj: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre a Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre.

* Študent absolvoval celé inžinierske štúdium.

** Jeden študent absolvoval celé doktorandské štúdium.

Štatistické údaje o študentoch z tretích krajín prichádzajúcich na Slovensko v rámci iných mobilityných programov z iných členských krajín nie sú k dispozícii. Vzhľadom na predchádzajúcu analýzu štatistických údajov sa však dá predpokladať, že ak k takejto výmene dochádza, ide o veľmi nízke, štatisticky zanedbateľné počty.

4.3 Ďalšie formy spolupráce v oblasti mobility

Ďalšie formy podpory mobility študentov vysokých škôl vyplývajú priamo z charakteru niektorých, výhradne súkromných vysokých škôl, ktorých zriaďovateľom sú zahraničné vysoké školy. Študenti takýchto vysokých škôl majú väčšinou možnosť absolvovať časť štúdia v zahraničí a naopak študenti materskej univerzity môžu absolvovať časť štúdia na Slovensku. Takíto študenti majú navyše možnosť získať po splnení presne špecifikovaných podmienok diplomy z oboch univerzít.

Rovnako niektoré slovenské vysoké školy zakladajú pobočky alebo detašované pracoviská v zahraničí. Až na niekoľko výnimiek (Keňa, Kambodža)²²⁹ sa to však týka výhradne členských štátov EÚ.

Dopady mobility zahraničných študentov v Slovenskej republike

SR nemá spracovanú komplexnú alebo čiastkovú analýzu dopadov migrácie zahraničných študentov na Slovensko. Sú k dispozícii indície, ktoré poukazujú na niektoré možné aspekty a dopady tohto fenoménu.

Jedným z nich je skutočnosť, že vzhľadom na veľmi nízku mobilitu zahraničných študentov na Slovensko, nepociťuje SR pretlak záujmu zahraničných študentov o štúdium na slovenských vysokých školách. Naopak, počty zahraničných študentov z tretích krajín sú veľmi nízke, a preto sa tak samotné vysoké školy, ako aj príslušné štátne organizácie snažia realizovať rôzne opatrenia, ktoré by zahraničných študentov prilákali. Konkrétnym krokom smerujúcim k zvýšeniu záujmu zahraničných študentov o štúdium na Slovensku sa podrobnejšie venujeme v podkapitole 3.2.2.

Z tabuľky 21 sa dá vyvodiť, že podiel zahraničných študentov z tretích krajín na celkovom počte študentov predstavoval v sledovanom období priemerne 16,5 %²³⁰, pričom sa od roku 2007 neustále znižuje (z 23,7 % v roku 2007

²³⁰ Poznámka: Údaje za rok 2006 neboli zohľadnené, keďže chýbajúce dáta o študentoch študujúcich externou formou spôsobujú neprímeranú odchýlku, pretože štúdiom v externej forme uprednostňujú najmä zahraniční študenti z členských štátov EÚ.

na 12,1 % v roku 2011), čo však nebolo spôsobené úbytkom zahraničných študentov z tretích krajín (ich počet bol v sledovanom období pomerne stabilný), ale nárastom počtu študentov z členských štátov EÚ.

Tabuľka 21: Podiel zahraničných študentov z tretích krajín na celkovom počte zahraničných študentov za roky 2006 – 2011

Podiel zahraničných študentov z tretích krajín/rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Podiel zahraničných študentov z tretích krajín na celkovom počte zahraničných študentov	*38,8 %	23,7 %	19,3 %	13,9 %	13,4 %	12,1 %

Zdroj: UIPŠ²³¹.

Poznámka: Údaje sú za príslušný akademický rok za verejné, štátne a súkromné VŠ. Údaje sú vždy k 31. 10. daného roku.

Posledné údaje sú k 31. 10. 2011.

*Údaje o študentoch v externej forme štúdia v akademickom roku 2006/2007 nie sú dostupné a v štatistike spôsobujú neprímeraný odchýlku, keďže štúdium v externej forme uprednostňujú najmä zahraniční študenti z členských štátov EÚ.

Je preto možné konštatovať, že vysoké školy na Slovensku majú väčší úspech pri lákaní študentov z členských krajín EÚ ako pri študentoch z tretích krajín. Súvisí to najmä so skutočnosťou, že slovenské vysoké školy sa zapojili do programu Erasmus a veľké počty zahraničných študentov (najmä z iných ČS EÚ) prichádzajú na Slovensko práve cez tento program. Ďalším z dôvodov je skutočnosť, že vysoké školy neponúkajú dostatok atraktívnych študijných programov v cudzích jazykoch a z bezplatného vzdelania v slovenskom jazyku na verejných vysokých školách, resp. nízkeho školného (500 – 1 000 € za akademický rok) profitujú najmä študenti z jazykovo blízkych krajín (Česká republika) a študenti tvoriaci slovenskú národnostnú menšinu v susedných krajinách. Študijné programy v cudzích jazykoch (najmä v anglickom jazyku) ponúkajú najmä lekárske a farmaceutické fakulty vysokých škôl, kde sa školné pohybuje v rádovo vyšších sumách (7 500 – 10 000 € za akademický rok), preto je štúdium na týchto fakultách dostupné skôr pre zahraničných študentov z členských štátov EÚ ako pre študentov z tretích krajín.

231 Zdroj: <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---vysoke-skoly> (citované 29. 8. 2012).

Poznámka: Údaje za rok 2006 týkajúce sa počtu zahraničných študentov študujúcich v externej forme nie sú k dispozícii. Údaje sa týkajú celkového počtu zahraničných študentov z tretích krajín študujúcich na vysokých školách v SR, teda aj študentov, ktorí nemuseli do SR nutne pricestovať primárne s cieľom študovať. Na účely štatistiky z uvedeného zdroja sa študenti z tretích krajín delia len na osoby s trvalým pobytom na Slovensku (vo väčšine prípadov rodinní príslušníci štátnych občanov SR) a ostatných študentov, bez ohľadu na druh prechodného pobytu.

Ďalším aspektom v širšom zmysle slova je riešenie nepriaznivej demografickej situácie prostredníctvom opatrení smerujúcich k prilákaniu väčšieho počtu cudzincov vrátane zahraničných študentov, ktorí vytvárajú potenciál pre vysokokvalifikovanú pracovnú silu. Až do prijatia programových dokumentov ako *Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020* a *Minerva 2.0*²³² neimplementovala SR žiadny program, ktorý by mal primárne za cieľ legislatívne upraviť podmienky prijímania cudzincov. SR taktiež nikdy nerealizovala žiadny program, ktorého cieľom by bolo priame saturovanie potrieb národného trhu práce, resp. jeho jednotlivých sektorov zahraničnými pracovníkmi, a to ani vysokokvalifikovanými. Rovnako nemala nikdy potrebu z uvedeného dôvodu podporovať niektoré typy vzdelávania zahraničných študentov na území SR. Zároveň sa však doposiaľ neanalyzoval dopad zahraničných študentov na slovenskú ekonomiku.

Ako sa uvádza už vyššie, SR nikdy nerealizovala program, ktorý by mal za cieľ prilákať vysokokvalifikovaných zamestnancov na pracovný trh. Prvýkrát boli podmienky pobytu pre takýchto zamestnancov legislatívne zakotvené až transponovaním smernice Rady 2009/50/ES o podmienkach vstupu a pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vysokokvalifikovaného zamestnania do nového zákona o pobyte cudzincov, účinného od 1. januára 2012. Rozsah záujmu zahraničných študentov o získanie modrej karty a takisto ani riziko odlivu vysokokvalifikovanej pracovnej sily z krajín pôvodu týchto študentov preto v súčasnej dobe nie je možné posúdiť.

Legislatíva upravujúca vstup a pobyt zahraničných študentov je v SR značne konzervatívna, čo spôsobuje, že počet zahraničných študentov, ktorí po ukončení vzdelania na Slovensku ostávajú, je minimálny (pozri tabuľka 14 v podkapitole 3.2.6.2). Až do roku 2010 mal napríklad zahraničný študent možnosť žiadať o zmenu prechodného pobytu z účelu štúdia na účel zamestnania priamo zo Slovenska len v prípade, že sa mal zamestnať v odbore, ktorý na Slovensku vyštudoval. Ak sa plánoval zamestnať v inom odvetví, prípadne mal v úmysle začať podnikáť, musel vycestovať do domovskej krajiny a žiadať o povolenie na pobyt odtiaľ. Aktuálne legislatíva umožňuje zahraničnému študentovi ostať v SR po skončení štúdia a zamestnať sa, no študent musí získať povolenie na zamestnanie už počas štúdia a po ukončení štúdia požiadať o zmenu účelu prechodného pobytu zo štúdia alebo osobitnej činnosti na účel zamestnania, čo je relatívne ťažké, keďže študent musí byť prijatý do zamestnania ešte pred ukončením svojho vzdelania a získaním diplomu.

Primárnym cieľom takéhoto nastavenia legislatívy bolo vytvoriť účinnú bariéru voči možnému zneužívaniu prechodných pobytov udelených študentom

²³² Pozri podkapitulu 2.2.2.

na ilegálnu migráciu do krajín EÚ. Na základe dostupných údajov je možné konštatovať, že prísna pobytová legislatíva spolu s účinným systémom kontroly (napr. krížová kontrola štúdia zahraničných študentov, kedy povinnosť hlásiť jeho prerušenie, zanechanie či ukončenie má samotný študent aj vysoká škola) takémuto zneužívaniu skutočne do značnej miery bráni, o čom svedčí aj fakt, že k zneužívaniu tohto druhu prechodného pobytu dochádza v SR len ojedinele (viac informácií sa uvádza v podkapitole 3.4.2).

Na druhej strane však prísne legislatívne podmienky demotivujú zahraničných študentov na Slovensku študovať, čo si uvedomujú aj zodpovední predstavitelia štátnych inštitúcií a pripravujú určité uvoľnenie pobytových pravidiel práve pre kategóriu zahraničných študentov v súlade s novou migračnou politikou SR.

Zjednodušenie podmienok zamestnávania zahraničných študentov po úspešnom absolvovaní štúdia na Slovensku predpokladá *Akčný plán Migračnej politiky v podmienkach Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na roky 2012 – 2013*. Ako jedno z opatrení na zatraktívnenie Slovenska ako cieľovej krajiny pre zahraničných migrantov navrhuje prijatie novely zákona o službách zamestnanosti, ktorá by zahraničným študentom po ukončení štúdia vytvorila priestor na hľadanie zamestnania. Podľa navrhovaného opatrenia by sa mal pobyt takýchto študentov na Slovensku považovať za legálny po dobu 3 mesiacov odo dňa ukončenia štúdia. Podľa vyjadrení MPSVR SR umožní návrh novely štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý úspešne absolvoval štúdium na strednej škole alebo štúdium na vysokej škole na území SR, zamestnať sa bez povolenia na zamestnanie.

Aspekt ekonomického dopadu migrácie zahraničných študentov je možné napriek nedostupným konkrétnym štatistikám o ekonomickom dopade zahraničných študentov sledovať na trende neustáleho poklesu počtu vysokoškolských študentov v SR od roku 2008 (tabuľka 22). Okrem nepriaznivého demografického vývoja, ktorý sa na tomto trende čiastočne podieľa, je však hlavnou príčinou migrácia slovenských študentov za vzdelaním do zahraničia. Podľa údajov z roku 2009²³³ študovalo v členských krajinách EÚ viac ako 29 000 vysokoškolských študentov zo Slovenska, z toho približne 20 000 v susednej Českej republike. V porovnaní s týmito údajmi je počet zahraničných študentov študujúcich na slovenských vysokých školách viac ako 3-násobne nižší.

233 Zdroj: Eurostat.

Tabuľka 22: Počet študentov na vysokých školách v SR za roky 2006 – 2011

Počet študentov na vysokých školách/rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet študentov spolu	209 517	220 059	225 766	225 588	217 039	216 303
Počet zahraničných študentov (EÚ + tretie krajiny)	1 999	5 381	6 547	8 429	9 118	9 461
Podiel zahraničných študentov (EÚ + tretie krajiny) na celkovom počte študentov VŠ	0,95 %	2,45 %	2,89 %	3,74 %	4,20 %	4,37 %

Zdroj: UIPŠ²³⁴.

Tieto rezervy si uvedomujú aj samotné vysoké školy, pre ktoré predstavujú zahraniční študenti zdroj nezanedbateľných príjmov. Ako príklad môžeme uviesť Univerzitu Komenského v Bratislave (najväčšiu univerzitu na Slovensku), na ktorej v roku 2011 študovalo 27 800 študentov, z ktorých bolo 2 259 cudzích štátnych príslušníkov. Keďže ide o verejnú vysokú školu, jej činnosť je v najväčšej časti financovaná zo štátneho rozpočtu. Dotácia za rok 2011 predstavovala sumu 84 246 598 €²³⁵, čo znamená, že jeden študent bol dotovaný sumou 3 298 €. Výnosy zo školného od zahraničných študentov predstavovali sumu 11 175 606 €, čo predstavuje sumu 4 947 € na jedného zahraničného študenta. Nie všetci zahraniční študenti študujúci na Univerzite Komenského sú však samoplatcovia (študujúci študijné programy v cudzom jazyku), preto uvedená suma predstavuje iba minimálnu sumu získanú od jedného zahraničného študenta. Reálne je rozdiel medzi výškou dotácie zo štátneho rozpočtu a priemernou sumou školného zaplatenou zahraničným študentom ešte markantnejší.

S otázkou financovania verejných vysokých škôl tiež súvisí snaha vlády SR obmedziť počet novo prijímaných vysokoškolských študentov v študijných od-

234 Zdroj: 2006 – 2010 Výročné správy o stave vysokého školstva v SR za jednotlivé roky, dostupné na <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=529> (citované 30. 8. 2012).

Zdroj: 2011 UIPŠ, dostupné na <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocena---vysoke-skoly> (citované 30. 8. 2012).

235 Zdroj: Výročná správa o hospodárení UK za rok 2011, dostupné na <http://www.uniba.sk/index.php?id=3701> (citované 30. 8. 2012).

boroch produkujúcich absolventov, ktorých je na trhu práce v SR prebytok. Návrh novely vysokoškolského zákona z dielne MŠVVaŠ SR vytvára podmienky na obmedzenie financovania týchto študijných programov v prospech odborov, ktorých absolventov je naopak nedostatok. Ponúknuť tieto študijné programy záujemcom zo zahraničia by mohlo byť pre vysoké školy cestou, ako výučbu v týchto študijných programoch zachovať aj naďalej.

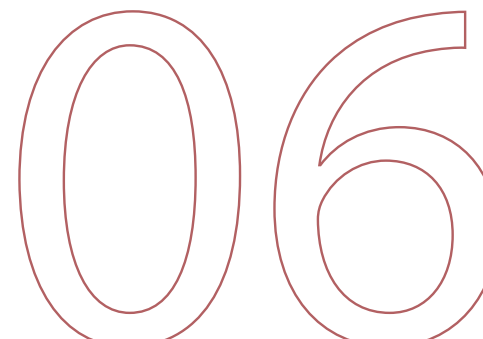
Dopad mobility zahraničných študentov sa dá pozorovať aj na verejnej mienke prijímajúceho štátu. V SR sa zatiaľ nikdy realizoval samostatný výskum, ktorého cieľom by bolo skúmať postoje verejnosti k zahraničným študentom. V roku 2009 však IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu na Slovensku vydala publikáciu *Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v SR*²³⁶. Cieľom výskumu, ktorý vydaniu publikácie predchádzal, bolo okrem iného skúmať rôzne aspekty postojov verejnosti k cudzincom.

Ak by sme mohli aplikovať všeobecné výsledky výskumu postojov k cudzincom na podskupinu zahraničných študentov, mohli by sme konštatovať, že „cudzinci žijúci na Slovensku sú vnímaní stereotypne, postoje k nim sú založené na rigidných a ťažko sa meniacich predsudkoch voči inakosti“²³⁷, čo súvisí najmä so skutočnosťou, že Slovensko je zložením obyvateľstva aj kultúrne veľmi homogénna krajina. Ľudia na Slovensku preto prichádzajú do kontaktu s cudzincami len veľmi málo. Nevedia preto reálne posúdiť, čo cudzincov na Slovensko skutočne privádza, a stereotypne ich považujú za pracovných migrantov alebo utečencov. Aj občania, ktorí s cudzincami prichádzajú do kontaktu, v prieskume väčšinou uviedli, že napriek prevažne dobrým skúsenostiam s cudzincami žijúcimi na Slovensku majú obavy z ďalšej migrácie a odmietajú ďalšie zvyšovanie počtu cudzincov na Slovensku. Tu je však potrebné uviesť, že v prípade mladšej generácie respondentov, ktorá mala viac skúseností so životom v zahraničí, boli názory pozitívnejšie.

Zároveň je v mnohých dokumentoch analyzujúcich internacionalizáciu slovenského vysokého školstva a imigráciu do SR ako aj veľmi sporadicky v médiách, migrácia zahraničných študentov vnímaná z pohľadu SR ako pozitívny jav.

²³⁶ Publikácia je dostupná na <http://iom.sk/sk/aktivy/integracia-migrantov/dokumenty>.

²³⁷ Vašečka, M., *Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike*, Bratislava, Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2009, s. 105.

Záver

Migrácia zahraničných študentov predstavuje jednu z ďalších foriem migrácie, ktorá má vplyv aj na iné oblasti (hospodárstvo, pracovný trh, rozvojová politika, demografický vývoj).

Momentálne je prílev zahraničných študentov – príslušníkov tretích krajín do SR nízky a ich celkový vplyv na migračnú politiku SR relatívne malý. Ak však chce SR uspieť v zápase o vysokokvalifikovaných odborníkov, je potrebné sa zamerať aj na oblasť školstva a vzdelávania a podporovať prílev kvalitných študentov do SR a následne im umožniť jednoduchší prístup na trh práce, a tak využívať ich potenciál. Takáto politika potom následne súvisí aj s ďalšími opatreniami v oblasti rozvojovej pomoci, so zabránením odlivu mozgov z krajiny pôvodu študentov, ale aj s opatreniami v oblasti zamedzenia nelegálnej migrácie.

SR ako člen EÚ a súčasť schengenského priestoru sa stáva stále atraktívnejšou pre cudzincov, avšak na túto skutočnosť je potrebné reagovať aj proaktívnymi opatreniami, aby sa zvýšil pozitívny dopad migrácie pre SR aj samotného migranta a jeho krajinu pôvodu.

Cieľom štúdie bolo zodpovedať na dve hlavné otázky súvisiace s migráciou zahraničných študentov, a to politiky a opatrenia, ktoré motivujú študenta pri výbere tej ktorej krajiny pre jeho ďalšie štúdium, a miera, do akej príslušníci tretích krajín zneužívajú štatút študenta na získanie legálneho pobytu v SR.

Zo štúdie vyplýva, že SR nemá k dispozícii informácie o motívoch študentov pre výber SR ako ich cieľovej krajiny štúdia. SR vo viacerých strategických dokumentoch zdôrazňuje podporu pre prílev vysokokvalifikovaných migrantov a podporu kvalitným zahraničným študentom, avšak tieto opatrenia sú zatiaľ skôr len v deklaratívnej rovine. Propagácia slovenských vysokých škôl v zahraničí je pomerne slabá a taktiež administratívne úkony spojené s vybavovaním povolenia na pobyt na účel štúdia zostávajú aj napriek istým úľavám stále pomerne komplexné. Zjednodušené postupy zväčša neplatia pre študentov ani v prípadoch, keď získajú štipendium a študujú na základe bilaterálnych alebo multilaterálnych zmlúv či partnerstiev, ani vo fáze po absolvovaní štúdia a hľadania si práce. Ako najvýznamnejší motivačný faktor príchodu študenta do SR sa javia existujúce štipendijné programy a poskytnutá podpora na štúdium vyplývajúca zo zmlúv, ktorými je SR viazaná. Aj z týchto dôvodov je teda počet zahraničných študentov na slovenských vysokých školách nízky.

Štatistické údaje, podľa ktorých by bolo možné určiť, akým spôsobom dochádza najčastejšie k zneužívaniu niektorého z prechodných pobytov, ktoré oprávňujú cudzích štátnych príslušníkov zdržiavať sa na území SR primárne na účel štúdia, nie sú k dispozícii. Oslovené vysoké školy, ktoré zahraničných študentov na štúdium svojich programov prijímajú, sa s problémom zneužívania tohto druhu pobytu prakticky nestretajú. Počty zamietnutých žiadostí o povolenie na prechodný pobyt, resp. obnovenie povolení na prechodný pobyt tiež naznačujú, že k možnému podozreniu zo zneužitia tohto druhu pobytu dochádza v SR len ojedinele.

Bibliografia

Publikácie

Vašečka, M., Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike, Medzinárodná organizácia pre migráciu, Bratislava, 2009.

Bulletin SAIA, marec 2012, ročník XXII, číslo 3.

European Migration Network Asylum and Migration Glossary 2.0, European Commission, 2012.

International Student's Guide to Slovakia. SAIA n.o., SAAIC. 3rd Edition.

Study in Slovakia, Bratislava: SAIA, n. o., 2011.

Články

Fedák, M., Ako ďalej so slovenským vysokým školstvom?, In: Kolektív autorov: EURÓPA 2020 – inteligentná, udržateľná a inkluzívna Európa, Odporúčania pre Slovensko, Európska únia, 2011.

Dokumenty

Akčný plán Migračnej politiky Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020 v časovom, vecnom a finančnom plnení, spracovaný a schválený na podmienky jednotlivých subjektov (obdobie 2012 – 2013)

Akčný plán migračnej politiky v podmienkach Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na roky 2012 – 2013

Dlhodobý zámer vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl do roku 2014

Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020

Minerva 2.0 – Slovensko do prvej ligy

Modernizačný program Slovensko 21

Národný program oficiálnej rozvojovej pomoci SR

Podmienky poskytovania štipendií vlády Slovenskej republiky

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na roky 2012 – 2016

Strednodobá stratégia oficiálnej rozvojovej pomoci na roky 2009 – 2013

System vysokého školstva v SR

Vyhodnotenie udeľovania štipendií vlády SR zahraničným študentom v rámci pomoci rozvojovým krajinám za roky 2007 – 2010

Výročná správa o hospodárení UK za rok 2011

Výročná správa SAIA, n. o. 2010

Výročné správy o stave vysokého školstva v SR za jednotlivé roky 2006 – 2010

Dohody a zmluvy

Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Chorvátskej republiky o uznávaní rovnocennosti dokladov o vzdelaní vydaných v Slovenskej republike a v Chorvátskej republike, Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 123

Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kórejskej republiky o spolupráci v oblasti kultúry, školstva a cestovného ruchu

Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Spojených štátov amerických o Komisii J. Williama Fulbrighta pre vzdelávacie výmeny v Slovenskej republike

Dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva Bieloruskej republiky na roky 1996 – 1998

Dohoda o stredoeurópskom výmennom programe pre vysokoškolské štúdiá

Dohoda o zriadení Medzinárodného vyšehradského fondu

Dohody medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom vzdelávania a vedy Ruskej federácie o spolupráci v oblasti vzdelávania

Memorandum medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva a vedy Kazachskej republiky o spolupráci v oblasti vzdelávania z 3. novembra 2009

Program kultúrnej, vzdelávacej, vedeckej a športovej výmeny medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Tureckej republiky na roky 1998 – 2000

Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva a mládeže Moldavskej republiky v oblasti vzdelávania na roky 2007 – 2010

Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva a vedy Macedónskej republiky v oblasti vzdelávania a vedy na roky 2011 – 2015

Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva Čínskej ľudovej republiky v oblasti školstva na roky 2007 – 2010

Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom vedy, vzdelávania a športu Chorvátskej republiky na roky 2010 – 2013

Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom vzdelávania a vedy Ukrajiny v oblasti vzdelávania na roky 2005 – 2008

Program spolupráce medzi vládou Slovenskej republiky a vládou štátu Izrael v oblasti kultúry, školstva a vedy na roky 2008 – 2012

Program spolupráce medzi vládou Slovenskej republiky a zväzovou vládou Juhoslovanskej zväzovej republiky v oblasti kultúry, vzdelávania, mládeže a športu na roky 2002 – 2005 – vo vzťahu k Srbsku

Program spolupráce v oblasti školstva a vedy na roky 2003 – 2006 medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom vysokého školstva a vedeckého výskumu Egyptskej arabskej republiky

Zmluva medzi Slovenskou republikou a Novým Zélandom o programe pracovnej dovolenky

Internet

http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus

<http://ec.europa.eu/immigration/>

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

<http://migracia.euroiuris.sk>

<http://visegradfund.org/>

www.bachelorsportal.eu

www.coe.int

www.docnomads.eu

www.emn.sk

www.employment.gov.sk

www.enic-naric.net

www.fulbright.sk

www.governance.sk

www.iom.sk

www.mic.iom.sk

www.minedu.sk

www.minv.sk

www.mvro.sk

www.mzv.sk

www.portalvs.sk

www.prihlaskavs.sk

www.refernet.sk

www.saaic.sk

www.saia.sk

www.shanghairanking.com

www.slovakaid.sk

www.srk.sk

www.stipendia.sk

www.studyin.sk

www.studyportals.eu

www.timeshighereducation.co.uk

www.uips.sk

www.uniba.sk

www.vedomostna-ekonomika.gov.skwww.vladnestipendia.sk

www.vlada.gov.sk

www.zbierka.sk

webové stránky vysokých škôl pôsobiacich v SR

Odkazy na legislatívu

Legislatíva EÚ

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006, ktorým sa ustanovuje kódex Spoločenstva o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc)

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009, ktorým sa ustanovuje vízový kódex Spoločenstva

Nariadenie Rady (ES) č. 539/2001 uvádzajúce zoznam tretích krajín, ktorých štátni príslušníci musia mať víza pri prekračovaní vonkajších hraníc členských štátov, a krajín, ktorých štátni príslušníci sú oslobodení od tejto povinnosti

Smernica Rady 2004/114/ES o podmienkach prijatia štátnych príslušníkov tretích krajín na účely štúdia, výmen žiakov, neplateného odborného vzdelávania alebo dobrovoľnej služby

Smernica Rady 2005/71/ES o osobitnom postupe prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vedeckého výskumu

Smernica Rady 2009/50/ES o podmienkach vstupu a pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vysokokvalifikovaného zamestnania

Národná legislatíva

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov

Zákon č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov

Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Z. z. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

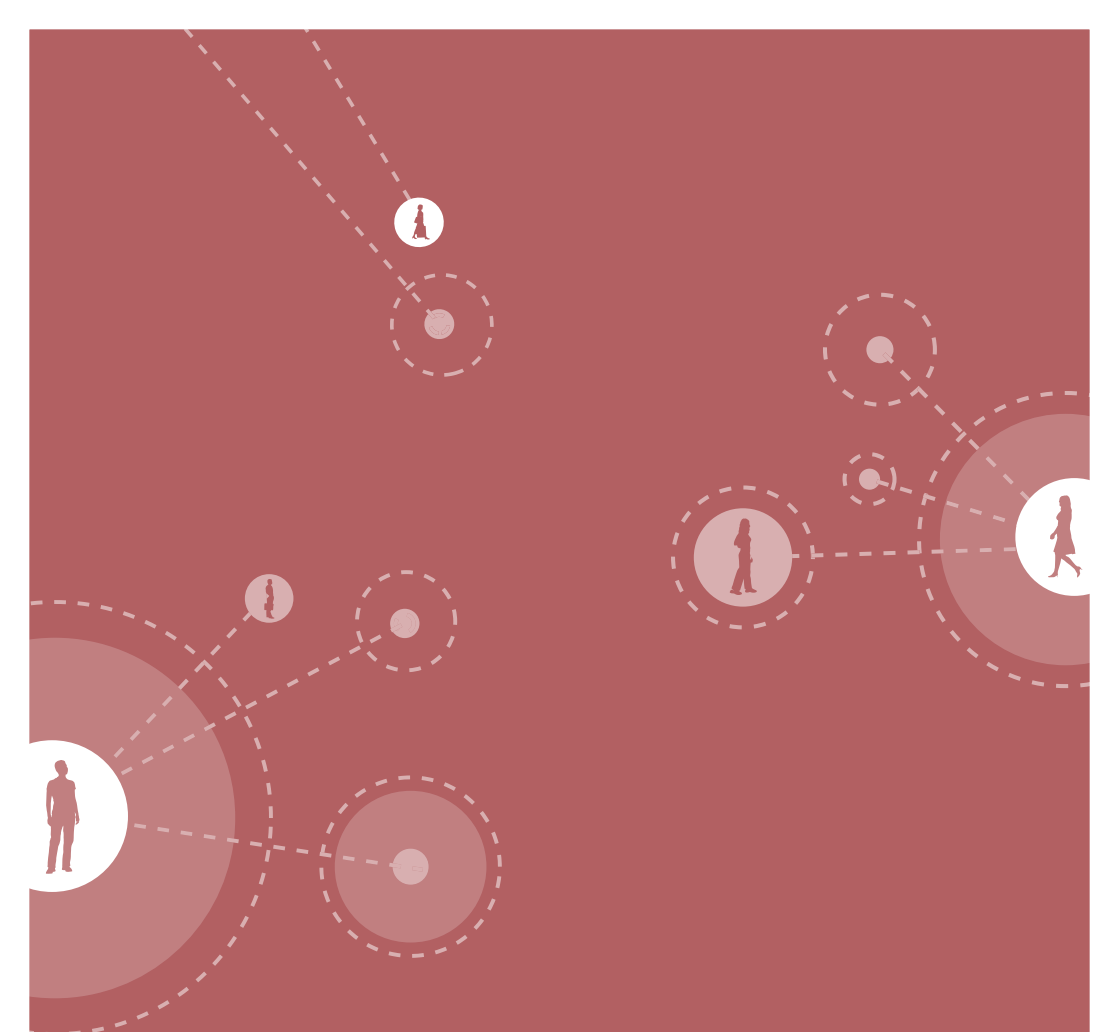
Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Vyhláška MŠ SR 238/2005 Z. z. o postupe pri uznávaní dokladov o vzdelaní

IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu
Úrad v Slovenskej republike
Národný kontaktný bod Európskej migračnej siete v SR
Grösslingová 4, 811 09 Bratislava, Slovenská republika
www.iom.sk, www.emn.sk

ISBN 978-80-89506-22-4